

อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

นพรัตน์ น้อยเจริญ.(2557). *อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย*.ปริญญาานิพนธ์
ศศ.ม. (ภาษาไทย).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิช, อาจารย์ ดร.วาสนา นามพงศ์

ปริญญาานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูก
เปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย และวิเคราะห์มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปรีศนา
คำทายไทย

ผลการศึกษาพบว่า ปรีศนาคำทายไทยจำนวน 244 ข้อที่นำมาศึกษาในงานนี้ พบว่า ด้าน
อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบมีการใช้กลวิธีเปรียบเทียบ สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับ
สิ่งมีชีวิตมากที่สุด จำนวน 128 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 52.46 รองลงมา สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต
จำนวน 82 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 33.61 และสิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต จำนวน 34 ข้อคิดเป็นร้อย
ละ13.93 ทั้งนี้สังเกตได้ว่าผู้ผูกปรีศนาคำทายนิยมใช้กลวิธีการเปรียบเทียบสิ่งไม่มีชีวิตเป็นสิ่งมีชีวิตโดยใช้
ลักษณะร่วมกันบางประการของทั้งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกัน พบกลุ่มอรรถลักษณะที่นำมาใช้เปรียบ
กับสิ่งมีชีวิต ดังนี้ 1) อรรถลักษณะมนุษย์ 2) อรรถลักษณะสัตว์ 3) อรรถลักษณะพืช 4) อรรถลักษณะ
สิ่งก่อสร้าง และ5) อรรถลักษณะสิ่งของเครื่องใช้ ในด้านหน้าที่ของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย
พบว่า อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบโดย เชื่อมโยง
ความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบให้ผู้ตอบสามารถตีความได้ และหน้าที่ในการเบี่ยงเบน
ความเข้าใจ อันแสดงถึงภูมิปัญญาในการใช้ภาษาของคนไทยที่สร้างสรรค์ปรีศนาคำทาย นอกจากนี้
อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตยังสร้างความบันเทิงในปรีศนาคำทายอีกด้วย

มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปรีศนาคำทายไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีคิดของผู้ใช้
ภาษา 2 ประเด็น คือ 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ สัตว์และ
พืชเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และ 2)มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์
ของบุคคลในครอบครัว และความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามวิถีไทยในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ที่อยู่
อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การแต่งกาย และอาหาร

SEMANTIC FEATURES OF LIFE IN THAI RIDDLES

AN ABSTRACT
BY
NOPPARAT NOYJAREAN

Presented in Partial Fulfillment of Requirement for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University

May 2014

Nopparat Noyjarean. (2014). *Semantic Features of life In Thai Riddles*.

Master thesis, M.A.(Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.

Advisor Committee: Dr. Porntada Suvattanavanich, Dr. Wassana Namphong.

This thesis aimed to analyze the semantic features of compared form and compared matter of life in Thai riddles. It also aimed to analyze the reflected concepts from the semantic features in Thai riddles.

The research results revealed that the semantic features of compared form and compared matter has been compared by using non-living things compared with living things the most in amount of 128 items from the 244 items of Thai riddles that has been use in this study which is 52.46 percent. Next sequence is living things compared with living things in amount of 82 items which is 33.61 percent. Finally is living things compared with non-living things in amount of 34 items which is 13.93 percent. However, there is notify that the riddle creator often compared non-living things as living things by using some co-characteristics of two matters to compare with each other. It was found the semantic features that have been use to compare with living things were (1) the human semantic features, (2) the animal semantic features, (3) the plant semantic features, (4) the construction semantic features and (5) the utensil semantic features. The function of living things in Thai riddles has been found that the semantic features of living things showed the relative between question and answer by connecting the relation between question and answer, to make respondents can interpret the meaning. Also by connecting duty to derogate understanding which showed the wisdom of using language by Thai people who created the riddles. Moreover, the semantic features of living things have been created the entertainment in the riddles as well.

The reflected concept from semantic features in Thai riddles reflected the language users' thinking process in 2 aspects were (1) the concept about nature, such as, humans is the part of the nature, animals and plants are the part of the nature, and (2) the concept about culture that place important to the family relation and the important of Thai way of life in many issues, such as, habitations, utensils, dressing and foods.

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง
อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย
ของ
นพรัตน์ น้อยเจริญ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิช)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ)

.....ที่ปรึกษาร่วม

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วาสนา นามพงศ์)

(อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิช)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วาสนา นามพงศ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิภาวรรณ อยู่เย็น)

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัจนวิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ “ครู” ผู้จุดประกายแห่งปัญญา ให้ความรู้ ความรัก เอาใจใส่ให้กำลังใจ และให้คำแนะนำในการตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเอาใจใส่และความกรุณาในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตา คำสอนและการปฏิบัติของครูคือแบบอย่างทรงคุณค่างดงามที่ศิษย์จะน้อมนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ในการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ผู้วิจัยยังได้รับความรู้คำสอน คำแนะนำ ด้วยความเมตตาเอาใจใส่จาก “ครู” อีกหลายท่าน ได้แก่ อาจารย์ ดร.วาสนา นามพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีนครินทร์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตภาษาไทย อาจารย์ ดร.รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิภาวรรณ อยู่เย็น ผู้กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์อย่างละเอียดและได้ให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยด้วยความปรารถนาดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนที่ร่วมศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ได้แก่ นางสาววิมล งามยิ่งยวด นางสาวชาลินี สำราญอินทร์ Mr.Zheng Wuyao MissZou siyuan และนางสาวสุณัฐญา อารย์โพธิ์ทองที่เป็นกำลังใจคอยช่วยด้วยมิตรไมตรีตลอดมา

ความสำเร็จครั้งนี้เกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนและกำลังใจอย่างยิ่งจากครอบครัว ได้แก่ นายปริญญา รักหน้าที่ และครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ ผู้เป็นพระพรหมของลูก เป็นผู้ให้และอยู่เบื้องหลังความสำเร็จทุกอย่างก้าวของชีวิต

นพรัตน์ น้อยเจริญ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	6
	ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
	สมมุติฐาน.....	7
	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ.....	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ.....	10
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ.....	14
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์.....	16
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์.....	16
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์.....	18
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย.....	19
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย.....	19
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย.....	22
3	อรรถลักษณะของแบบเปรียบและสิ่งที่ถูกเปรียบในปริศนาคำทายไทย.....	29
	สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต.....	29
	สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต.....	43
	สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต.....	60
	หน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย.....	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	(ต่อ)	
	หน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบ.....	73
	หน้าที่ในด้านความบันเทิง.....	77
4	วิเคราะห์มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย....	85
	มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ.....	86
	มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ.....	86
	สัตว์และพืชเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ.....	90
	มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	92
	มโนทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว.....	92
	ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง.....	92
	ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก.....	95
	มโนทัศน์เกี่ยวกับวิถีไทย.....	96
	ที่อยู่อาศัย.....	96
	สิ่งของเครื่องใช้.....	100
	การแต่งกาย.....	109
	อาหาร.....	111
	สรุป.....	112
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	115
	สรุปผลการศึกษา.....	115
	อภิปรายผล.....	120
	ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	124

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก.....	129
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	146

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงวิธีการวิเคราะห์อรรถลักษณะ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง ทางความหมายของคำ.....	13
2 อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย.....	43
3 แสดงความเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย.....	60
4 แสดงความเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย.....	71
5 แสดงความเปรียบเทียบสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทายไทย.....	72

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปริศนาคำทายเป็นการละเล่นทางภาษาของไทยที่มีมาเป็นเวลายาวนาน การเล่นปริศนาคำทายเป็นการแสดงความสามารถในการใช้ภาษาของบุคคล เพราะผู้ถามจะต้องใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆ มาสร้างเป็นคำถามให้กับผู้ตอบคำถามได้คิดและตีความตามถ้อยคำในปริศนานั้น ๆ เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ของปริศนาคำทายมักจะสอดคล้องกับวัฒนธรรมในยุคนั้น ๆ ด้วย

โดยทั่วไปปริศนาคำทายของไทยมักจะเริ่มต้นด้วยคำว่า “อะไรเอ๋ย” แล้วตามด้วยถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นคำบรรยาย และการเปรียบเทียบ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลปริศนาคำทายจำนวน 300 ปริศนาคำทาย จากหนังสือปริศนาคำทาย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเทือง คล้ายสุบรรณ พบว่าปริศนาคำทายส่วนใหญ่มีการใช้กลวิธีการเล่นคำและความหมายของคำ โดยสร้างเป็นถ้อยคำปริศนาเพื่อจะนำไปสู่การไขคำตอบ การเล่นกับความหมายในปริศนาคำทาย พบว่ามี 2 ลักษณะ คือ ความหมายประจำรูป และความหมายในปริบท

สุวรรณ กามเหลือ (2552) กล่าวว่า ความหมายประจำรูปของคำที่นำมาเล่นในปริศนาคำทาย เป็นการตั้งปริศนาถามโดยยึดความหมายตามตัวอักษรซึ่งอยู่ในรูปภาษาเป็นหลัก และเป็นความหมายที่พบได้ในพจนานุกรม หรือเป็นที่รู้และเข้าใจกันโดยทั่วไป เช่น “อะไรเอ๋ย กลางคืนหัวตั้ง กลางวันหัวตก” คำตอบคือ ค้างคาว ปริศนาคำทายนี้บอกลักษณะพฤติกรรมของค้างคาว โดยเลือกใช้คำแบบความหมายตรง สื่อนี้เห็นลักษณะบางประการของค้างคาว ส่วนความหมายในปริบทของคำ คือ การเล่นกับความหมายในเชิงเปรียบเทียบโดยใช้ภาพพจน์เพื่อเปรียบเทียบกับ สิ่งต่างๆ ได้แก่ คน สัตว์ และสิ่งของ เช่น เปรียบเทียบกับคน “อะไรเอ๋ย เกิดมาน่าเวทนา มีตารอบตัว” คำตอบคือ สับประรด “อะไรเอ๋ย เจ้าสาวอยู่ในเรือนหนาม ไม่งามก็หอม” คำตอบคือ ทูเรียน “อะไรเอ๋ย พอสาวอยู่กับแม่ พอแก่ตามผัว” คำตอบ หย้าเจ้าชู้ เป็นต้น

จากลักษณะทางความหมายของคำที่พบในปริศนาคำทาย รุ่งอรุณ ที่มชอุณหเถียร (2532: 93) กล่าวว่า เป็นกลวิธีการเปรียบเทียบทางภาษาที่ต้องอาศัยการตีความ และการสร้างจินตนาการ ความเปรียบเทียบที่ปรากฏในปริศนาคำทายต้องอาศัยความช่างสังเกต ความเข้าใจ ความช่างจดจำ และไหวพริบในการมองสิ่งสองสิ่งที่แตกต่างกัน มองในมุมที่ต่างกัน แต่ต้องค้นหาความคล้ายคลึงกัน หรือลักษณะร่วมจากของสิ่งสองสิ่งนำมาเปรียบเทียบกัน

ความเปรียบเทียบที่ใช้ในปริศนาคำทายนั้น ผู้วิจัยพบว่าความเปรียบเทียบประกอบไปด้วยสองส่วน คือ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ และแบบเปรียบเทียบ ซึ่งโดยทั่วไปนั้นมักจะมีแบบเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน แต่สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบจะไม่ระบุชัดเจน เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ทายต้องค้นหาลักษณะร่วมของแบบเปรียบเทียบที่ปรากฏในปริศนา ว่าจะมีความคล้ายคลึงกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในส่วนใด ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากความหมายของคำ หรือประโยค โดยอาศัยการตีความจากความหมายที่สัมพันธ์กัน

จากลักษณะร่วมกันของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปริศนาคำทาย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของผู้วิจัยที่จะศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายเปรียบเทียบในปริศนาคำทาย ตามแนวคิดด้านการวิเคราะห์อรรถลักษณะ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า ปริศนาคำทาย “อะไรเอ่ย” ส่วนใหญ่มักจะใช้กลวิธีทางภาษาแบบเปรียบเทียบ โดยนำลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่งของคำทาย ไปเปรียบเทียบกับลักษณะเด่นของคำตอบ ซึ่งของสองสิ่งนั้นจะมีลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความหมายระดับคำ ระดับประโยค

การวิเคราะห์ความหมายระดับคำหรืออรรถลักษณะเป็นวิธีการที่ใช้แพร่หลายในการวิเคราะห์ความหมายของคำ (เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์. 2548 : 298) ในการศึกษาความหมายระดับคำใช้วิธีการนำคำที่มีความหมายร่วมกันบางประการมาจัดกลุ่มแล้วนำคำแต่ละกลุ่มแยกความหมายย่อยเพื่อหาความคล้ายกันและความแตกต่างกันบางประการ ดังที่ ชลธิชา สุดมสุข (2537: 2-3) กล่าวเรื่องการวิเคราะห์ความหมายระดับคำสรุปได้ว่า ในการศึกษาความหมายของคำแต่ละคำนั้น ไม่ได้้อย่างโดดเดี่ยวแต่มีความสัมพันธ์ทางความหมายกับคำอื่นๆ ทำให้เกิดการจัดกลุ่มทางความหมาย โดยคำที่อยู่ในกลุ่มของความหมายเดียวกัน จะมีส่วนรายละเอียดของความหมายบางประการร่วมกัน แล้วนำคำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้วิธีการวิเคราะห์อรรถลักษณะ

ไนดา (Nida. 1975) กล่าวว่า การวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Componential Analysis) เป็นการศึกษาความหมายของคำ โดยแยกหน่วยความหมายย่อยของคำแต่ละคำ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างทางความหมายของคำแต่ละคำ เช่น พ่อ กับ แม่ มีอรรถลักษณะที่เหมือนกัน คือ [+ชีวิต] [+มนุษย์] [+มีลูก] แต่มีอรรถลักษณะที่ต่างกัน คือ [+เพศชาย] และ [-เพศชาย]

จากแนวคิดด้านการวิเคราะห์อรรถลักษณะ และลักษณะเด่นด้านการเปรียบเทียบของปริศนาคำทายจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอรรถลักษณะในปริศนาคำทาย เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างของสองสิ่งที่น่านำมาเปรียบเทียบกัน เช่น หากคำเฉลยเป็นพืช จะต้องมีการนำลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่งของพืชไปเปรียบเทียบกับลักษณะเด่นของสิ่งอื่นๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 อะไรเอ่ย : เมื่อเด็กนุงขาว เมื่อสาวนุงเขียว เมื่อแก่สั้นแรง นุงแดงสี่เดียว

คำตอบ : พริก

วัยของมนุษย์	พริก	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มีการเจริญเติบโต	+มีการเจริญเติบโต	+มีการเจริญเติบโต
+อ่อน	+อ่อน	+อ่อน
+สาว	+สาว	+สาว
+แก่	+แก่	+แก่
+ขาว	+ขาว	+ขาว
+เขียว	+เขียว	+เขียว
+แดง	+แดง	+แดง

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างพืชกับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลัก ร่วมกันคือ [+การเจริญเติบโต] [+อ่อน] [+สาว] [+แก่] [+ขาว] [+เขียว] [+แดง] จากอรรถลักษณะหลัก และอรรถลักษณะย่อยข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบ เปรียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “วัยของมนุษย์” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “พริก” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “วัยเด็ก” กับ “พริกสีขาว” “วัยสาว” กับ “พริกสีเขียว” “วัยแก่” กับ “พริกสีแดง” ซึ่งเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนา สามารถตีความได้ว่า การเจริญเติบโตของพริกจะเปลี่ยนสีไปเรื่อย ๆ ดังเช่นวัยของมนุษย์ตั้งแต่เด็ก สาว ไปจนถึงวัยแก่ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ได้ชัดเจน ทำให้ผู้ตีความปริศนาสามารถตอบคำถามได้

การถ่ายโยงอรรถลักษณะของสิ่งสองสิ่ง เพื่อให้เห็นลักษณะร่วมกันบางประการของ แบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปริศนาคำทายไทยข้างต้น ทำหน้าที่ถ่ายโยงความหมายจาก วงความหมายต้นทางคือ เป็นสิ่งมีชีวิต และสิ่งมีชีวิตจะต้องมีการเจริญเติบโตตามวัยไปยัง วงความหมายปลายทางคือ พริก ซึ่งเป็นพืชชนิดหนึ่งที่ตั้งใจว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีการเจริญเติบโต เช่นเดียวกับคน สังเกตได้ว่าอรรถลักษณะหลักสามารถแสดงความหมายของสิ่งสองสิ่งร่วมกันได้ นอกจากนี้ อรรถลักษณะย่อย ของมนุษย์กับพริกยังทำหน้าที่ถ่ายโยงความหมายไปยังคำตอบ วงความหมายต้นทาง [+วัยเด็ก] ถ่ายโยงไปยังวงความหมายปลายทาง [+สีขาว] วงความหมายต้น ทาง [+สาว] ถ่ายโยงไปยังวงความหมายปลายทาง [+เขียว] วงความหมายต้นทาง [+แก่] ถ่ายโยงไป ยังความหมายปลายทาง [+แดง] จะเห็นได้ว่าการถ่ายโยงความหมายเป็นการตีความตามชนบ (สุจิตรา แซ่ลิ้ม. 2549: 112) ทั้งที่ผู้ทายและผู้ตอบปริศนาสามารถรับรู้ได้ เพราะเกิดความหมายที่ โดดเด่น (salient) ของหน่วยภาษาซึ่งเป็นที่เข้าใจและรับรู้ของผู้ใช้ภาษาทุกคน

ตัวอย่างที่ 2 อะไรเอ๋อ ย นารีเล่นน้ำ

ตอบ จอกแหน

นารีเล่นน้ำ	จอกแหน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
$\left(\begin{array}{c} -\text{พืช} \\ +\text{เพศเมีย} \\ +\text{ลอยน้ำ} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} +\text{พืช} \\ \pm\text{เพศเมีย} \\ +\text{ลอยน้ำ} \end{array} \right)$	$\left[+\text{ลอยน้ำ} \right]$

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างพืชกับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลัก ร่วมกันคือ [+ลอยน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “จอกแหน” สิ่งที่ถูก เปรียบคือ “นารี” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “จอกแหนลอยอยู่ในน้ำ” กับ “นารีเล่นน้ำ” ซึ่งเชื่อมโยงให้ ผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้

ตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการใช้ภาษาในรูปแบบของการเปรียบเทียบในปริศนา คำทาย เพื่อให้ตอบคำถามได้ดีความหาคำตอบที่ถูกต้อง ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบกัน ทั้งสองสิ่ง มีความคล้ายคลึงกันบางประการ ผู้ผูกปริศนาคำทายจึงจงใจนำคำที่ใช้เรียกสิ่งหนึ่งไปใช้กับ อีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้ตอบปริศนาคำทาย พยายามตีความและเชื่อมโยงจากแบบเปรียบเทียบที่ปริศนา ให้มาเพื่อหาว่า สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคืออะไร ซึ่งสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ที่สื่อผ่านภาษา การใช้ภาษาในการสื่อสารของมนุษย์ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจระบบความคิดของมนุษย์ โดยผู้ใช้ภาษาจะอาศัยประสบการณ์การรับรู้ทางกาย (Bodily Experience) และประสบการณ์การรับรู้ ต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Physical Environment) ซึ่งเป็นประสบการณ์พื้นฐานที่อยู่ใกล้ตัวมนุษย์ มาใช้นำเสนอความคิดให้ปรากฏเป็นรูปร่าง (Embodiment) สร้างเป็นรูปภาษาในลักษณะเปรียบเทียบ เพื่อถ่ายทอดความคิดนั้น (Kovecses. 2002: 16-20) ภาษาในลักษณะของการเปรียบเทียบซึ่งมนุษย์ ถ่ายทอดออกมา โดยอัตโนมัติจึงสามารถสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาได้

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาศึกษาปริศนาคำทายทั้งตามแนวภาษาไทย และตามแนว ภาษาศาสตร์ เมื่อพิจารณาในด้านข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา จะเห็นได้ว่ามีการศึกษาจากรูปแบบของ ข้อมูลหลายลักษณะ กล่าวคือ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีทั้งที่ศึกษาจากปริศนาคำทายหลายประเภท เช่น งานวิจัยของประเทือง คล้ายสุบรรณ (2526) ทั้งปริศนา ปริศนาอะไรเอ่ย อักษรเลข ลายแทง ภาพปริศนาธรรม ผะหมี โจ๊ก และปริศนาคำโคลงและร้อยแก้วในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว งานวิจัยบางเรื่องก็ศึกษาปริศนาคำทายของหลายท้องถิ่นรวมกัน เช่น งานวิจัยของ วรธนา นะมิ (2527) โดยรวบรวมข้อมูลปริศนาคำทายของไทยทั้ง 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน ในขณะที่งานวิจัยบางเรื่องมุ่งศึกษาเฉพาะข้อมูลจากปริศนาคำทายเฉพาะกลุ่ม ชาติพันธุ์ เช่น ปราณี จงจอหอ (2551) ศึกษาปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอู้อ้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในขณะที่งานวิจัยบางเรื่องเลือกเก็บข้อมูลจากทั้งปริศนาคำทายพื้นเมืองและ ปริศนาที่เกิดขึ้นใหม่ผสมกัน เช่น รุ่งอรุณ ที่มชุนนหะเถียร (2532) ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีในการใช้ภาษา ในปริศนาคำทาย โดยการรวบรวมปริศนาคำทายทั้งที่เป็นปริศนาคำทายพื้นเมืองและปริศนาคำทาย ที่เกิดขึ้นใหม่

ในด้านการศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่ามีงานวิจัยบางเรื่องศึกษาวิเคราะห์ ลักษณะหลายอย่างร่วมกัน ทั้งโครงสร้างของตัวปริศนา รูปแบบ เนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ตลอดจนหน้าที่ และวัฒนธรรมที่สะท้อนจากปริศนาคำทายเช่น งานวิจัยของ วรธนา นะมิ (2527) ปราณี จงจอหอ (2551) งานวิจัยบางเรื่องเน้นไปที่การศึกษาวิเคราะห์ในด้านเนื้อหาของปริศนาคำทาย เช่น สุรียา ทับทัน (2551) ศึกษาวิธีการสร้างความขบขันในปริศนาคำทายสมัยใหม่ โดยวิเคราะห์กลไกทางภาษา เนื้อหาหรือประเด็น ที่นำมาสร้างความขบขัน และมีงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะกลวิธีการสร้างปริศนาคำทายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สุจิตรา แซ่ลิ้ม (2551) ศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ซึ่งเป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทายที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับบรรดลัทธิมีการศึกษาในวาทกรรมต่าง ๆ มากขึ้นในปัจจุบัน แต่ยังไม่มียานวิจัยใด

ที่ศึกษาอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับปริศนาคำทายมักจะเน้นไปที่การจัดประเภท จัดหมวดหมู่ ส่วนในด้านการเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนั้น เป็นเรื่อง que ผู้ศึกษาปริศนาคำทายได้กล่าวเอาไว้ในลักษณะที่เป็นหนึ่งในกลวิธีการสร้างปริศนาคำทาย แต่ยังคงเป็นการจัดประเภทของการเปรียบเทียบเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาอรรถลักษณะที่สะท้อนระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา นอกจากนี้ข้อมูลปริศนาคำทายของไทยที่มีการศึกษามานั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาตามแนวภาษาและวรรณคดี ซึ่งยังมีการศึกษาปริศนาคำทายตามแนวภาษาศาสตร์จำนวนน้อย

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ภาษาในรูปแบบของการเปรียบเทียบ ในปริศนาคำทายเหล่านี้ น่าสนใจที่จะวิเคราะห์อรรถลักษณะร่วมกันระหว่างของสองสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบกัน โดยการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ การแสดงความหมายย่อยแต่ละหน่วยเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ทางความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้นของสิ่งมีชีวิตที่นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต นอกจากนี้ อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ยังสะท้อนมโนทัศน์ของคนไทยในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2 ข้างต้น พริกเป็นพืชผักสวนครัวที่ใช้ในการประกอบอาหารของไทยในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ พริกเป็นพืชผักสวนครัวที่มีกันทุกบ้าน ความเปลี่ยนแปลงของสีพริกตั้งแต่อ่อนจนแก่จัด จึงเป็นที่สังเกตเห็นได้ ส่วนจอกแหนก็เป็นพืชน้ำที่พบเห็นได้ตามแม่น้ำลำคลองของชุมชนโดยทั่วไป ปริศนาคำทายเหล่านี้จึงเป็นเสมือนบันทึกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจอีกด้วย

การศึกษาวิเคราะห์อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย และวิเคราะห์อรรถลักษณะที่สะท้อนจากปริศนาคำทายไทย ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน งานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาปริศนาคำทายในมิติที่ลึกในเชิงภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม อันจะทำให้คนในปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงถึงวัฒนธรรมที่ยังคงมีร่องรอยอยู่ในปริศนาคำทายเหล่านี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย
2. เพื่อวิเคราะห์มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบและเข้าใจการเชื่อมโยงทางความหมายเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตของผู้ใช้ภาษาที่สื่อผ่านกลวิธีทางความหมายเชิงเปรียบเทียบในปริศนาคำทาย
2. ทำให้เข้าใจมโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. เก็บข้อมูลจากหนังสือรวบรวมปริศนาคำทาย จำนวนทั้งสิ้น 8 เล่ม ดังนี้
 - 1) ปริศนาสร้างสรรค์ 1001 คำถาม โดย จุฬา ละคร พ.ศ. 2536
 - 2) ปริศนาคำทาย เล่ม 1 โดย ทศนีย์ ศุภเมธี พ.ศ. 2528
 - 3) ปริศนาคำทาย เล่ม 2 โดย ทศนีย์ ศุภเมธี พ.ศ. 2528
 - 4) ปริศนาคำทาย โดย ประเทือง คล้ายสุบรรณ พ.ศ. 2526
 - 5) ลูกหมี่ทายอะไรเอ๋ย ชุดสัตว์ป่า โดย พรจันทร์ จันทวิมล พ.ศ. 2538
 - 6) ปริศนาคำทาย คติชาวบ้าน อันดับ 4 โดย ภิญโญ จิตรธรรม พ.ศ. 2518
 - 7) อะไรเอ๋ยปริศนาคำทายและผะหมี่ โดย วิเชียร เกษประทุม พ.ศ. 2545
 - 8) คำทายอะไรเอ๋ย ฉบับไทยแท้ โดย ประทีป เปลวทอง พ.ศ. 2529

การที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลปริศนาคำทายจากหนังสือรวบรวมปริศนาคำทายเพียงอย่างเดียว นั้น เพราะเป็นข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งยังเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และผู้วิจัยพบว่าปริศนาคำทายอะไรเอ๋ยนี้ไม่มีปรากฏสร้างขึ้นใหม่แล้วในปัจจุบัน แต่ยังคงมีการเล่นทายปริศนาอยู่ ปริศนาคำทายที่ปรากฏใน 8 เล่มนี้เป็นปริศนาคำทายพื้นเมืองภาคกลาง และเนื้อหาของปริศนายังได้รับการเผยแพร่ลงในอินเทอร์เน็ต การใช้ข้อมูลในหนังสือรวบรวมปริศนาคำทายทั้ง 8 เล่มนี้ จึงถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

2. ศึกษาปริศนาคำทายที่ใช้กลวิธีการสร้างแบบเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตจำนวน 244 ปริศนา
3. ศึกษาปริศนาคำทายที่มีโจทย์ไม่ซ้ำกัน แต่คำตอบอาจจะซ้ำกันได้

ข้อตกลงเบื้องต้น

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ความหมาย

- + หมายถึง เครื่องหมายแสดงการพบความหมายของคำที่วิเคราะห์ข้อมูล
- หมายถึง เครื่องหมายแสดงการไม่พบความหมายของคำที่วิเคราะห์ข้อมูล
- ± หมายถึง เครื่องหมายแสดงการพบหรือไม่พบความหมายของคำที่วิเคราะห์ข้อมูล
- [] หมายถึง สัญลักษณ์ใช้แสดงอรรถลักษณะของคำที่นำมาวิเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อรรถลักษณะ (Semantic Component) หมายถึง ลักษณะความหมายของคำที่นำมาแจกเป็นส่วนความหมายย่อย ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นความหมายของคำแต่ละคำ เป็นเครื่องช่วยให้เราเห็นความสัมพันธ์ทางความหมายของคำต่าง ๆ (เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์. 2548: 298)

2. สิ่งมีชีวิต หมายถึง สิ่งที่สามารถแสดงคุณสมบัติในการดำรงชีวิตได้ มีกระบวนการสืบพันธุ์ มีการเคลื่อนที่ หรือ การเคลื่อนไหว และตอบสนองต่อสิ่งเร้า พร้อมทั้งมีการเจริญเติบโตได้แก่ มนุษย์ สัตว์ และพืช

3. สิ่งไม่มีชีวิต หมายถึง สิ่งที่ไม่สามารถแสดงคุณสมบัติในการดำรงชีวิตได้ ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้เอง เช่น สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น

4. ปริศนาคำทายไทย หมายถึง ชุดของคำทายและคำตอบ ที่เก็บรวบรวมจากหนังสือปริศนาคำทายไทยทั้ง 8 เล่ม ที่ระบุไว้ในขอบเขตและปรากฏในภาคผนวก

สมมติฐาน

ปริศนาคำทายไทยใช้กลวิธีทางความหมายเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตซึ่งแสดงมโนทัศน์ที่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทย อรรถลักษณะของคำแสดงให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น รูปร่าง ลักษณะ กิริยาอาการ เป็นต้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย ความหมายเปรียบเทียบ และแนวคิดด้านการวิเคราะห์อรรถลักษณะ

2. เก็บและรวบรวมข้อมูล

2.1 ขอบเขตของข้อมูล

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาอรรถลักษณะของคำเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตที่ปรากฏในปริศนาคำทาย ดังนั้นจึงเก็บข้อมูลเฉพาะปริศนาคำทายที่สร้างโดยกลวิธีการใช้คำเปรียบเทียบ

2.2 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลปริศนาคำทายจากหนังสือรวบรวมปริศนาคำทายเพียงอย่างเดียว ที่เป็นข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งรวบรวมปริศนาคำทาย 2 ลักษณะ ได้แก่

1) ปรากฏทั้งแบบเปรียบเทียบ (Source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) เช่น อะไรเอ่ย ต้นเท่าแขน ไบแล่นเสี้ยว (อ้อย) จากตัวอย่าง แบบเปรียบเทียบ คือ แขน ซึ่งหมายถึง แขนของมนุษย์และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ ลำต้นของต้นอ้อย

2) ปรากฏเฉพาะแบบเปรียบเทียบ (Source domain) เช่น แก่เรียกหัว สาวเรียกอ่อน (มะพร้าว) จากตัวอย่างแบบเปรียบเทียบ คือ วยของมนุษย์ และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ผลมะพร้าว ในที่นี้ไม่ปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบแต่สามารถเข้าใจได้จากการนำคำที่ใช้ในวงความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ คำว่า แก่-สาว ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับ การเจริญเติบโตของผลมะพร้าว

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำที่เปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย และหน้าที่ของอรรถลักษณะของคำที่เปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์อรรถลักษณะ

1) จัดประเภทของข้อมูล โดยพิจารณาจากประเภทของคำทนายต่าง ๆ ได้แก่ คำทนายเกี่ยวกับพืช คำทนายเกี่ยวกับสัตว์ คำทนายเกี่ยวกับมนุษย์ คำทนายเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง คำทนายเกี่ยวกับของใช้ และคำทนายเกี่ยวกับอาหาร

2) จำแนกถ้อยคำเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ออกจากถ้อยคำอื่น

3) วิเคราะห์ความหมายประจำรูปภาษาของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทนายจากพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 โดนพิจารณาทั้งความหมายตรงและความหมายแฝงดูเป็นคำหรือกลุ่มคำในแต่ละปริบทนั้น ๆ ที่ปรากฏแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ พิจารณาความสัมพันธ์หรือลักษณะร่วมกันของแบบเปรียบเทียบ โดยใช้แนวคิดด้านการวิเคราะห์อรรถลักษณะ ดังนี้

- วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปริศนาคำทนายไทยดังตัวอย่างต่อไปนี้

มนุษย์เปรียบกับพืช

ตัวอย่างที่ 3 อะไรเอ่ยผลไม้สุกคาคันไม่รู้หล่นคนกินได้

คำตอบ นมแม่

ผลไม้สุกคาคัน

(-ส่วนประกอบ
ของมนุษย์
+เป็นอาหาร
+กินได้)

นมแม่

(+ ส่วนประกอบ
ของมนุษย์
+เป็นอาหาร
+กินได้)

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+เป็นอาหาร
+กินได้)

นม หมายถึง น. ส่วนของร่างกายอยู่บริเวณหน้าอก มี 2 เต้า ของผู้หญิงมีต่อมสำหรับผลิตน้ำนมเป็นอาหารสำหรับลูกอ่อน ส่วนของผู้ชายมีขนาดเล็กและไม่มีน้ำนม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 561)

ผล หมายถึง น. ลูกไม้ เช่น ผลมะม่วง ผลมะปราง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 726)

สุก หมายถึง ก. พ้นจากห้าม เช่น ผลไม้สุก, (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1200)

จากตัวอย่างปริศนาคำทนายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบมนุษย์กับพืชคือนมแม่ กับผลไม้สุก มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เป็นอาหาร] [+กินได้] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทนายนี้ คือ ผลไม้สุก สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือนมแม่ โดยเปรียบเทียบระหว่างผลไม้สุกที่เป็นอาหาร กับนมของแม่ที่เป็นอาหารของลูก สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ เพราะต่างรับประทานได้เหมือนกัน ทำให้ผู้ตีความปริศนาสามารถเชื่อมโยงไปยังคำตอบได้

- คิดค่าร้อยละของอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ตามปริมาณที่เปรียบเทียบ

- วิเคราะห์หน้าที่ของอรรถลักษณะ

3.2 การวิเคราะห์หมโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย

4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการเพื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยในบทที่ 3 เสนอผลการวิเคราะห์หมโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทยบทที่ 4 โดยเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

5. สรุปและอภิปรายผล การศึกษาค้นคว้าในบทที่ 5

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้เรียบเรียงตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย
 - 3.1 เอกสารที่คำเกี่ยวข้องกับปริศนาทาย
 - 3.2 งานวิจัยที่คำเกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ

อรรถลักษณะ (Semantic Component) หมายถึง ลักษณะความหมายของคำที่นำมาแจกเป็นส่วนความหมายย่อย ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นความหมายของคำแต่ละคำ เป็นเครื่องช่วยให้เราเห็นความสัมพันธ์ทางความหมายของคำต่าง ๆ

เพียร์ศิริ วงศ์วิภาณนท์ (2548: 319-320) อธิบายว่า อรรถลักษณะแต่ละประการที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นความหมายของคำแต่ละคำนั้นจะมีใช้อรรถลักษณะที่พบในคำเพียงคำเดียว กล่าวคือ แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ เป็นแผนภูมิอรรถลักษณะของคำต่าง ๆ เช่น คำว่า “พ่อ” “แม่” ได้ดังนี้

พ่อ	แม่
[+มีชีวิต]	[+มีชีวิต]
[+มนุษย์]	[+มนุษย์]
[+มีลูก]	[+มีลูก]
[+ชาย]	[-ชาย]

จากการแสดงความหมายข้างต้น แสดงให้เห็นความหมายของคำในภาษา นอกจากนี้ เพียร์ศิริ วงศ์วิภานนท์ (2548: 321) ยังกล่าวอีกว่า คำบางคำมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก และคำบางคำมีความสัมพันธ์น้อยมาก หรือไม่มีเลย ตัวอย่างคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก ได้แก่ คำว่า เด็กชาย และเด็กหญิง ซึ่งแสดงการแจกแจงความหมายย่อยในรูปของอรรถลักษณะได้ ดังต่อไปนี้

เด็กชาย	เด็กหญิง
[+มีชีวิต]	[+มีชีวิต]
[+มนุษย์]	[+มนุษย์]
[-โตแล้ว]	[-โตแล้ว]
[+ชาย]	[-ชาย]

คำทั้งสองมีการแจกแจงอรรถลักษณะเหมือนกันคือ [+มีชีวิต +มนุษย์ -โตแล้ว] อรรถลักษณะ [ชาย] ทำให้เด็กหญิงและเด็กชายต่างกัน กลุ่มอรรถลักษณะดังกล่าวทำให้คำทั้งสองแยกออกจากคำนาม สัตว์ พืช สิ่งของ ฯลฯ ในการวิเคราะห์ผู้วิเคราะห์มักจะกำหนดให้อรรถลักษณะต่าง ๆ มีค่าเป็นสองค่า (Binary Value) ดังนั้นจึงมีเครื่องหมาย + และ - ประกอบหน้าอรรถลักษณะนั้น ด้วยเหตุนี้จึงใช้อรรถลักษณะ [+ชาย] สำหรับเด็กชาย และ [-ชาย] สำหรับ เด็กหญิง และกลุ่มอรรถลักษณะจะรวมกันอยู่ภายในเครื่องหมาย []

จากวิธีการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Componential Analysis) ข้างต้น ในดา (Nida. 1975: 54 - 61) ได้เสนอขั้นตอนในการวิเคราะห์หน่วยความหมายย่อยของคำเอาไว้ 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. เลือกความหมายที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างคำต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่จะทำให้คำเหล่านั้นอยู่ในขอบเขตทางความหมาย (Semantic Domain) เดียวกัน โดยที่คำต่าง ๆ นั้นมีองค์ประกอบทางความหมายทั่ว ๆ ไปร่วมกัน เช่น father, mother, son, daughter, brother, sister, uncle, aunt, nephew, niece and cousin องค์ประกอบทางความหมายที่มีร่วมกัน คือ human beings และ person who are related either by blood or by marriage การเลือกความหมายที่มีความสัมพันธ์กันนั้น ควรเริ่มจากขอบเขตทางความหมายที่เล็ก ๆ ก่อน แล้วจึงขยายออกไปหาขอบเขตทางความหมายที่ใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ

2. ลงรายการสิ่งที่อ้างอิงโดยเฉพาะของแต่ละคำ เช่น father และ mother จะมีองค์ประกอบทางความหมายเป็นความหมายพื้นฐาน ในขณะที่ father in law, stepfather และ stepmother จะมีองค์ประกอบทางความหมายที่ขยายขอบเขตออกไป ควรจัดให้เป็นความสัมพันธ์ขั้นที่สองซึ่งต่างจากคำพวก uncle, aunt, nephew, niece และ cousin ซึ่งจัดเป็นความสัมพันธ์ขั้นแรกโดยดูจากสิ่งที่อ้างอิงถึงและความสัมพันธ์กับความหมายพื้นฐานที่ต่างออกไป ในขั้นตอนนี้ จะช่วยให้เราตรวจสอบได้ว่า องค์ประกอบทางความหมายที่ควรเป็นความหมายพื้นฐานที่มีร่วมกันของคำที่อยู่ในขอบเขตทางความหมายเดียวกันเป็นความหมายใดได้บ้าง และในขอบเขตของความหมายของคำนั้น มีสิ่งที่อ้างอิงเป็นอะไรได้บ้าง

3. วิเคราะห์ว่ามีความหมายใดที่กลุ่มนั้นมีร่วมกันโดยเฉพาะและไม่ได้เป็นองค์ประกอบทางความหมายของกลุ่มอื่น เช่น mother, aunt, daughter, sister, niece, และ cousin มีความหมายย่อย คือ female sex ส่วนคำ father, uncle, son, brother, nephew, niece และ cousin มีองค์ประกอบทางความหมาย คือ male sex ส่วนคำ cousin ไม่มีการแยกเรื่องเพศ ในขั้นตอนนี้บางคำอาจจะสามารถตัดสินได้เลยว่ามี ความหมายต่างจากคำอื่นอย่างไร

4. วิเคราะห์ว่าคำแต่ละคำมีความหมายประจำคำใด ที่ทำให้คำ ๆ นั้นแตกต่างไปจากคำอื่น ๆ เช่น father ประกอบด้วย ความหมายประจำคำ คือ male sex, one ascending generation และ direct descent

5. ตรวจสอบข้อมูลว่าองค์ประกอบทางความหมายของคำที่วิเคราะห์นั้นถูกต้องมากน้อยเพียงใด

6. นำความหมายประจำคำที่ทำให้คำ ๆ หนึ่งต่างจากคำอื่น ๆ มาบันทึกให้อยู่ในรูปแบบของแผนภูมิต้นไม้หรือตารางที่แสดงคุณลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างของคำ มีคำเป็นบวกหรือเป็นลบ

นอกจากนี้ไนดา (Nida. 1975: 64-67) ยังกล่าวถึงพื้นฐานทางภาษาศาสตร์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย ต้องศึกษาถึงรูปแบบและหน้าที่ของความสัมพันธ์ทางความหมายของคำที่มีต่อสิ่งที่อ้างถึงนั้น เพื่อให้เราแยกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ซึ่งกระบวนการทางภาษาที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายมี 4 รูปแบบคือ

(1) การตั้งชื่อ (Naming) เป็นการตั้งชื่อโดยการพิจารณาจากองค์ประกอบทางความหมายของสิ่งที่อ้างถึง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยทางภาษาและสิ่งที่อ้างถึง การตั้งชื่อเป็นหน้าที่ทางภาษาที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนที่ 2 และ 5 ของการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายที่ได้กล่าวข้างต้น

(2) การซ้ำความหมาย (Paraphrase) เป็นการอธิบายลักษณะเด่นของการใช้รูปแบบที่แน่นอนของการซ้ำความหมาย เช่น uncle มีความหมายเดียวกับ my father's brother หรือ my mother's brother

(3) การให้คำจำกัดความ (Defining) เป็นกระบวนการที่คล้ายกับการซ้ำความหมาย แต่เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่อ้างถึงทั้งหมด เช่น uncle คือ คำจำกัดความของ my father's brother หรือ my mother's brother หรือ the husband of one's aunt

(4) การจำแนกประเภท (Classification) จะมีความหมายสัมพันธ์กับ 3 กระบวนการ คือ

- การรวมคำที่ทำความหมายย่อยทั่ว ๆ ไปเหมือนกันไว้ด้วยกัน
- การแยกคำที่ความหมายย่อยความหมายใดความหมายหนึ่งที่แตกต่างจากคำหนึ่ง

ออก

- กำหนดพื้นฐานสำหรับกลุ่ม โดยจัดกลุ่มคำที่มีความหมายเหมือนกันไว้ด้วยกันและแยกกลุ่มคำที่แตกต่างกันออกมาตัดสินพื้นฐานของการรวมกลุ่ม

ไนดา (Nida. 1975) ได้ยกตัวอย่างการวิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวน 4 คำ คือ chair, bench, stool, hassock โดยใช้วิธีการวิเคราะห์อรรถลักษณะ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำ ซึ่งได้ผลสรุปดังนี้

ตาราง 1 แสดงวิธีการวิเคราะห์อรรถลักษณะ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำ

	chair	bench	stool	hassock
1. Artifacts	+	+	+	+
2. Furniture	+	+	+	+
3. For sitting	+	+	+	+
4. For one person	+	-	+	+
5. With a back	+	+	-	-
6. With legs	+	+	+	-

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า คำทั้ง 4 คำมีองค์ประกอบทางความหมายย่อยที่แตกต่างกันอยู่ 3 ความหมายย่อย คือ สำหรับบุคคลเดียว มีพนักพิงและมีขา แต่ทั้ง 4 คำนี้ก็จัดอยู่ในกลุ่มทางความหมายเดียวกัน เพราะคำทั้ง 4 คำมีความหมายย่อยที่เหมือนกัน คือ artifacts, furniture และ for setting

จากการวิเคราะห์อรรถลักษณะข้างต้น ทำให้เราเห็นความสัมพันธ์ทางความหมายของคำว่ามีมากน้อยเพียงใด คำที่มีอรรถลักษณะส่วนใหญ่เหมือนกันจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่าคำที่มีอรรถลักษณะต่างออกไปจากคำอื่นในกลุ่ม

การจัดกลุ่มทางความหมายของไนดามีทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เหตุการณ์ สิ่งที่เป็นนามธรรม และความเกี่ยวโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดด้านการวิเคราะห์ อรรถลักษณะ มาใช้วิเคราะห์อรรถลักษณะของคำที่เปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายของไทย โดยผู้วิจัยจัดกลุ่มของคำที่เป็นความหมายเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตตามแนวการศึกษาของไนดา (Nida. 1975) ข้างต้น เพื่อแสดงให้เห็นองค์ประกอบทางความหมายของสิ่งมีชีวิตกับความคิดต่าง ๆ ที่นำเสนอ ว่ามีความเหมือนกันหรือต่างกันมากน้อยอย่างไร จึงทำให้มนุษย์นำลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตมาใช้ใน การเปรียบเทียบดังที่ปรากฏในปริศนาคำทายไทย

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ

สุภา อังกระวรรณท์ (2527) ศึกษาความหมายแฝงของคำว่าผู้หญิง จากความเปรียบใน เพลงไทยสากล วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาเพื่อหาความหมายแฝงของคำว่า "ผู้หญิง" ใน การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลความเปรียบจากหนังสือเพลงที่พิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2512-2525 ประมาณ 3,500 เพลง และพบว่า มีแบบเปรียบ 93 แบบเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ความหมายของแบบ เปรียบผู้วิจัยใช้ทฤษฎีแยกหน่วยประกอบทางความหมาย (Componential Analysis) เพื่อหา อรรถลักษณะของแบบเปรียบ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของความหมายแฝง ผลของการวิจัยแบบเปรียบเทียบแสดง ว่าผู้เปรียบที่เป็นผู้ชายใช้ แบบเปรียบที่มีโครงสร้างเป็นคำนามคำเดียวมากกว่าเป็นกลุ่มคำ ในขณะที่ ผู้เปรียบที่เป็นผู้หญิงใช้ แบบเปรียบที่มีโครงสร้างเป็นกลุ่มคำมากกว่าเป็นคำนามคำเดียว สำหรับ ความหมายของแบบเปรียบนั้นสามารถจัดให้เป็น 12 กลุ่ม ตามอรรถลักษณะสำคัญที่ปรากฏ 12 อรรถลักษณะ อรรถลักษณะเหล่านี้เป็นที่ยึดของความหมายแฝง ความหมายแฝงของ "ผู้หญิง" ที่ได้ จากอรรถลักษณะแบ่งเป็นความหมายที่ได้จากอรรถลักษณะโดยตรง 10 ความหมายจาก 10 อรรถลักษณะ และที่ได้จากการตีความอรรถลักษณะ 3 ความหมายจาก 2 อรรถลักษณะ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงด้วยว่า ความหมายแฝงมีความสัมพันธ์กับเพศของผู้เปรียบ ด้วย ผู้เปรียบที่เป็นผู้หญิงจะให้ความหมายแฝงที่แสดงว่าตนเองเป็นสิ่ง หรือคนที่ไม่มีความสำคัญ มี สภภาพที่ต่ำต้อยเป็นฝ่ายที่ต้องรับการกระทำคือ เป็นที่ระบายความต้องการทางเพศของชาย และเมื่อ มีครอบครัวต้องอยู่ในอำนาจของผู้เป็นสามี สำหรับผู้เปรียบที่เป็นชายจะให้ความหมายแฝงทั้งที่ แสดงการยกย่องและไม่ยกย่องคือ เป็นผู้หญิงทั้งเป็นสิ่งมีค่า และไม่มีค่า รวมทั้งดูหมิ่นเหยียดหยาม ว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ ใช้ไม่ได้และต้อยเกียรติในการใช้แบบเปรียบเพื่อสื่อความหมายแฝง 13 ความหมายนี้ ผู้เปรียบต่างเพศกันใช้แบบเปรียบที่ต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทย ผู้หญิงและ ผู้ชายมีทัศนคติและความรู้สึก นึกคิดต่อผู้หญิงที่ต่างกัน

สุดา ธนะวงศ์ (2534) เรื่อง "สำนวนเปรียบเทียบล้านนา: การศึกษาโครงสร้างและอรรถลักษณะ" เป็นการศึกษานวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสำนวนเปรียบเทียบโดยเน้นโครงสร้างทางความหมาย สำนวนเปรียบเทียบมี 3 องค์ประกอบคือ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ แบบเปรียบเทียบ และคำแสดงการเปรียบเทียบรวมทั้ง วิเคราะห์ อรรถลักษณะตามแนวความคิดของไอนดาและจัดประเภทของสำนวนเปรียบเทียบล้านนาซึ่งผล ของการวิจัยสรุปได้ว่า การสร้างสำนวนเปรียบเทียบมีองค์ประกอบสำคัญ คือ โครงสร้างของสำนวน เปรียบ กระบวนการเปรียบเทียบ การสรรความหมายและการสรรคำ กระบวนการปริวรรต ลักษณะ ความหมายในสำนวนเปรียบเทียบและลักษณะอรรถลักษณะ

โครงสร้างของประโยคเปรียบเทียบเป็นโครงสร้างที่เปรียบเทียบสิ่งทีหนึ่ง เรียกว่าสิ่งที่ กล่าวถึงหรือเน้นถึง โยงไปเปรียบกับสิ่งที่สอง เรียกว่า สิ่งทีพาทพิงหรือโยงถึง โดยใช้คำกริยาแสดง การเปรียบเทียบ อาทิ เหมือน อย่าง เท่า ทำหน้าที่เปรียบเทียบสองสิ่งนั้น เปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ ปรากฏเป็นสำนวนเปรียบเทียบ ซึ่งอาจปรากฏเป็นคำ กลุ่มคำ หรือประโยคก็ได้ โครงสร้างทั้งสองดังกล่าว อาจแสดงด้วยแผนผังต้นไม้

อรรถพร ศรีฟูม (2548) ศึกษาการวิเคราะห์ความหมายของคำในสำนวนที่มีความเหมือนพจนานุกรมฉบับมติชน : การศึกษาเชิงอรรถศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาอรรถลักษณะและความสัมพันธ์ทางความหมายของคำที่ใช้แทนกันได้ ในสำนวนที่มีความหมายเหมือนกันในพจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. 2547 ผลการวิจัยสรุปว่า สำนวนที่มีความหมายเหมือนกัน แต่มีรูปสำนวนต่างกันที่พบในพจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. 2547 มีจำนวน 70 ความหมาย จากรูปสำนวน 145 สำนวน แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. สำนวนที่มีความหมายเหมือนกันมีลักษณะตัดคำหรือเพิ่มคำ พบว่ามีความหมาย 13 ความหมาย จากรูปสำนวน 27 สำนวน
2. สำนวนที่มีความหมายเหมือนกัน มีลักษณะประกอบขึ้นจากส่วนประกอบที่ไม่สามารถใช้แทนกันได้ พบว่ามีความหมาย 4 ความหมาย จากรูปสำนวน 9 สำนวน
3. สำนวนที่มีความหมายเหมือนกัน มีลักษณะปรากฏคำที่ใช้แทนกันได้ 2 คำ หรือมากกว่า พบว่า มีความหมาย 54 ความหมาย จากรูปสำนวน 114 รูปสำนวน

อรรถลักษณะของสำนวนของคำที่ใช้แทนกันได้ ในสำนวนที่มีความหมายเหมือนกันมีจำนวนตั้งแต่ 2 -13 อรรถลักษณะ ส่วนคำทางความหมายระหว่างคำที่ใช้แทนกันได้ ในสำนวนที่มีความหมายเหมือนกัน แบ่งความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างคำในหมวดเดียวกัน แบ่งได้เป็น การวิภาคความหมาย การพ้องความหมาย การพ้องความหมายแบบไม่สมบูรณ์ การลำดับความหมายแบบการลำดับความหมายน้อย การมีความหมายตรงข้ามแบบเทียบเกณฑ์ การมีความหมายตรงข้ามแบบสัมพัทธ์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างคำที่ต่างหมวดกัน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ การมีเงื่อนไขปรากฏร่วม และการกลืนความหมาย

ผ่องผิว บำรุงกลาง (2550) ศึกษารูปแบบและอรรถลักษณะของคำที่มีคำว่า “ข้าว” ในภาษาไทย เก็บข้อมูลจากพจนานุกรมที่เป็นที่ยอมรับจำนวน 7 เล่ม แล้วเลือกคำประสมที่มีคำว่าข้าว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคำนามและคำกริยา ได้จำนวนคำนามทั้งสิ้น 148 คำ และคำกริยาทั้งสิ้น 56 คำ รวมทั้งสิ้น 204 คำ ผลการวิจัย พบว่า อรรถลักษณะที่ใช้แบ่งคำที่เกี่ยวกับคำว่า “ข้าว” ในภาษาไทยมี 7 อรรถลักษณะ โดยมีอรรถลักษณะอันดับแรก คือ การแปรรูป ไม่แปรรูป และแปรรูปหรือไม่แปรรูปก็ได้ และแบ่งย่อยได้อีกโดยใช้อรรถลักษณะอันดับที่สอง คือ ลักษณะสุข ไม่สุข หรือสุข และไม่สุขก็ได้ และแบ่งย่อยได้อีกโดยใช้อรรถลักษณะอันดับที่สาม คือ ประเภทของข้าวเจ้า ข้าวเหนียว และข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวก็ได้ จากนั้นจึงใช้อรรถลักษณะอันดับที่สี่ คือ อาหารคาว อาหารหวาน และใช้อรรถลักษณะอันดับที่ห้า คือ วิธีการทำ อาทิ ต้ม หุง ทอด จี่ หลาม ใช้อรรถลักษณะอันดับที่หก คือ วัตถุประสงค์ อาทิ กะทิ น้ำตาล มะพร้าว ถั่ว งา กล้วย สุกทำยแบ่งย่อยใช้อรรถลักษณะอันดับที่เจ็ด คือ ลักษณะของข้าว อาทิ อัดเป็นแผ่น ห่อใบตอง มีหางยาว แผ่นบาง ห่อไส้หมู เป็นต้น

อรรถวิทย์ รอดเจริญ (2552) การศึกษาความหมายของคำลักษณนามที่ใช้กับ “มนุษย์” ในภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจำแนกความหมายและให้คำนิยามของคำลักษณนามที่ใช้กับมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่าคำลักษณนามที่ใช้กับมนุษย์ทั้งสิ้น ๑๗ คำ ได้แก่ แก้อี้ คน เจ้า ชีวิต ตำแหน่ง ท่าน นาง นาย ปาก พระองค์ ราย รูป ศพ สาว หนุ่ม หัว และองค์ คำลักษณนามมนุษย์ทั้ง ๑๗ คำ แบ่งลำดับความสัมพันธ์ลดหลั่นตามลำดับชั้นทางความหมายของคำลักษณนามที่ใช้กับมนุษย์ออกเป็น ๔ ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ ๑ ได้แก่ [+สถานภาพสูง] และ [-สถานภาพสูง] โดยอรรถลักษณะ [+สถานภาพสูง] แบ่งออกเป็น ๒ อรรถลักษณะย่อย คือ [+เชื้อพระวงศ์] แบ่งคำว่า พระองค์ และ [-เชื้อพระวงศ์] แบ่งคำว่า รูป องค์ ชั้นที่ ๒ ได้แก่ [+มีชีวิต] แบ่งคำว่า คน ราย [+มีชีวิต] และ [-มีชีวิต] แบ่งคำว่า ศพ ชั้นที่ ๓ แบ่งออกเป็น ๓ อรรถลักษณะย่อย ได้แก่ [+ชาย] แบ่งคำว่า หนุ่ม และ [-ชาย] แบ่งคำว่า นาง สาว ชั้นที่ ๔ ได้แก่ [+ยกย่อง] แบ่งคำว่า ท่าน และ [-ยกย่อง] และอรรถลักษณะขั้นสุดท้าย ได้แก่ [+อาชีพ] แบ่งคำว่า แก้อี้ เจ้า นาย ตำแหน่ง และ [-อาชีพ] แบ่งคำว่า ชีวิต ปาก หัว นันทวรรณ พงศ์สุพัฒน์ (2553) วิเคราะห์อรรถลักษณะของคำที่มีความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างคำที่มีความหมายเกี่ยวกับมนุษย์แบ่งเป็น 5 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดมนุษย์ หมวดที่ 2 หมวดมนุษย์กับมนุษย์ หมวดที่ 3 หมวดเวลากับมนุษย์และสรรพสิ่ง หมวดที่ 4 หมวดมนุษย์กับสรรพสิ่ง หมวดที่ 5 หมวดมนุษย์กับมนุษย์และสรรพสิ่ง และการวิเคราะห์ อรรถลักษณะพบว่า คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกันมีจำนวนอรรถลักษณะตั้งแต่ 1-6 อรรถลักษณะ และพบอรรถลักษณะที่ไม่มีคู่คำศัพท์ซึ่งนำมาวิเคราะห์ความหมายอรรถลักษณะที่พบมากที่สุดในการวิเคราะห์คือ คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกัน 2 อรรถลักษณะ พบจำนวน 63 กลุ่มคำ รองลงมา คือ คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกัน 3 อรรถลักษณะ พบจำนวน 24 กลุ่มคำ คำที่มีอรรถลักษณะจำนวนน้อยที่สุด คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกัน 4 อรรถลักษณะ

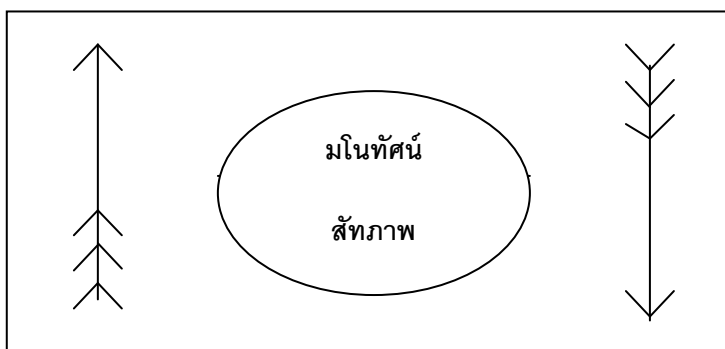
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์

สุรียา รัตนกุล (2544: 49-53) กล่าวว่า แนวความคิดเรื่องมโนทัศน์ในวงการการศึกษาภาษาศาสตร์สมัยใหม่ มีผู้สนใจ 2 กลุ่ม คือ แนวความคิดของ แฟร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) นักภาษาศาสตร์ ชาวเซอร์วิส เชื้อสายฝรั่งเศส และนักภาษาศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้แก่ ชาร์ลส์ เคย์ ออกเดิน (Charles Kay Ogden) และ ไอ.เอ.ริชาร์ดส์ (I.A.Richards) สามารถสรุปแนวความคิดเรื่องมโนทัศน์ ได้ดังนี้

1) แนวความคิดของ เดอ โซซูร์

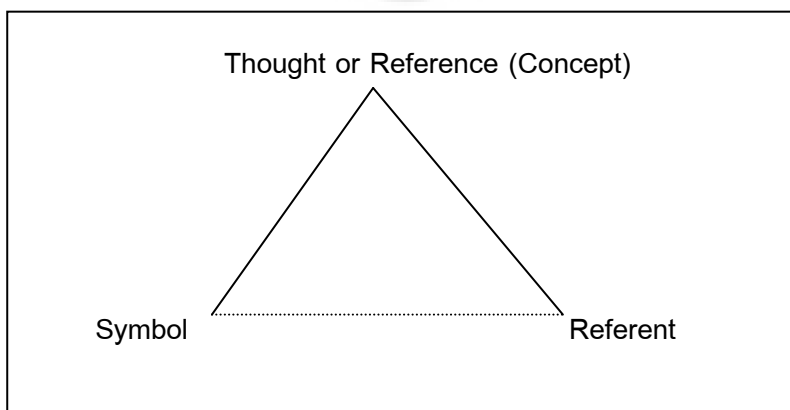
เดอ โซซูร์ อธิบายว่า สัญลักษณ์ทางภาษา ซึ่งหมายถึงคำต่าง ๆ ในภาษานั้นที่มันสามารถถูกนำมาใช้สื่อสารกันได้เพราะมันช่วยสอดประสานมโนทัศน์ (Concept) กับรูปที่ปรากฏเป็นเสียงในภาษาหรือสัทภาพ (Image Acoustique) ซึ่งสัทภาพนี้ ไม่ใช่เป็นเพียงเสียงหรือเป็นเพียงวัตถุทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นรอยประทับของเสียงลงบนจิตของเรา คำในภาษาซึ่งเป็นเหมือนสัญลักษณ์นั้นสามารถสื่อความหมายได้ เพราะมันประสานมโนทัศน์เข้ากับสัทภาพ เดอ โซซูร์แสดงให้เห็นเป็นรูปของเหรียญหน้าเดียวแต่มีซีกบนและล่าง ดังนี้

แผนภูมิสัญลักษณ์ทางภาษาของเดอ โซซูร์

ตามรูปนี้คำทุกคำในภาษาหนึ่ง ๆ มีความหมายได้ เพราะมันเกิดการเชื่อมโยงหรือสอดประสานระหว่างมโนทัศน์ซึ่งอยู่ในจิตของผู้ใช้ภาษา และสัทภาพ คือ เสียงที่เปล่งแทนคำนั้นออกมา ลักษณะการเชื่อมประสานเช่นนี้มีความแนบแน่นจนแยกไม่ออก

2) แนวความคิดของออกเต็นและริชาร์ดส์ ได้แสดงเรื่องความหมายไว้เป็นรูปสามเหลี่ยมดังนี้

แผนภูมิสามเหลี่ยมมโนทัศน์ของออกเต็นและริชาร์ดส์

จากรูปนี้สามารถอธิบายได้ว่า สัญลักษณ์ (Symbol) นั้นก็คือรูปภาษาต่าง ๆ เช่น ระดับคำ ประโยค ข้อความต่อเนื่อง ส่วนสิ่งอ้างอิง (Referent) ก็คือ วัตถุ สรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็น รูปธรรมและนามธรรม ส่วนความคิดหรือความหมายอ้างอิง (Thought or Reference) ก็คือ มโนทัศน์ (Concept) ซึ่งมโนทัศน์ของออกเดินและริชาร์ดส์เป็นสิ่งที่อยู่ในความคิด และเป็นความหมายอ้างอิงถึงสิ่งอ้างอิง ซึ่งหมายถึง สรรพสิ่งต่าง ๆ สัญลักษณ์ (Symbol) หรือรูปในภาษากับความคิดหรือความหมายอ้างอิง (Thought or Reference) มีความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน เช่น เมื่อเราได้ยินรูปภาษา เช่น คำว่า “แมว” เราก็นึกถึงแมวที่เราเคยพบเห็นมาเมื่อประกอบที่เป็นลักษณะเด่นอย่างไร ซึ่งในความคิดแต่ละคน ภาพของแมวอาจแตกต่างกันไปบ้าง แต่ย่อมมีลักษณะสำคัญร่วมกัน ความคิดต่าง ๆ ซึ่งสรุปลักษณะเด่น หรือสำคัญทุกอย่างของแมวก็มาปรากฏในมโนทัศน์ของเรา หากเราพิจารณาตามแบบสามเหลี่ยมนี้จะพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาคือ คำว่า “แมว” กับสิ่งอ้างอิง (Referent) นั้น ออกเดินและริชาร์ดส์แสดงไว้ด้วยจุดไขว้ปลา เพื่อชี้ให้เห็นว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรง เป็นแต่เพียงสิ่งสมมติเท่านั้น เพราะถ้าเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นจริงแล้วเราก็คงไม่อาจแทนที่คำว่าแมวด้วยคำอื่นในภาษาต่าง ๆ ได้ เพราะในแต่ละภาษามีคำเรียกแมวต่างกันไป

จึงกล่าวสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างคำในภาษา กับสิ่งอ้างอิงถึงเกิดเป็นความหมายขึ้นมาได้ ก็เพราะเกิดมโนทัศน์ขึ้นในความคิดของผู้ใช้ภาษาในแต่ละภาษา ออกเดินและริชาร์ดส์อธิบายอีกว่า มโนทัศน์เป็นสิ่งที่มีความหมายอยู่ในความคิดของเรา ไม่ใช่อยู่ในโลกภายนอก คำต่าง ๆ ในภาษาไม่มีความหมายอะไรทั้งสิ้น ความหมายที่คำแต่ละคำมีนั้นก็เพราะคนเอามันมาใช้สมมติเรียกสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์

ชัชวดี ศรีลัมพ์ (2538) ศึกษา มโนทัศน์ของคำว่า “เข้า” ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า คำว่า “เข้า” มีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ คือ ลักษณะการเคลื่อนที่ (Motion) สิ่งเคลื่อนที่ (Trajectory) และที่หมาย (Landmark) ที่เป็นบริเวณปิดล้อม โดยสิ่งที่เคลื่อนที่ไปตามลักษณะการเคลื่อนที่จากภายนอกสู่ภายในที่เป็นที่หมายที่เป็นบริเวณปิดล้อม นอกจากนี้พบว่าคำว่าเข้ามีความหมายด้วยกัน 11 ความหมาย แต่จะแตกต่างกันไปตามบริบทของคำว่า “เข้า” ที่ปรากฏรวม

อุษา พฤทธิชัยวิบูลย์ (2544) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาอุปสรรคการณ์เรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน” ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า คนไทยมีการใช้อุปสรรคการณ์การเมืองและมีมโนทัศน์ทางการเมือง 10 ประเภท คือ สงคราม แข่งขัน พนัน ธุรกิจ การแสดง การศึกษา การเดินทาง การโจรกรรม เครื่องเรือน และ สิ่งมีชีวิต ดังตัวอย่าง อุปสรรคการณ์การเมืองเป็นสงคราม เช่น “พรรคความหวังใหม่จึงกลายเป็นเหมือนกองทัพที่มีผู้นำ แต่ก็เหมือนไม่มีผู้นำ” จากตัวอย่างแสดงให้เห็นมโนทัศน์ทางการเมืองของคนไทยว่า สถาบันทางการเมืองเป็นกองทัพ โดยกองทัพ หมายถึง พรรคการเมืองซึ่งเป็นสถาบันทางการเมือง และการนำคำว่า “กองทัพ” มาใช้ใน

ปริบทข่าวการเมือง เนื่องจากมีการถ้อยความหมายจากวงความหมายต้นทางซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงครามไปยังวงความหมายปลายทางซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เป็นต้น

มรินดำ บุรุงโรจน์ (2548) ศึกษาอุปลักษณะและมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงจากเพลงลูกทุ่ง ผลการศึกษาพบว่ามีมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิง โดยมองว่าผู้หญิงเป็นสิ่งมีชีวิต ผู้หญิงเป็นสิ่งมีชีวิต ผู้หญิงเป็นธรรมชาติ และผู้หญิงเป็นการเดินทาง

สุกัญญา รุ่งแรง (2548). ศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของการใช้คำว่า “ใจ” ในภาษาไทยมี วัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ใจ” เมื่อใช้เป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ และเพื่อวิเคราะห์มโนทัศน์ทางความหมายที่เป็นผลมาจากการใช้คำว่า “ใจ” เป็นอุปลักษณะ การศึกษาค้นคว้าวิจัยนำทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานและแนวคิดการจำแนกประเภทของทฤษฎีต้นแบบมาใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกิดจากการปรากฏของอุปลักษณะ “ใจ” โดยศึกษาคำที่ประกอบด้วยคำประสม 2 ส่วน ที่ประกอบด้วยคำว่า “ใจ” โดยการรวบรวมข้อมูลจาก 3 แหล่ง ได้แก่ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 หนังสือคลังคำ และ Heat Talk ผลการศึกษารูปว่าความหมายของ อุปลักษณะ “ใจ” มี 5 ประเภท ได้แก่ ความหมายแสดงถึงคน ความหมายแสดงการกระทำ ความหมายแสดงสภาพ ความหมายแสดงความรู้สึก ความหมายแสดงลักษณะนิสัย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสรุปได้อีกว่า อุปลักษณะ “ใจ” แสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ของคนไทย คือ ใจ เป็นมนุษย์และคุณสมบัติของมนุษย์

กล่าวโดยสรุป มโนทัศน์เป็นความคิดที่เกิดขึ้นในใจ เกิดจากกระบวนการใน การเรียนรู้จาก ประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งโดยธรรมชาติของมโนทัศน์จะมีลักษณะที่เป็นนามธรรม และมีความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามโนทัศน์ทำให้เห็นระบบคิดของไทยที่สื่อผ่านถ้อยคำต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงใช้แนวความคิดเรื่องการวิเคราะห์มโนทัศน์เพื่อใช้วิเคราะห์มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนา คำทายไทย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย

ปริศนาคำทาย หมายถึง การตั้งคำถามอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่ผู้เป็นเค้าโครงเรื่องราวเป็นเรื่อง สั้น ๆ หรือประโยคสั้น ๆ ที่มีสัมผัสคล้องจองกันแบบร้อยกรอง เป็นบท เป็นกลอน แล้วซ่อนจุดสำคัญของเนื้อหาไว้ในคำเหล่านั้นเรียกว่า “ซ่อนเงื่อนหรือซ่อนปม” ของปัญหาที่นำมาทายเพื่อให้เกิดความสนุก (ธิดา โมสิกรัตน์. 2520: 62-65) ปริศนาคำทายของไทยเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ามาแต่โบราณ คนโบราณนิยมคนเฉลียวฉลาด มีสติปัญญา จึงคิดผูกนิทานทายปัญหาหรือปริศนาให้ขบคิด เพื่อเป็นแนวทางสั่งสอนให้เกิดสติปัญญา เช่น เรื่อง พระมโหสถ ตอนทดสอบสติปัญญาของหญิงงาม เพื่อเสาะหามาเป็นคู่ครอง คือ ปริศนาอะไรเอ๋ย และยังมีผูกขึ้นเป็นร้อยกรอง

ลักษณะต่าง ๆ เช่น อักษรเลข ลายแทง ปริศนาธรรม คำทาย ผะหมี โจ๊ก เป็นต้น ในสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำภาษาจีนมาใช้เรียกว่า “ผะหมี” และในตอนหลัง ๆ จึงเรียกว่า “ทายปริศนา” (รุ่งอรุณ ที่มชอุท. 2532: 6-7) ปริศนาคำทายเป็นการเล่นของไทย ที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งยังหาข้อยุติแน่นอนไม่ได้ว่ามีมาแต่เมื่อใด เพียงแต่สันนิษฐานว่าเป็นการเล่นที่ ไทยได้มาจากจีน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในสมัยแรก ๆ ก็เล่นกันเฉพาะใน นักปราชญ์ราชบัณฑิตต่อมาจึงได้นำมาแพร่หลายในหมู่ชนสามัญและได้กลายเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมอันล้ำค่าของไทย อันเนื่องมาจากคนไทยได้พยายามคิดสร้างปริศนาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านต่าง ๆ ของไทยขึ้น อันเป็นผลให้สามารถมองเห็น วิถีชีวิตของชาวไทยในสมัยต่าง ๆ และสภาพ ชีวิตของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (สุโข ชัยเพชร. 2536: 22) ซึ่งโครงสร้างของปริศนา คำทายมีอยู่ 3 ส่วน คือ

1. ส่วนนำ คือ ส่วนคำถามที่ว่า อะไรเอ่ย ตอนขึ้นต้นต้องขึ้นอย่างนี้ทุกครั้งเพื่อเป็นคำถาม นำให้ผู้ตอบได้เตรียมตัว ตั้งใจฟังปริศนาได้ชัดเจน
2. ส่วนเนื้อหา คือ ตัวปริศนา ซึ่งจะบอกถึงลักษณะของสิ่งทาย โดยเปรียบเทียบไปที่รูปร่าง ลักษณะ พิเศษ ประโยชน์การใช้สอย ความหมาย หรือลักษณะต่าง ๆ เช่น ขนาด สี นิสัย กลิ่น เสียง หรือกิริยาอาการ ต่าง ๆ ของสิ่งที่เป็นตัวปริศนาที่นำมาเป็นคำทาย
3. ส่วนลงท้าย คือ ส่วนที่ขยายความ บอกใบ้คำตอบ เร่งเร้าให้คิดทายหรือให้กำลังใจให้ รางวัลแก่ผู้ตอบ เช่น

ตัวอย่าง อะไรเอ่ย งูอยู่หนอง คาบทองเอามาให้ น้ำแห้งทองหาย เป็นอะไรทายมา
เฉลย ตะเกียง

ตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นปริศนาที่มีเนื้อหาเปรียบถึงไส้ตะเกียงโบราณที่จุ่ม อยู่ในน้ำมัน และมีส่วนลงท้ายบอกใบ้ถึงว่า ถ้าน้ำมันหมดเปลวไฟหรือตะเกียงจะดับ

ตัวอย่าง อะไรเอ่ย ม้าสามขา เจ้าพระยาขึ้นขี่ ใส่หมวกกำมะหยี่ สูปบุหรี่ปูๆ
เฉลย กาดัมน้ำ

ตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นปริศนาที่มีทั้งสามส่วน เนื้อหาเปรียบเทียบถึงกาดัมน้ำบน ก้อนเส้า และบอกใบ้ลักษณะของน้ำเดือด (วรรณ นามิ. 2527: 195-200)

คุณค่าของปริศนาอะไรเอ่ย

ปริศนาคำทายที่เรียกว่า อะไรเอ่ย ของไทย เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่สนุกสนานและสร้างเสริมปัญญาความคิดพิจารณา นิยมเล่นกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จัดจำสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน การเล่นในสมัยก่อนนิยมเล่นกันตอนเย็น ๆ หลังอาหารเย็นหรือตอนหัวค่ำ ผู้ใหญ่จะทายปัญหากับลูกหลานในบ้าน หรือเล่นเวลาว่างที่เด็ก ๆ มาชุมนุมกัน เช่น ทำบุญบ้าน สงกรานต์ ถือเป็นการเล่นสนุกอย่างหนึ่ง ส่วนเด็ก ๆ จะเล่นทายปัญหาตัวเองเวลาอยู่รวม ๆ กัน เช่น ตามลานวัดในวันทำบุญตามศาลา ลี้อยกลางทุ่ง หรือรวมกันอยู่ตามลานบ้านตอนเย็น ๆ

รุ่งอรุณ ที่มชชุนหเถียร (2532: 10-11) ได้กล่าวไว้ว่า ปริศนาคำทายมีคุณค่า ไว้ดังนี้

1. คุณค่าในด้านความบันเทิง ปริศนาเป็นการละเล่นเพื่อการพักผ่อนในยามว่าง ผู้ทายจะรู้สึกสนุกสนานที่ได้คิดตีความปริศนา ความตื่นเต้นจะอยู่ที่การทราบคำตอบว่าถูกหรือผิด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้ในปัจจุบันก็มีการเอาปริศนามาทายกันเล่นในหมู่เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง และทางสื่อมวลชน ดังที่ปรากฏในรายการแข่งขันทางวิทยุและโทรทัศน์

2. คุณค่าในด้านประเพณีและวัฒนธรรม ปริศนามีคุณค่าในด้านวัฒนธรรม คือ ช่วยสะท้อนสภาพความเป็นอยู่เกี่ยวกับสังคม เช่น อาหารการกินสิ่งของเครื่องใช้ ศาสนาและประเพณี ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ

3. คุณค่าทางด้านภาษา ปริศนาแสดงออกถึงลักษณะการใช้ภาษาในหลายรูปแบบ เช่น ร้อยกรอง คำพวนสองแง่สองมุม และคำเปรียบเทียบ นอกจากนี้หากเป็นปริศนาท้องถื่นต่าง ๆ ยังให้ความรู้ในเรื่องภาษาถิ่นอีกด้วย

4. คุณค่าทางการศึกษาอบรม ปริศนาช่วยฝึกให้เป็นคนช่างคิด และแก้ปัญหาเป็นการฝึกปฏิบัติไหวพริบสติปัญญาให้แก่เด็ก อบรมให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมและในกรณีที่เป็นปริศนาธรรมจะเห็นคุณค่าทางจิตใจ และเป็นเครื่องมืออบรมศีลธรรมให้แก่เด็กและบุคคลทั่วไปได้อย่างแนบเนียนอีกด้วย

5. เป็นเครื่องสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มบุคคล ที่อยู่ร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาคุณค่าของปริศนาคำทาย ทำให้เห็นการแสดงออกถึงอัจฉริยภาพทางภาษาของคนไทย ผ่านกลวิธีการเล่นกับภาษาและการเล่นกับความหมายอันทรงคุณค่าและเป็นสมบัติทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดสติปัญญาความคิดและความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กัน ในแง่ของภาษา สะท้อนให้เห็นถึงกลวิธีการถ่ายทอดความหมายในแง่มุมต่าง ๆ การผูกโยงร้อยเรียงถ้อยคำอย่างกระชับได้ใจความ อีกทั้งยังให้สัมผัสคล้องจอง ซึ่งนับว่าเป็นมรดกด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ควรได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่สืบต่อไปอย่างไม่ลืมนั่น

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทาย

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปริศนาคำทายของไทย โดยแบ่งงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทายออกเป็น 2 กลุ่ม คือ งานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายตามแนวภาษาไทย และงานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายตามภาษาศาสตร์ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายตามแนวภาษาไทย ได้แก่ นพคุณ คุณาชีวะ (2516) ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2526) วรรณ นะมิ (2527) รุ่งอรุณ ทิมชุนหเถียร ศิริพร ภัคดีผาสุก (2546) และปราณี จงจอหอ (2551) งานวิจัยเหล่านี้ได้แบ่งแยกประเภท และศึกษาปริศนาคำทายในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

นพคุณ คุณาชีวะ (2516) ศึกษาบทบาทจากปริศนาคำทายไทยด้วยการรวบรวมปริศนาพื้นเมืองของไทยและนำมาจัดเป็น 11 ประเภทตามเกณฑ์ของ อาร์เชอร์ เทย์เลอร์ (Archer Taylor, 1951) และ ได้เพิ่มปริศนาคำทายขึ้นมาอีกประเภทหนึ่ง คือ ปริศนาที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับภาษาอันประกอบด้วย การใช้คำผวน การเล่นคำ การใช้ไหวพริบปฏิภาณด้านภาษา ซึ่งเป็นหมวดที่ อาร์เชอร์ เทย์เลอร์ (Archer Taylor) ไม่ได้จัดเอาไว้ รวมทั้งสิ้น 12 ประเภท นอกจากนี้ยังได้ศึกษาบทบาทของปริศนาคำทายพื้นเมืองในหมู่เด็กไทย ว่ามีการเรียนรู้ปริศนาคำทายจากการถ่ายทอดประเพณี หรือสามารถตอบปริศนาได้ด้วยปฏิภาณ ผลการวิจัยปรากฏว่าจำนวนคำตอบที่ถูกต้องเป็นคำตอบที่เกิดจากการตอบได้ด้วยปฏิภาณมากกว่าการเรียนรู้ทางประเพณี แสดงให้เห็นว่าลักษณะของการตั้งคำถามในปริศนา คำทายพื้นเมืองของไทยเป็นที่เข้าใจของเด็กพอสมควร

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2526) ศึกษาปริศนาคำทายของไทยจากปริศนาประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ปริศนาอะไรเอ๋ย อักษรเลข ลายแทง ภาพปริศนาธรรม ผะหมี โจ๊ก และปริศนาคำโคลงและร้อยแก้วในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้แบ่งประเภทของปริศนาคำทายโดยพิจารณาเนื้อหาจากคำตอบ มีหมวดหมู่เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ คำทายเกี่ยวกับพืช คำทายเกี่ยวกับสัตว์ คำทายเกี่ยวกับธรรมชาติ คำทายเกี่ยวกับส่วนของร่างกาย คำทายเกี่ยวกับกิริยาอาการ และการกระทำ คำทายเกี่ยวกับอาหารการกิน คำทายเกี่ยวกับเครื่องใช้ คำทายเกี่ยวกับการละเล่น ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี และคำทายหลายคำตอบ

วิภา ศิริสวัสดิ์ (2526) ศึกษาวิวัฒนาการของปริศนาคำทายของไทยและการนำมาใช้ในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยการศึกษาปริศนาคำทายของปริศนาคำทายตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งรวบรวมรูปแบบการจัดประเภทของปริศนาคำทายไทยตลอดจนโครงสร้างประโยคและการผูกประโยคในปริศนาคำทาย ผลการวิจัยพบว่า

จากรูปแบบการจัดประเภทของปริศนาคำทายที่มีผู้ศึกษาเอาไว้ สามารถแบ่งการจัดประเภทปริศนาคำทายไทยได้เป็น 4 แนวทาง แนวทางแรกคือ ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามคติชาวบ้าน ได้แก่ ประเภทที่เป็นไปตามคตินิยม ประเภทที่มาจากวรรณคดี และประเภทเล่นคำ แนวทางที่สอง คือ ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามเนื้อหาของปริศนา ได้แก่ เปรียบเทียบสิ่งที่มีชีวิต เปรียบเทียบสัตว์ตัวเดียว เปรียบเทียบสัตว์หลายตัว เปรียบเทียบกับบุคคลคนเดียว เปรียบเทียบ

กับบุคคลหลายคน เปรียบเทียบกับพืชพันธุ์ เปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต รายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ รายละเอียดเกี่ยวกับรูปหรือรูปและอาการ รายละเอียดเกี่ยวกับสี รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำ และรายละเอียดเกี่ยวกับภาษา แนวทางที่สาม คือ ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะของคำถามคำตอบ ได้แก่ ปริศนาคำทายเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยา ปริศนาคำทายที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมชาวบ้าน ปริศนาคำทายที่ได้จากการสังเกตจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ และปริศนาคำทายที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี แนวทางสุดท้าย คือ ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะคำประพันธ์ไทย ได้แก่ คำคล้องจองปริศนาคำทาย กาพย์ปริศนาคำทาย โคร่งปริศนาคำทาย กลอนปริศนาคำทาย นิทานปริศนาคำทาย และอักษรไขว้ปริศนาคำทาย

การศึกษาโครงสร้างของประโยคในปริศนาคำทาย พบว่า มีการใช้ประโยคบอกเล่าง่าย ๆ เป็นวลี และเป็นคำสั้น ๆ หรือคำเดี่ยว ส่วนในด้านการผูกประโยค พบว่ามีการสร้างข้อความที่ทำให้ผู้ตอบปริศนานั้นเกิดความคิดไปไกลจากคำตอบ โดยการผูกประโยคที่มีความขัดกัน มีข้อความไม่สัมพันธ์กันมารวมกัน เปรียบเทียบให้ตอบถูกหรือเปรียบเทียบเพื่อให้ถูกผู้ทายจนมากขึ้น

สำหรับการนำปริศนาคำทายมาใช้ประกอบการเรียนการสอน สรุปได้ว่า ปริศนาคำทายเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษาและสอดคล้องกับการพัฒนาของเด็กวัยนี้ ปริศนาคำทายจะช่วยให้เด็กสนใจบทเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและเป็นการพัฒนาทางภาษา ทั้งยังเป็นสิ่งที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่เด็กได้อีกด้วย

วรรณา นะมิ (2527) ศึกษาปริศนาคำทายของไทยในด้านการผูกปริศนาและในด้านที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทย โดยรวบรวมข้อมูลปริศนาคำทายของไทยทั้ง 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน

ผลการศึกษาพบว่า การผูกปริศนาคำทายด้านเนื้อหาคำตอบของปริศนาคำทาย แบ่งได้เป็น 17 หมวด ได้แก่ หมวดที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ บุคคล พืช สัตว์ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การประกอบอาชีพและเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ อาหารการกิน การละเล่น การแสดง ศาสนา วรรณคดีภาษา ตัวเลขและจำนวน จังหวัดและสถานที่ สื่อมวลชน เบ็ดเตล็ด และหมวดละคน

ด้านวิธีการสร้างคำถามคำตอบ แบ่งออกเป็น 2 วิธี วิธีแรกคือ คำถามและคำตอบตามความเป็นจริง โดยการบอกรายละเอียดของสิ่งของที่นำมาทาย ได้แก่ การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะการบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกกระทำ การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะและการกระทำ การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสี การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ และการบอกรายละเอียดโดยการพลิกแพลงในเชิงภาษา วิธีที่สอง คือ คำถามที่ตอบโดยใช้ชวาร์ปัญญาหรือปัญหาชวาร์ ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับสื่อมวลชน คำถามเกี่ยวกับความเป็นจริงที่คาดไม่ถึง และคำถามเกี่ยวกับการเล่นภาษา

ด้านโครงสร้างทางภาษา แบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ การใช้คำ ได้แก่ การใช้คำภาษาปาก คำสองแง่สองง่าม คำที่ไม่มีความหมายหรือคำแปลตามพจนานุกรม การซ้ำคำและซ้ำความ คำเสริมบทหรือคำขยายที่ช่วยให้เห็นภาพชัดเจน และคำเลียนเสียงธรรมชาติ ต่อมาคือ การใช้โวหาร ได้แก่ การใช้โวหารอุปมา โวหารอุปลักษณ์ โวหารปฐพีภาคพจน์ และโวหารบุคลาธิษฐาน ลักษณะที่สาม

คือ การเล่นเกมภาษา มีการเล่นเกมภาษาในปริศนาประเภทปัญหาเซาว์ ได้แก่ คำผวน คำพ้องเสียง การแปลความหมายจากคำถาม การตัดสระ-พยัญชนะในคำถามมาเป็นคำตอบ ส่วนลักษณะสุดท้ายคือ การใช้ช่วงจังหวะของพยางค์และสัมผัส แบ่งออกเป็น สองช่วงจังหวะ สามช่วงจังหวะ และสี่ช่วงจังหวะ ซึ่งในแต่ละช่วงจังหวะจะมีพยางค์ที่เท่ากัน และต่างกันหนึ่งถึงสองพยางค์เป็นส่วนใหญ่

ปริศนาคำทายที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยนั้น ผลการศึกษาพบว่า ปริศนาคำทายที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยสมัยก่อนที่มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสงบและเรียบง่าย อาศัยปัจจัยและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ คือ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การประกอบอาชีพและเครื่องมือในการประกอบอาชีพ อาหารการกิน การแต่งกาย การละเล่นการแสดง ความเชื่อ ศาสนา ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในสังคมพืชและสัตว์

รุ่งอรุณ ทีฆชุนเหียร (2532) ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีในการใช้ภาษาในปริศนาคำทาย โดยการรวบรวมปริศนาคำทายทั้งที่เป็นปริศนาพื้นเมือง และปริศนาที่เกิดขึ้นใหม่ จำนวน 704 ข้อ นำมาจัดแบ่งประเภทตามกลวิธีการสร้างปริศนาได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ปริศนาที่ใช้กลวิธีการใช้ภาษา และปริศนาคำทายที่ใช้ในการเปรียบเทียบ จากข้อมูลปริศนาคำทายที่ได้ศึกษาพบว่าปริศนาพื้นเมือง มักใช้วิธีการเปรียบเทียบ ในขณะที่ปริศนาคำทายใหม่มักใช้กลวิธีทางภาษา และเมื่อพิจารณาจากปริศนาคำทายที่รวบรวมได้ ปรากฏว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษามากกว่ากลวิธีการเปรียบเทียบเกือบเท่าตัว

ศิริพร ภักดีผาสุก (2546) จากบทความ “ปริศนาคำทาย: ภูมิปัญญาทางภาษาและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์” กล่าวว่า ปริศนาคำทายเป็นการละเล่นทางภาษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างความใส่ใจข้างสังเกตสิ่งแวดล้อม และความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทย นอกจากนี้ปริศนาคำทายสร้างขึ้นแบบการใช้ตรรกะแบบนอกขนบ (Unconventional logic) ทั้งยังเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์เข้ากับการสร้างปริศนาคำทาย เพราะปริศนาคำทายในปัจจุบันมักเกิดจากการนำเอาสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมหรือเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการสร้างปริศนาคำทาย และยังเป็นการรองรับความต้องการสิ่งบันเทิงใจของคนรุ่นใหม่ด้วย

ปราณี จงจอหอ (2551) ศึกษาปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอื้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปริศนาคำทายในด้านรูปแบบ กลวิธีทางภาษา ประเภท เนื้อหาและบทบาท หน้าที่ของปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอื้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอื้อ จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ ปริศนาแท้ ปริศนาเทียม และปริศนาผสม ส่วนเนื้อหาของปริศนาคำทาย จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งไม่มีชีวิต เนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

รูปแบบปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอยู่ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบมาตรฐาน และรูปแบบอิสระ มีรูปแบบการนำเสนอ ได้แก่ รูปแบบตายตัว รูปแบบไม่ตายตัว และรูปแบบอิสระ กลวิธีทางภาษาในปริศนาคำทายด้านการใช้คำมีการเล่นเสียงมากที่สุด รองลงมาเป็นการเล่นคำ การซ้ำคำ และการหลกคำ ตามลำดับ รวมทั้งมีการใช้ภาพพจน์อุปมาอุปไมยมากที่สุด รองลงมามีการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ ภาพพจน์ปฏิภาค และภาพพจน์บุคลาธิษฐานตามลำดับ

บทบาทหน้าที่ของปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอยู่ มี 3 บทบาท ได้แก่ บทบาทหน้าที่ด้านสังคมในการส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวและการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของชีวิต บทบาทหน้าที่ด้านวัฒนธรรมภาษา ได้แก่ ปริศนาคำทายที่ใช้คำภาษาชาวบ้าน ปริศนาคำทายที่ใช้คำหยาบ-คำดำ ปริศนาคำทายที่ใช้คำสองแง่สองง่าม ปริศนาคำทายที่ใช้คำที่ไม่มีความหมาย และปริศนาคำทายที่ใช้คำผวน นอกจากนั้นยังพบว่า ปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอยู่ ได้มีบทบาทหน้าที่ด้านการสืบทอดประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต และประเพณีเกี่ยวกับศาสนา และจารีต

งานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายตามแนวภาษาศาสตร์ ได้แก่ น้ำทิพย์ ทิมา(2548) สุรียา ทับทัน (2551) และสุจิตรา แซ่ลิ้ม (2551) งานวิจัยเหล่านี้ได้ศึกษาปริศนาคำทายโดยใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ และทฤษฎีการสร้างอารมณ์ขัน

น้ำทิพย์ ทิมา (2548). ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบเดิมและแบบใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบเดิม กลวิธีการสร้างปริศนาคำทาย แบบใหม่ และสภาวะเกิดก่อนตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ ในปริศนาคำทายแบบเดิมและแบบใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปริศนาคำทายแบบเดิม สามารถแบ่งออกตามกลวิธีการสร้างได้ 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบการบรรยาย และกลวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบเปรียบเทียบ ปริศนาคำทายแบบใหม่ สามารถแบ่งออกตามกลวิธีการสร้างได้ 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบการใช้กลวิธีทางความหมาย กลวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบตีความจากปริบท และกลวิธี การสร้างปริศนาคำทายแบบคำผวน ปริศนาคำทายแบบเดิมมีสภาวะเกิดก่อนตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ปริศนาคำทายที่มีสภาวะเกิดก่อนแบบตรงกัน ปริศนาคำทายที่มีสภาวะ เกิดก่อนแบบขัดแย้ง และปริศนาคำทายแบบใหม่ ทั้งหมดเป็นแบบขัดแย้ง

สุจิตรา แซ่ลิ้ม (2551) ศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย และวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยการศึกษาจากข้อมูลปริศนาคำทาย ปี พ.ศ.2546-2547 ในหนังสือรวบรวมปริศนาคำทายของไทยและเว็บไซต์ <http://joke.sanook.com/what.php>

ผลการวิจัยพบว่า ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายของไทยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ 2) ความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ และ 3) ความกำกวมทางภาษาร่วมกับความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ เมื่อพิจารณาในด้านระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวมทางภาษา พบว่า มีการใช้ความกำกวมทางภาษาในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้าง ส่วนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมพบว่า มีความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง แบบคำพ้องเสียง แบบคำเสียงคล้าย และแบบหน่วยคำเทียม ความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ และการใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับอากัปกริยา ในการสร้างความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย ผู้ผูกปริศนายังได้ใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ ได้แก่ การละเมิดกฎความโดดเด่น การละเมิดกฎ ลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน เพื่อจงใจสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นในปริศนาคำทาย

หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งการเกิดความกำกวมร่วมกับหน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยพบว่า ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำทายของปริศนา มีหน้าที่ในด้านการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนา ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบและความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบ มีหน้าที่ในด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำตอบ ส่วนหน้าที่ของความกำกวม ในด้านการสร้างความบันเทิงให้แก่การเล่นปริศนาคำทายพบว่า ความกำกวมทั้งในส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบของปริศนาต่างก็สามารถสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้เล่นปริศนาคำทายได้

สุรียา ทับทัน (2551) ศึกษากลวิธีการสร้างความขบขันในปริศนาคำทายสมัยใหม่ โดยวิเคราะห์กลไกทางภาษา เนื้อหาหรือประเด็นที่นำมาสร้างความขบขัน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยรวบรวมจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแหล่งชุมนุมของคนรุ่นใหม่ ได้แก่ www.everykid.com www.saranair.com www.narak.com และ www.kamking.net ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้สร้างอารมณ์ขันในปริศนาคำทาย มี 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีที่เกี่ยวกับรูปและเสียง อันประกอบด้วย การเล่นคำ การใช้คำพวน การใช้กลอักษร และการใช้ภาษาต่างประเทศ กลวิธีที่เกี่ยวกับความหมาย ได้แก่ การพูดสองแง่สองง่าม การพูดเกินจริง การใช้ความเปรียบ การพลิกแพลง การเชื่อมโยง และการเล่นสำนวน เบื้องหลังกลวิธีทางภาษาและเนื้อหาที่สร้างอารมณ์ขันในปริศนาคำทาย คือ ความไม่เข้ากัน ซึ่งทำให้ ผู้เล่นรู้สึกสนุกสนาน ขบขัน การเล่นปริศนาคำทายยังได้สะท้อนภาพบางมุมของสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนจนความคิด การรับรู้ และลักษณะนิสัยของคนไทยได้อย่างชัดเจน

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาปริศนาคำทายทั้งตามแนวภาษาไทย และตามแนวภาษาศาสตร์ เมื่อพิจารณาในด้านข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา จะเห็นได้ว่าการศึกษารูปแบบของ

ข้อมูลหลายลักษณะ กล่าวคือ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีทั้งที่ศึกษาจากปริศนาคำทายหลายประเภท เช่น งานวิจัยของประเทือง คล้ายสุบรรณ (2526) ทั้งปริศนา ปริศนาอะไรเอ่ย อักษรเลข ลายแทง ภาพปริศนาธรรม ผะหมี โจ๊ก และปริศนาคำโคลงและร้อยแก้วในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว งานวิจัยบางเรื่องก็ศึกษาปริศนาคำทายของหลายท้องถิ่นรวมกัน เช่น งานวิจัยของวรรณ นะมิ (2527) โดยรวบรวมข้อมูลปริศนาคำทายของไทยทั้ง 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน ในขณะที่งานวิจัยบางเรื่องมุ่งศึกษาเฉพาะข้อมูลจากปริศนาคำทายเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ปราณี จงจอหอ (2551) ศึกษาปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยญ้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในขณะที่งานวิจัยบางเรื่องเลือกเก็บข้อมูลจากทั้งปริศนาคำทายพื้นเมืองและปริศนาที่เกิดขึ้นใหม่ผสมกัน เช่น รุ่งอรุณ ทิฆุชอุณหเถียร (2532) ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีในการใช้ภาษาในปริศนาคำทาย โดยการรวบรวมปริศนาคำทายทั้งที่เป็นปริศนาพื้นเมืองและปริศนาคำทายที่เกิดขึ้นใหม่

ในด้านการศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่ามีงานวิจัยบางเรื่องศึกษาวิเคราะห์ลักษณะหลายอย่างร่วมกัน ทั้งโครงสร้างของตัวปริศนา รูปแบบ เนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ตลอดจนหน้าที่และวัฒนธรรมที่สะท้อนจากปริศนาคำทาย เช่น งานวิจัยของ วรรณ นะมิ (2527) ปราณี จงจอหอ (2551) งานวิจัยบางเรื่องเน้นไปที่การศึกษวิเคราะห์ในด้านเนื้อหาของปริศนาคำทาย เช่น สุรียา ทับทัน (2551) ศึกษากลวิธีการสร้างความขบขันในปริศนาคำทายสมัยใหม่ โดยวิเคราะห์กลไกทางภาษา เนื้อหาหรือประเด็นที่นำมาสร้างความขบขัน และมีงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะกลวิธีการสร้างปริศนาคำทายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สุจิตรา แซ่ลิ้ม (2551) ศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย ร่วมสมัยของไทย ซึ่งเป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอรรถลักษณะ และปริศนาคำทายที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับอรรถลักษณะมีการศึกษาในวาทกรรมต่าง ๆ มากขึ้นในปัจจุบัน แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับปริศนาคำทายมักจะเน้นไปที่การจัดประเภท จัดหมวดหมู่ ส่วนในด้านการเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนั้น เป็นเรื่องที่คุณศึกษาปริศนาคำทายได้กล่าวเอาไว้ในลักษณะที่เป็นหนึ่งในกลวิธีการสร้างปริศนาคำทาย แต่ยังคงเป็นการจัดประเภทของการเปรียบเทียบเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาอรรถลักษณะที่สะท้อนระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา นอกจากนี้ข้อมูลปริศนาคำทายของไทยที่มีการศึกษามานี้ส่วนใหญ่นี้เป็นการศึกษาตามแนวภาษาและวรรณคดี ซึ่งยังมีการศึกษาปริศนาคำทายตามแนวภาษาศาสตร์จำนวนน้อย

การวิจัยปริศนาคำทายในปริญาณิพนธ์ กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะปริศนาคำทายพื้นเมืองภาคกลาง ที่ใช้กลวิธีการสร้างแบบเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต โดยจะศึกษาวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำที่เปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย และมโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะของคำที่เปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทที่ 3 และบทที่ 4 ในลำดับต่อไป

บทที่ 3

อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิต ในปริศนาคำทายไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก คือ วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยแบ่งออกเป็น สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต ประเด็นต่อมา คือ การวิเคราะห์หน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 3.1 อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย
 - 3.1.1 สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต
 - 3.1.2 สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต
 - 3.1.3 สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต
- 3.2 หน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย
 - 3.2.1 หน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ
 - 3.2.3 หน้าที่ในด้านความบันเทิง

3.1 อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

อรรถลักษณะ (Semantic Component) หมายถึง ลักษณะความหมายของคำที่นำมาแจกเป็นส่วนความหมายย่อย ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นความหมายของคำแต่ละคำ เป็นเครื่องช่วยให้เราเห็นความสัมพันธ์ทางความหมายของคำต่าง ๆ (เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์. 2548: 298) ในลำดับต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต

อรรถลักษณะสิ่งมีชีวิต หมายถึง คำหรือข้อความในภาษาที่นำมาใช้เปรียบเทียบและมีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตประเภทต่าง ๆ ได้แก่ มนุษย์ สัตว์ และพืช มาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ โดยรูปภาษาที่เกิดจากการเปรียบเทียบนั้นเรียกว่า อรรถลักษณะสิ่งมีชีวิต

ผลการศึกษารรณลักษณะของสิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ผู้วิจัยพบรณลักษณะของสิ่งมีชีวิตที่สามารถแสดงลักษณะรณลักษณะหลักและรณลักษณะย่อย อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งตามรณลักษณะที่เป็นแบบเปรียบเทียบได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) รณลักษณะเกี่ยวกับมนุษย์
- 2) รณลักษณะเกี่ยวกับสัตว์
- 3) รณลักษณะเกี่ยวกับพืช

3.1.1.1 รณลักษณะเกี่ยวกับมนุษย์

มนุษย์ หมายถึง สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 832)

รณลักษณะมนุษย์ คือ รูปภาษาที่มีความหมายอ้างถึงมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตมีความสามารถหายใจได้ด้วยตนเอง สืบพันธุ์ ขยายพันธุ์ได้ มีกลไกของการดำรงชีวิต ในเงื่อนไขเดียวกันที่เป็นไปตามธรรมชาติ และหมายรวมถึงส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น สรรพสิ่งเหล่านี้มีกลไกการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขของธรรมชาติร่วมกันคือ มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และแสดงกิริยาอาการต่าง ๆ โดยรูปภาษาที่มีความเกี่ยวข้องข้อกับสิ่งเหล่านี้ถูกนำมาใช้ ในเชิงเปรียบเทียบ รณลักษณะเกี่ยวกับมนุษย์พบว่าการนำมาเปรียบสิ่งมีชีวิต ได้แก่ พืช มนุษย์ และสัตว์ ซึ่งสามารถแสดงการวิเคราะห์รณลักษณะได้ดังนี้

1) มนุษย์เปรียบกับพืช

ตัวอย่างที่ 1 อะไรร่อยผลไม้สุกคาคันไม่รู้หล่นคนกินได้

คำตอบ นมแม่

ผลไม้สุกคาคัน

-ส่วนประกอบ
ของมนุษย์
+เป็นอาหาร
+กินได้

นมแม่

+ ส่วนประกอบ
ของมนุษย์
+เป็นอาหาร
+กินได้

รณลักษณะที่ร่วมกัน

+เป็นอาหาร
+กินได้

นม หมายถึง น. ส่วนของร่างกายอยู่บริเวณหน้าอก มี 2 เต้า ของผู้หญิงมีต่อมสำหรับผลิตน้ำนมเป็นอาหารสำหรับลูกอ่อน ส่วนของผู้ชายมีขนาดเล็กและไม่มีน้ำนม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 561)

ผล หมายถึง น. ลูกไม้ เช่น ผลมะม่วง ผลมะปราง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 726)

สุก หมายถึง ก. พ้นจากห้าม เช่น ผลไม้สุก, (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1200)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบมนุษย์กับพืช คือนมแม่ กับผลไม้สุก มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ เป็นอาหาร] [+ กินได้] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ ผลไม้สุก สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ นมแม่ โดยเปรียบเทียบระหว่างผลไม้สุกที่เป็นอาหาร กับนมของแม่ที่เป็นอาหารของลูก สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ เพราะต่างรับประทานได้เหมือนกัน ทำให้ผู้ตีความปริศนาสามารถเชื่อมโยงไปยังคำตอบได้

ตัวอย่างที่ 2 อะไรเอ่ย กอไผ่ทั้งกอ หาช้อไม่พบ

คำตอบ ผม

กอไผ่ทั้งกอหาช้อไม่พบ	เส้นผม	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-ส่วนประกอบ ของมนุษย์ +ยาว +ไม่มีข้อ +ปริมาณมาก	+ส่วนประกอบ ของมนุษย์ +ยาว +ไม่มีข้อ +ปริมาณมาก	+ยาว +ไม่มีข้อ +ปริมาณมาก

ผม หมายถึง น. ขนที่ขึ้นอยู่บนศีรษะ โดยปกติเป็นเส้นยาว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 725)

กอ หมายถึง น. กลุ่มแห่งต้นไม้ที่เกิดขึ้นจากเหงาเดียวกัน เช่น กอหญ้า กอแขม กอไผ่ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 86)

ไผ่ หมายถึง น. ชื่อไม้พุ่มหลายชนิดและหลายสกุลในวงศ์ Gramineae ขึ้นเป็นกอ ลำต้นเป็นปล้องๆ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 745)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบของมนุษย์กับพืช คือเส้นผมกับกอไผ่ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ยาว] [+ไม่มีข้อ] [+ปริมาณมาก] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ กอไผ่ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ผม โดยเปรียบเทียบระหว่างปริมาณของกอไผ่กับเส้นผมที่มีจำนวนมาก พร้อมทั้งยังชี้ให้เห็นด้วยว่าไม่มีข้อ เมื่อผู้ตอบปริศนาพิจารณาจากบริบทก็สามารถตีความเปรียบเทียบได้ เพราะต่างก็มีลักษณะยาวเหมือนกัน

ตัวอย่างที่ 3 อะไรเอ่ย ไบอะไรไม่มีต้น คนชอบคล้ำ

คำตอบ ไบหู

ไบไม่มีต้น	ไบหู	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-ส่วนประกอบ ของมนุษย์ +เป็นแผ่น +ไม่มีต้น +สัมผัสได้	+ ส่วนประกอบ ของมนุษย์ +เป็นแผ่น +ไม่มีต้น +สัมผัสได้	+เป็นแผ่น +ไม่มีต้น +สัมผัสได้

หู หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ ทำหน้าที่รับฟังเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1298)

ไบ หมายถึง น. ส่วนของพืชที่ติดอยู่กับกิ่งหรือลำต้น โดยมากมีลักษณะเป็นแผ่นแบนๆ รูปร่างต่าง ๆ กัน มีก้านใบหรือไม่มีก็ได้ มักมีสีเขียว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 642)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างมนุษย์กับพืช คือ ไบหูกับไบไม้ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เป็นแผ่น] [+ไม่มีต้น] [+สัมผัสได้] อรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ ไบไม้ไม่มีต้น สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ไบหู โดยเปรียบเทียบระหว่างลักษณะเป็นแผ่นของไบไม้กับไบหู นอกจากนี้ในบริบทของปริศนาคำทายยังกล่าวอีกว่าเป็นไบที่ไม่มีต้น ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นลักษณะของไบหูที่ไม่มีต้น และทั้งไบไม้และไบหูต่างก็สัมผัสได้

จากตัวอย่างที่ 1 ถึง 3 แสดงการวิเคราะห์อรรถลักษณะแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ แบบเปรียบเทียบคือ อรรถลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพืช และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคืออรรถลักษณะเกี่ยวกับมนุษย์ พบว่าอรรถลักษณะหลักที่ปรากฏร่วมกันระหว่างมนุษย์กับพืช คือ [+เป็นอาหาร] [+กินได้] [+ยาว] [+ไม่มีข้อ] [+ปริมาณมาก] [+เป็นแผ่น] [+ไม่มีต้น] [+สัมผัสได้]

2) มนุษย์เปรียบเทียบมนุษย์

ตัวอย่างที่ 4 อะไรเอ่ย ฟีน้องท่องเดียวกัน แลเหลียวไม่เห็นกัน

คำตอบ หู

ฟีน้อง	หู	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-ส่วนของ ร่างกายมนุษย์ +ปรากฏแยกกัน +มีมากกว่าหนึ่ง	+ ส่วนของ ร่างกายมนุษย์ +ปรากฏแยกกัน +มีมากกว่าหนึ่ง	+ปรากฏแยกกัน +มีมากกว่าหนึ่ง

หู หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ ทำหน้าที่สำหรับฟังเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1298)

พี หมายถึง น. ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดก่อน, ผู้ที่มีศักดิ์เสมอพี; คำนำหน้าชื่อคนที่มีอายุคราวพีหรือมีศักดิ์เสมอพี เช่น พีนั้น พีนี้. (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 792)

น้อง หมายถึง น. ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดทีหลัง, ลูกของอาหรือลูกของน้า, เรียกคนที่มีอายุคราวน้อง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 566)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบของมนุษย์กับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ คือหูกับพี่น้อง มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ปรากฏแยกกัน] [+มีมากกว่าหนึ่ง] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ พี่น้อง สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ หู โดยเปรียบเทียบระหว่างพี่น้องที่มองไม่เห็นกัน ซึ่งแสดงกิริยาระหว่างพี่น้องกับหูทั้งสองข้างที่ปรากฏแยกกันเป็นสองข้างซ้ายและขวา และมีจำนวนมากว่าหนึ่ง และในความหมายนี้พี่น้องยังเกิดร่วมบิดามารดาเดียวกันซึ่งเปรียบกับหูที่มีสองข้างของในคนคนเดียว

ตัวอย่างที่ 5 อะไรเอ่ย เฒ่าสองเฒ่า นิ่งคนละปากเขา ไม่เคยเห็นกันสักที
คำตอบ ไบหู

ไบ หมายถึง น.เรียกของที่เป็นแผ่น ๆ เช่น ไบหนังสือ ไบมีด ไบหู ทองไบ; (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 642)

หู หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ ทำหน้าที่สำหรับฟังเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1298)

เฒ่า หมายถึง ว. แก่, มีอายุมาก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 393)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบมนุษย์กับมนุษย์ คือไบหูกับเฒ่าสองเฒ่า มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+จำนวนสอง] [+ปรากฏแยกกัน] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้น ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ เฒ่าสองเฒ่า สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือไบหู โดยเปรียบเทียบระหว่างจำนวนของคนแก่ที่มีสองคนกับหูที่มีสองข้างซ้ายขวา นอกจากนี้ในบริบทของคำทายยังกล่าวอีกว่า นิ่งคนละ

ฝากเขา ไม่เคยเห็นกันสักที ซึ่งแสดงอรรถลักษณะร่วมกันอีกหนึ่งลักษณะ นั่นคือ [+ปรากฏแยกกัน] เปรียบคนแก่สองคนที่นั่งคนละฝากเขา กับใบหูข้างซ้ายและข้างขวาของมนุษย์ที่ถูกกั้นกลางระหว่างใบหน้าเป็นการแยกให้เห็นลักษณะของใบที่ปรากฏบนใบหน้าของมนุษย์

ตัวอย่างที่ 6 สองพี่น้องอยู่คนละด้านของคันทา

คำตอบ ตา

สองพี่น้อง	ตา	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ +เป็นคู่ +ปรากฏแยกกัน	+ ส่วนหนึ่งของ มนุษย์ +เป็นคู่ +ปรากฏแยกกัน	+เป็นคู่ +ปรากฏแยกกัน

ตา หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 454)

พี่ หมายถึง น. ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดก่อน, ผู้ที่มีศักดิ์เสมอพี่; คำนำหน้าชื่อคนที่มีอายุคราวพี่หรือมีศักดิ์เสมอพี่ เช่น พี่นั้น พี่นี้. (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 792)

น้อง หมายถึง น. ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดทีหลัง ลูกของอาหรือของน้า เรียกคนที่มีอายุคราวน้อง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 566)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบของมนุษย์กับมนุษย์ คือตากับสองพี่น้อง มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เป็นคู่] [+ปรากฏแยกกัน] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ สองพี่น้อง สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ตา โดยเปรียบเทียบระหว่างจำนวนของพี่น้องที่มีสองคนกับตาที่มีสองข้างซ้ายขวา ซึ่งในปริบทของปริศนาคำทายยังกล่าวอีกว่า อยู่คนละด้านของคันทา ปรากฏลักษณะร่วมกันระหว่าง ตาทั้งสองข้างกับพี่น้อง คือ [+ปรากฏแยกกัน] ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นลักษณะของคันทาที่มาคั้นคือ สันจมูก

จากตัวอย่างที่ 4 ถึง 6 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ มนุษย์ด้วยกันเอง อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+ปรากฏแยกกัน] [+มีมากกว่าหนึ่ง] [+จำนวนสอง] [+เป็นคู่]

3) มนุษย์เปรียบสัตว์

ตัวอย่างที่ 7 อะไรเอ่ย ไก่ขาวจับราวเป็นแถว

คำตอบ ฟัน

ไก่อ่าวจ้บรวาเป็นแถว	พ้ัน	อรรถลัษณะที่ร่วมกัน
-ส่วนหน้ิงของมนุษย์ +นับจ้ำนวนได้ +สีขาว +เป็นแถว	+ส่วนหน้ิงของมนุษย์ + นับจ้ำนวนได้ +สีขาว +เป็นแถว	+ นับจ้ำนวนได้ +สีขาว +เป็นแถว

ไก่อ หมายถึง น. ชื่อสัตว์ปีกจ้ำนวณก มีหลายวงค์ บินได้ในระยะสั้น หากินตามพื้นดิน ตกไข่ก่อนแล้วจึงฟักเป็นตัว ตัวผู้หงอนใหญ่และเดือยยาว เช่น ไก่อแจ้ ไก่อู ไก่อะเกา (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 157)

พ้ัน หมายถึง น. กระจุกเป็นซี่ ๆ อยู่ในปากสำหรับกัด ฉีกเคี้ยวอาหาร (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 811)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบของมนุษย์กับสัตว์คือพ้ันกับไก่อาว มีอรรถลัษณะหลักร่วมกันคือ [+นับจ้ำนวนได้] [+สีขาว] [+เป็นแถว] จากอรรถลัษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ พ้ัน สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ไก่อาว โดยเปรียบเทียบระหว่างไก่อาวที่จ้บรวาเป็นแถวกับพ้ันที่เรียงต่อกันเป็นแถว แสดงลักษณะร่วมกันระหว่างพ้ันกับไก่อาว เนื่องจากในปริศนาคำทายยังบอกอีกว่าลักษณะเรียงเป็นแถว สีของพ้ันซึ่งเป็นสีขาวกับขนไก่อาวสีขาว ซึ่งเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้ว่าเป็นพ้ัน

3.1.1.2 อรรถลัษณะเกี่ยวกับสัตว์

อรรถลัษณะเกี่ยวกับสัตว์ หมายถึง รูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสัตว์ ซึ่งนำมาใช้กล่าวในเชิงเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ได้แก่ พืช มนุษย์ และสัตว์ โดยรูปภาษาที่เกิดจากการเปรียบเทียบนั้น เรียกว่า อรรถลัษณะที่เกี่ยวกับสัตว์

อรรถลัษณะที่เกี่ยวกับสัตว์ที่ใช้กล่าวเปรียบเทียบในปริศนาคำทายไทย เป็นอรรถลัษณะที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสัตว์ในด้านต่าง ๆ โดยมีการนำสัตว์หรือชื่อเรียกสัตว์ชนิดต่าง ๆ หรือการนำอวัยวะร่างกายของสัตว์ มาเปรียบเทียบกับอวัยวะร่างกายของมนุษย์ รวมทั้งการนำลักษณะและพฤติกรรมอาการของสัตว์มาใช้กล่าวถึงสิ่งมีชีวิตอื่น ได้แก่ มนุษย์ ซึ่งสามารถแสดง การวิเคราะห์อรรถลัษณะได้ ดังนี้

สัตว์เปรียบกับมนุษย์

ตัวอย่างที่ 8 สาวน้อยนุ่งผ้าลาย ผูกคอตายได้ ต้นไม้เอน

คำตอบ ดักแด้

สาวน้อยหู่ผ้าลาย

(+เจริญวัย
+สิ่งห่อหุ้ม
ตัวเอง
+หลากสี
+เพศหญิง)

ดักแด้

(+เจริญวัย
+ สิ่งห่อหุ้ม
ตัวเอง
+หลากสี
+เพศหญิง)

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+เจริญวัย
+ สิ่งห่อหุ้ม
ตัวเอง
+หลากสี)

ดักแด้ หมายถึง น. ชื่อตัวอ่อนระยะสุดท้ายของแมลงหลายชนิดที่สร้างเปลือกแข็งหุ้มตัวเพื่อที่จะเจริญวัยเปลี่ยนรูปร่างเป็นตัวเต็มวัย ระยะนี้เป็นระยะอยู่หนึ่งกับที่และไม่กินอาหาร มีรูปร่างต่าง ๆ กัน เช่น รูปไข่ รูปยาวรี แดกแด้ หรือ แด็กแด้ ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 400)

สาวน้อย หมายถึง น. หญิงที่อยู่ในวัยรุ่น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1185)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสัตว์กับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เจริญวัย] [+สิ่งห่อหุ้มตัวเอง] [+หลากสี] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “สาวน้อย” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ดักแด้” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “การเจริญวัยในช่วงแรกก่อนเป็นแมลงกับมนุษย์ในวัยสาว” “การสร้างเปลือกห่อหุ้มกับการสวมใส่เสื้อผ้าของมนุษย์” “สีของเปลือกดักแด้กับเสื้อผ้ามีลวดลาย” “การอยู่หนึ่งในเปลือกที่เกาะกับกิ่งไม้เปรียบกับสาวน้อยที่ผู้คอยตายได้ต้นไม้” ซึ่งเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ว่าเป็นดักแด้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้อย่างใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 9 อะไรเอ้อย เดินโหยงๆ ยกธงข้างหลัง สาวน้อยร้อยชั่งนั่งสูงกว่ายืน
คำตอบ สุนัข

สาวน้อยร้อยชั่ง

(-สัตว์
+เพศหญิง
-หาง
+แสดงกิริยา
+เดิน
+นั่ง
+ยืน)

สุนัข

(+สัตว์
+เพศหญิง
+หาง
+แสดงกิริยา
+เดิน
+นั่ง
+ยืน)

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+แสดงกิริยา
+เดิน
+นั่ง
+ยืน)

สุนัข หมายถึง น. หมา (มักใช้เป็นทางการ) เช่น สุนัขตำรวจ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1205)

สวาน้อยร้อยชั่ง หมายถึง น. หญิงที่มีค่าตัวสูง มีคุณสมบัติและรูปสมบัติ เป็นที่ยกย่อง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1185) ในที่นี้ผู้ผูกปรีศานาจะต้องการเพียงเสียงสัมผัสสระ ของร้อยชั่ง กับข้างหลัง และนั่งเพื่อให้เกิดการคล้องจองจดจำง่าย มากกว่าจะให้น้ำหนักกับความหมายของร้อยชั่ง

จากตัวอย่างปรีศานาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสัตว์กับมนุษย์ มี อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+แสดงกิริยา] [+เดิน] [+นั่ง] [+ยืน] จากอรรถลักษณะหลักและ อรรถลักษณะย่อยข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็น แบบเปรียบเทียบในปรีศานานี้ คือ “สวาน้อยร้อยชั่ง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “สุนัข” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “สุนัขเพศเมีย” กับ “สวาน้อย” “การแสดงกิริยาเดิน นั่ง ยืน” กับ “กิริยาของมนุษย์” จากอรรถลักษณะ ร่วมดังกล่าวค่อนข้างตีความหมายได้ยากเนื่องจากบริบทของสุนัขกับสวาน้อยห่างไกลกัน ไม่เชื่อมโยงให้เห็นลักษณะอย่างชัดเจน เห็นแต่เพียงตัวปรีศานาที่ว่า สุนัขเวลานั่งจะสูงกว่าเวลาเดิน เป็นจุดเดียวที่แสดงอรรถลักษณะร่วม ส่วนจริงเป็นการเปรียบเทียบอีกชั้นหนึ่งกับหางสุนัข จึงไม่ถือว่า แสดงอรรถลักษณะโดยตรง

ตัวอย่างที่ 10 อะไรเอ๋ย นางอยู่ในห้อง ใครเข้าไปต้อง ขนพองวาว
คำตอบ แม่ไก่ฟักไข่

นางอยู่ในห้อง	แม่ไก่ฟักไข่	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-สัตว์	+สัตว์	+ เพศเมีย
+เพศเมีย	+เพศเมีย	+อยู่ตามลำพัง
+อยู่ตามลำพัง	+อยู่ตามลำพัง	+ห้ามถูกตัว
-กก	+กก	
-ไข่	+ไข่	
+ห้ามถูกตัว	+ห้ามถูกตัว	

แม่ หมายถึง น. หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก, คำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน;...เรียกสัตว์ตัวเมียที่มีลูก เช่น แม่หมา แม่วัว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 876)

ฟัก หมายถึง ก. กกไข่ให้เป็นตัวทำให้ไข่อบอุ่นเพื่อให้เป็นตัว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 811)

นาง หมายถึง น. คำประกอบหน้าคำเพื่อแสดงว่าเป็นเพศหญิง เช่น นางฟ้า นางบำเรอ นางละคร นางพระกำนัล (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 573)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสัตว์กับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เพศเมีย] [+อยู่ตามลำพัง] [+ห้ามถูกตัว] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง คำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้คือ “นางอยู่ในห้อง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “แม่ไก่ฟักไข่” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “แม่ไก่” กับ “ผู้หญิง” “แม่ไก่ฟักไข่” กับ “นางอยู่ในห้อง” “การอยู่ตามลำพังตัวเดียวของไก่” กับ “การอยู่ตามลำพังของผู้หญิง” ซึ่งเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ว่าเป็นแม่ไก่ฟักไข่ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ใกล้เคียง

จากตัวอย่างที่ 8 ถึง 10 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+เจริญวัย] [+สิ่งห่อหุ้มตัวเอง] [+หลากหลาย] [+แสดงกิริยา] [+เดิน] [+นั่ง] [+ยืน] [+เพศเมีย] [+อยู่ตามลำพัง] [+ห้ามถูกตัว]

3.1.1.3 อรรถลักษณะเกี่ยวกับพืช

อรรถลักษณะเกี่ยวกับพืช หมายถึง รูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับพืชมาเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ได้แก่ พืช มนุษย์ และสัตว์ โดยรูปภาษาที่เกิดจากการเปรียบเทียบนั้นเรียกว่า อรรถลักษณะที่เกี่ยวกับพืช

อรรถลักษณะที่เกี่ยวกับพืชที่ใช้กล่าวเปรียบเทียบในปริศนาคำทายไทย เป็นอรรถลักษณะที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับพืชในด้านต่าง ๆ โดยมีการนำพืชหรือชื่อเรียกพืชชนิดต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับมนุษย์ และสัตว์ ซึ่งสามารถแสดง การวิเคราะห์อรรถลักษณะได้ ดังนี้

1) พืชเปรียบกับ มนุษย์

ตัวอย่างที่ 11 เมื่อเด็กนุ่งขาวเมื่อสาวนุ่งเขียว เมื่อแก่สีนํ้าแดง นุ่งแดงสี่เดียว
คำตอบ พริก

วัยของมนุษย์	พริก	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มีการเจริญเติบโต	+มีการเจริญเติบโต	+มีการเจริญเติบโต
+อ่อน	+อ่อน	+อ่อน
+สาว	+สาว	+สาว
+แก่	+แก่	+แก่
+ขาว	+ขาว	+ขาว
+เขียว	+เขียว	+เขียว
+แดง	+แดง	+แดง

เด็ก หมายถึง น. คนที่มีอายุยังน้อย (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 413)

สาว หมายถึง น. หญิงที่มีอายุพ้นวัยเด็ก นับตามความนิยมตั้งแต่ ๑๕-๓๐ ปีขึ้นไป เช่น ย่างเข้าสู่วัยสาว โตเป็นสาวแล้วยังซุกซนเหมือนเด็ก ๆ ถ้ายังไม่ได้แต่งงาน ใช้คำว่า นางสาว นำหน้าชื่อ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1185)

แก่ หมายถึง ว. มีอายุมาก เช่น แก่ไปทุกวัน ไม่แก่ เด็กคนนี้แก่กว่าเด็กคนนั้น อยู่ในวัยชรา เช่น คนแก่ หญิงแก่ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 148)

พริก หมายถึง น. ชื่อไม้ล้มลุกในสกุล *Capsicum* วงศ์ Solanaceae ผลมีรสเผ็ด มีหลายชนิด เช่น พริกขี้หนู (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 767)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างพืชกับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+การเจริญเติบโต] [+อ่อน] [+สาว] [+แก่] [+ขาว] [+เขียว] [+แดง] จากอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “วัยของมนุษย์” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “พริก” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “วัยเด็ก” กับ “พริกสีขาว” “วัยสาว” กับ “พริกสีเขียว” “วัยแก่” กับ “พริกสีแดง” ซึ่งเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้ว่า การเจริญเติบโตของพริกจะเปลี่ยนสีไปเรื่อย ๆ ดังเช่นวัยของมนุษย์ ตั้งแต่เด็ก สาว ไปจนถึงวัยแก่ เนื่องจากพริกเป็นพืชผักสวนครัวที่ใช้ในการประกอบอาหารของไทยในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ พริกเป็นพืชผักสวนครัวที่มีกันทุกบ้าน ความเปลี่ยนแปลงของสีพริกตั้งแต่อ่อนจนแก่จัดจึงเป็นที่สังเกตเห็นได้

ตัวอย่างที่ 12 อะไรเอ่ย เจ้าสาวอยู่ในเรือนหมาม ไม่งามก็หอม

ตอบ ทูเรียน

เจ้าสาวอยู่ในเรือนหมาม

ทูเรียน

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(- ผลไม้
+ หมาม
(ส่วนปกป้อง)
- สุก
+ กลิ่นหอม)

(+ผลไม้
+ หมาม
(ส่วนปกป้อง)
+ สุก
+ กลิ่นหอม)

(+หมาม
(ส่วนปกป้อง)
+ กลิ่นหอม)

เจ้าสาว หมายถึง น. หญิงผู้เข้าพิธีแต่งงานกับเจ้าบ่าว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 325)

ทูเรียน หมายถึง น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Durio zibethinus* L. ในวงศ์ Bombacaceae ผลเป็นพู่ ๆ มีหมามแข็งเต็มท้วลูก เนื้อมีรสหวานมัน มีหลายพันธุ์ เช่น กบ ก้านยาว กำป็น ทองย้อย หมอนทอง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 536)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างพืชกับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+หนาม(ส่วนปกป้อง)] [+กลิ่นหอม] จากอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “ทุเรียน” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “เจ้าสาว” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “เนื้อทุเรียน” กับ “เจ้าสาว” “เปลือกทุเรียน” กับ “เรือนหนาม” ทุเรียนสุกจะมีกลิ่นหอม ซึ่งเปรียบกับเจ้าสาวที่เก็บตัวอยู่ในห้องหอ ซึ่งเป็นพฤติกรรมและความเชื่อของคนไทย

ตัวอย่างที่ 13 อะไรเอ่ย นารีเล่นน้ำ

ตอบ จอกแหน

นารีเล่นน้ำ	จอกแหน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-พืช +เพศเมีย +ลอยน้ำ	+พืช ±เพศเมีย +ลอยน้ำ	[+ลอยน้ำ]

นารี หมายถึง น. ผู้หญิง, นาง. (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 578)

จอก หมายถึง น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Pistia stratiotes* L. ในวงศ์ Araceae ลอยอยู่บนผิวน้ำ ไม่มีลำต้น มีแต่รากเป็นกลุ่มใหญ่ ใบเป็นแผ่นสีเขียวสดอ่อน ๆ กันเป็นกลุ่ม ยาว ๕-๑๐ เซนติเมตร (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 293)

แหน หมายถึง [แหน] น. ชื่อไม้ต้นหลายชนิดในวงศ์ Lemnaceae ใบกลมเล็ก ๆ ลอยอยู่ตามน้ำนิ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1311)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างพืชกับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เมีย] [+ลอยน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “จอกแหน” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “นารี” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “จอกแหนลอยอยู่ในน้ำ” กับ “นารีเล่นน้ำ” ซึ่งเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้

จากตัวอย่างที่ 11 ถึง 13 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ คือ พืช สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+การเจริญเติบโต] [+อ่อน] [+สาว] [+แก่] [+ขาว] [+เขียว] [+แดง] [+หนาม(ส่วนปกป้อง)] [+กลิ่นหอม] [+เพศเมีย] [+ลอยน้ำ]

2) พืชเปรียบกับสัตว์

ตัวอย่างที่ 14 อะไรเอ่ย สูงเท่าหัวออกลูกทางข้าง

คำตอบ ต้นข้าวโพด

วัว	ต้นข้าวโพด	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
<ul style="list-style-type: none"> - พืช + สูง + การแพร่พันธุ์ มีผล/ลูก +มีด้านข้าง 	<ul style="list-style-type: none"> + พืช + สูง + การแพร่พันธุ์ มีผล/ลูก +มีด้านข้าง 	<ul style="list-style-type: none"> + สูง + การแพร่พันธุ์ มีผล/ลูก +มีด้านข้าง

วัว หมายถึง น. ชื่อสัตว์เคี้ยวเอื้องชนิด *Bos taurus* ในวงศ์ Bovidae เป็นสัตว์กีบคู่ ลำตัวมีสีต่าง ๆ เช่น น้ำตาล นวล เขาโค้ง สัน มีเหนียงห้อยอยู่ใต้คอกถึงอก ขนปลายหางเป็นฟู, โคน ก็เรียก, (ปาก) งัว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1062)

ข้าวโพด หมายถึง น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Zea mays* L. ในวงศ์ Gramineae ลำต้นสูงคล้ายอ้อยหรือข้าวฟ่าง เมล็ดเรียงชิดกันแน่นรอบซังเป็นฝักกลม ๆ ยาว ๆ มีกาบหุ้มหลายชั้น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 186)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่าง ต้นข้าวโพดกับวัวมีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+สูง] [+การแพร่พันธุ์มีผล/ลูก][+มีด้านข้าง] จากอรรถลักษณะข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้คือ “ต้นข้าวโพด” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “วัว” โดยเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของวัวกับต้นข้าวโพด โดยใช้ลักษณะความสูงของต้นข้าวโพดเปรียบเทียบกับความสูงของวัว การแพร่พันธุ์ของพืชไร่อย่างข้าวโพดกับการแพร่พันธุ์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างวัว แต่ความแตกต่างของข้าวโพดและวัว คือ ข้าวโพดจะให้ผลทางลำต้นด้านข้าง ส่วนวัวนั้นจะตกลูกทางช่องสืบพันธุ์ ซึ่งปริศนาคำทายนี้ผู้ผูกปริศนาได้ต้องการเน้นลักษณะความสูง ส่วนท้ายของปริศนาจึงเป็นสิ่งที่เบี่ยงเบนความเข้าใจเพื่อไม่ให้ผู้ตอบปริศนาคำทายได้ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 15 อะไรเอ่ย กาดำกระโดดลงน้ำ กลายเป็นกาขาว

คำตอบ แมงลัก

กาดำ กาขาว	แมงลัก	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
<ul style="list-style-type: none"> +สัตว์ -เมล็ด +สีดำ +กระโดด +ลงน้ำ +สีขาว 	<ul style="list-style-type: none"> - สัตว์ + เมล็ด +สีดำ -กระโดด + ลงน้ำ +สีขาว 	<ul style="list-style-type: none"> +สีดำ + ลงน้ำ +สีขาว

กา หมายถึง น. ชื่อนกชนิด *Corvus macrorhynchos* ในวงศ์ *Corvidae* ตัวดำ ร้องกา ๆ, อีกา ก็เรียก; (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 108)

แมงลัก หมายถึง น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Ocimum americanum* L. ในวงศ์ *Labiatae* ใบคล้ายใบโหระพาแต่มีขน ใบและเมล็ดกินได้และใช้ทำยาได้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 879)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างแมงลักกับกาดำ กากขาว มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+สัตว์] [+ ลงน้ำ] [+ สีขาว] จากอรรถลักษณะข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “กาดำ กากขาว” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “แมงลัก” โดยเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่แมงลักที่มีลักษณะสีดำ กับกาที่มีสีดำ และเมื่อนำแมงลักไปแช่น้ำจะเป็นสีขาว ซึ่งเปรียบกับกากขาว

ตัวอย่างที่ 16 อะไรเอ่ย หัวอยู่ที่ใต้ดิน ตัวบินบนฟ้า
คำตอบ มันทน

นก	มันทน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+ สัตว์	- สัตว์	[+ หัว]
- พืช	+ พืช	
+ หัว	+ หัว	
- อยู่ใต้ดิน	+ อยู่ใต้ดิน	
+ บิน	- บิน	
+ บนฟ้า	- บนฟ้า	

นก หมายถึง น. ชื่อสัตว์มีกระดูกสันหลังเลือดอุ่น มี ๒ เท้า ๒ ปีก และมีขนปกคลุมร่างกาย ออกลูกเป็นไขก่อนแล้วจึงฟักเป็นตัว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 559)

มันทน หมายถึง น. ชื่อมันหลายชนิดในสกุล *Dioscorea* วงศ์ *Dioscoreaceae* เช่น ชนิด *D. inopinata* Prain et Burk. หัวกินได้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 852) หัวหรือรากสะสมอาหารใต้ดิน

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบพืชกับสัตว์ คือ นกกับมันทน มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+หัว] จากอรรถลักษณะข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “นก” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “มันทน” เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ลักษณะของรากมันนที่เรียกเป็นหัว ไปเปรียบกับหัวของนก และใช้ชื่อเรียกชนิดของมัน เชื่อมโยงไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ทำให้ผู้ตีความปริศนาสามารถตอบคำถามได้

จากตัวอย่างที่ 14 ถึง 16 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์หรือรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพืช อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+สูง] [+การแพร่พันธุ์มีผล/ลูก][+มีด้านข้าง] [+สีดำ] [+ ลงน้ำ] [+สีขาว] และ [+หัว]

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าปริศนาคำทายไทย ที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีจำนวนของการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกันดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต	จำนวนปริศนา	ร้อยละ
1. มนุษย์เปรียบกับพืช	7	8.53
2. มนุษย์เปรียบกับมนุษย์	6	7.32
3. มนุษย์เปรียบกับสัตว์	2	2.44
4. สัตว์เปรียบกับมนุษย์	19	23.17
5. พืชเปรียบกับมนุษย์	36	43.90
6. พืชเปรียบกับสัตว์	12	14.60
รวม	82	100

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าจากจำนวนปริศนาคำทายไทย 244 ข้อ ที่นำมาวิจัยในครั้งนี้ พบการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 82 ข้อ ซึ่งสิ่งมีชีวิตที่นำมาเปรียบเทียบมากที่สุด คือ พืชเปรียบกับมนุษย์ จำนวน 36 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 43.90 รองลงมาคือ สัตว์เปรียบกับมนุษย์ จำนวน 19 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 23.17 พืชเปรียบกับสัตว์ จำนวน 12 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 14.60 มนุษย์เปรียบกับพืช จำนวน 7 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 8.53 มนุษย์เปรียบกับมนุษย์ จำนวน 6 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 7.32 และมนุษย์เปรียบกับสัตว์ พบน้อยที่สุด จำนวน 2 ข้อ คิดเป็น ร้อยละ 2.44

3.1.2 สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต

สิ่งมีชีวิต หมายถึง คำหรือข้อความในภาษาที่นำมาใช้เปรียบเทียบและมีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ คือ มนุษย์ สัตว์ และพืช มาใช้ในเชิงเปรียบเทียบกับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งในครัว ในอาชีพ อาหาร เป็นต้น โดยนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต คือ คน สัตว์ และพืช ซึ่งสามารถแสดง การวิเคราะห์หรือรรถลักษณะได้ ดังนี้

3.1.2.1 อรรถลักษณะเกี่ยวกับพืช หมายถึง รูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับพืช มาเปรียบเทียบกับสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งในครัว ในอาชีพ อาหาร เป็นต้น โดยรูปภาษาที่เกิดจากการเปรียบเทียบนั้น เรียกว่า อรรถลักษณะที่เกี่ยวกับพืช

1) พืชเปรียบกับสิ่งก่อสร้าง

ตัวอย่างที่ 17 อะไรเอ๋อ ก้าแพงสามชั้น กั้นน้ำไม่อยู่

คำตอบ มะพร้าว

ก้าแพง	มะพร้าว	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-พืช	+พืช	+สามชั้น
-ผล	+ผล	+กั้นน้ำไม่อยู่
+สามชั้น	+สามชั้น	
-เปลือกนอก	+เปลือกนอก	
กลาง ใน	กลาง ใน	
+กั้นน้ำไม่อยู่	+กั้นน้ำไม่อยู่	

ก้าแพง หมายถึง น. เครื่องกั้น เครื่องล้อม ที่ก่อด้วยอิฐ ดิน หรือ หิน เป็นต้น. (ข. ก้าแพง) (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 123)

มะพร้าว หมายถึง น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Cocos nucifera* L. ในวงศ์ *Palmae* ผลใช้ทำ น้ำมันและปรุงอาหารต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 847) นอกจากนี้ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555 : 3) ให้คำนิยามของ มะพร้าวทั้งผล (whole mature coconut) หมายถึง ผลมะพร้าวแก่ที่ยังไม่ปอกเปลือก โดยยังมี ส่วน ของเปลือกชั้นนอก (exocarp) และเปลือกชั้นกลาง (mesocarp) หุ้มเปลือกชั้นในหรือกะลามะพร้าว (endocarp)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับพืช มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+สามชั้น] [+กั้นน้ำไม่อยู่] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “ก้าแพง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ผลมะพร้าว” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของก้าแพงที่ใช้กั้น” กับ “เปลือกของผลมะพร้าวที่ห่อหุ้ม” นอกจากนี้ยังบอกจำนวนของก้าแพงว่ามี 3 ชั้นซึ่งเชื่อมโยงไปเปลือกของมะพร้าวที่มี 3 ชั้น เช่นกัน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายทอดไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 18 อะไรเอ๋อ ต้นเท่าลำเรือ ไบห่อเกลือไม่มิด

คำตอบ มะขาม

ลำเรือ	ต้นมะขาม	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
(-พีช +ขนาด -ลำตัน +ไม้ +ใหญ่ -ใบ)	(+พีช +ขนาด +ลำตัน +ไม้ +ใหญ่ +ใบ)	(+ขนาด +ไม้ +ใหญ่)

ลำ หมายถึง ลักษณะนามเรียกสิ่งเช่นนั้นหรือเรือ เช่น ไม้ไผ่ลำหนึ่ง อ้อย ๒ ลำ เรือ ๓ ลำ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1010) เรือ หมายถึง น. ยานพาหนะที่ใช้สัญจรไปมาในน้ำ มักทำด้วยวิธีขุดไม้ทั้งต้นหรือนากะดาน สังกะสี เหล็ก เป็นต้น มาประกอบกันเข้า (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 970)

มะขาม หมายถึง น. ชื่อไม้ต้นขนาดใหญ่ชนิด *Tamarindus indica* L. ในวงศ์ Leguminosae ฝักมีรสเปรี้ยว ใช้ปรุงอาหารและทำยาได้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 844)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับพีช มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ขนาด] [+ไม้] [+ใหญ่] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “ลำเรือ” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ต้นมะขาม” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ขนาดของลำเรือ” กับ “ขนาดของลำต้นมะขาม” นอกจากนี้ทั้งลำเรือและต้นมะขามต่างก็เป็นไม้เหมือนกัน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้

ตัวอย่างที่ 19 อะไรเอ่ย ผ้าเขียวห่อผ้าขาว ผ้าขาวห่อข้าวสาร

คำตอบ ส้มโอ

ผ้า	ส้มโอ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
(-พีช -เนื้อของผล -เปลือก +สี +เขียว +ขาว)	(+พีช +เนื้อของผล +เปลือก +สี +เขียว +ขาว)	(+สี +เขียว +ขาว)

ผ้า หมายถึง น. สิ่งที่ทำด้วยเยื่อใยเช่น ผ้าย ไหม ขนสัตว์ โดยวิธีทอหรืออัดให้เป็นผืน, มักเรียกตามลักษณะของสิ่งที่ทำ เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้านสัตว์ หรือตามลักษณะที่ใช้ เช่น ผ้ากราบ ผ้าอาบ ผ้าอ้อม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 731)

ผลส้มโอ มีรูปร่างค่อนข้างกลมแบบผลสาลี ผลมีขนาดใหญ่ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10-30 เซนติเมตร มีสีเขียวอม เหลืองหรือสีเหลืองทองเมื่อแก่ เปลือกหนา 1.5-2 เซนติเมตร อ่อนนุ่ม สีขาวหรือสีชมพู เนื้อของแต่ละกลีบจะแยกออกจากกันได้ง่าย ภายในมีน้ำบรรจุอยู่ และมีรสหวานหรือหวานอมเปรี้ยว

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับพืช มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+สี] [+เขียว] [+ขาว] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “ผ้า” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ผลส้มโอ” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “สีของผ้า” กับ “สีของเปลือกส้มโอ” ผ้าสีเขียว เปรียบกับเปลือกส้มโอชั้นนอกสีเขียว ผ้าสีขาว เปรียบกับเปลือกส้มของส้มโอชั้นใน ที่ห่อหุ้มเนื้อของส้มโอ ซึ่งเนื้อของส้มโอมีลักษณะคล้ายกับเมล็ดข้าวสาร

จากตัวอย่างที่ 17 ถึง 19 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบเกี่ยวกับพืชอรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสิ่งก่อสร้างกับพืช คือ ลักษณะต่าง ๆ เช่น [+สามชั้น] [+กั้นน้ำไม่อยู่] [+ขนาด] [+ไม้] [+ใหญ่] [+สี] [+เขียว] [+ขาว] ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักของสิ่งก่อสร้าง กับพืชชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายร่วมกันตามลักษณะของพืชชนิดนั้นๆ

2) พืชเปรียบกับของใช้

ตัวอย่างที่ 20 อะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ไบดกลูกดำ

คำตอบ ต้นตาล

ตัวอย่างที่ 21 อะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ลูกตกเต็มคอก

คำตอบ มะพร้าว

ตัวอย่างที่ 22 อะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ลูกตกหมื่นแสน

คำตอบ ต้นลาน

ครก	ต้นตาล	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-พืช	+พืช	+ใหญ่
+สิ่งก่อสร้าง	-สิ่งก่อสร้าง	+ไม้
-ขนาดของลำต้น	+ขนาดของลำต้น	
+ใหญ่	+ใหญ่	
+ไม้	+ไม้	
-มีลูก	+มีลูก	

ครก	มะพร้าว	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-พีช -ขนาดของลำต้น +ใหญ่ +ไม้ -มีลูก	+พีช +ขนาดของลำต้น +ใหญ่ +ไม้ +มีลูก	+ใหญ่ +ไม้

ครก	ต้นลาน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-ขนาดของลำต้น +ใหญ่ +ไม้ -มีลูก	+พีช +ขนาดของลำต้น +ใหญ่ +ไม้	+ใหญ่ +ไม้

ครก หมายถึง น. เครื่องใช้ที่มีลักษณะอย่างหลุมสำหรับตำหรือโขลกด้วยสาก, เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ทั้งท่อนขนาดใหญ่ ยาวประมาณ ๗๐ เซนติเมตร ขุดเนื้อในออกให้เป็นหลุมลึก สำหรับตำหรือซอมข้าวเป็นต้นด้วยสากหรือตะลุมพุก เรียกว่า ครกซอมมือ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 218) ในปริศนาคำทายนี้จะหมายถึงครกตำข้าว

ต้นตาล หมายถึง ลำต้นตาล ที่อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จัดว่าลำต้นแก่พอสมควร สามารถนำเปลือกนอก ซึ่งมีความแข็งและมีเสี้ยนตาล เป็นเส้นสีดำแทรกอยู่ในเนื้อไม้ หากนำมาแปรรูปแล้วจะได้ไม้กระดาน ขนาด 4-6 นิ้ว หรือนำมาประดิษฐ์เป็นเฟอร์นิเจอร์ได้หลายรูปแบบ

ต้นมะพร้าว หมายถึง น. ชื่อไม้ต้นชนิด *Cocos nucifera* L. ในวงศ์ *Palmae* ผลใช้ทำน้ำมันและปรุงอาหารต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 847)

ต้นลาน หมายถึง น. ชื่อไม้ต้นหลายชนิดในสกุล *Corypha* วงศ์ *Palmae* คล้ายต้นตาล ใบใช้จารหนังสือ ทำหมวก เป็นต้น เช่น ชนิด *C. umbraculifera* L. ปลูกตามวัด, ชนิด *C. lecomtei* Becc ขึ้นในป่าดิบ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1007) ลำต้น นำมาตัดเป็นท่อน ๆ สำหรับนั่งเล่นหรือใช้ตกแต่งประดับสวน ทำฟืนเป็นเชื้อเพลิงหุงต้ม ภาคใต้บางแห่งใช้ทำครกและสาก

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับพืช มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ไม้] [+ใหญ่] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “ครกตำข้าว” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ต้นตาล ต้นมะพร้าว และต้นลาน” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ขนาดของครก” กับ “ขนาดของลำต้นตาล ต้นมะพร้าว และต้นลาน” นอกจากนี้ทั้งครกและต้นไม้อื่นเหล่านี้ต่างก็เป็นไม้เหมือนกัน

ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ชัดเจน

ตัวอย่างที่ 23 อะไรรอเอ๋ย ต้นเท่าเทียน ใบเท่าถาด

คำตอบ บัว

เทียน	ลำต้นบัว	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-พีช	+พีช	+รูปทรง
+ของใช้	- ของใช้	+ยาว
+รูปทรง	+รูปทรง	+เล็ก
+ยาว	+ยาว	+แบน
+เล็ก	+เล็ก	+กลม
		+มีขอบ
ถาด	ใบบัว	
+พีช	-พีช	
+ของใช้	-ของใช้	
+รูปทรง	+รูปทรง	
+แบน	+แบน	
+กลม	+กลม	
+มีขอบ	+มีขอบ	

ถาด หมายถึง น. ภาชนะใส่สิ่งของ ทำด้วยไม้หรือโลหะเป็นต้น รูปเตี้ย ๆ แบน มีขอบ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 491)

เทียน หมายถึง น. เครื่องตามไฟที่พื้นทีหล่อด้วยขี้ผึ้งหรือไขเป็นต้น มีไส้อยู่ตรงใจกลาง, ลักษณะนามว่า เล่ม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 542)

บัว หมายถึง น. ชื่อเรียกไม้น้ำหลายชนิดหลายสกุลและหลายวงศ์ คือ สกุล *Nelumbo* ในวงศ์ *Nelumbonaceae* มีเหง้ายาวทอดอยู่ในตม ใบเป็นแผ่นกลม ขอบเรียบ อยู่ห่าง ๆ กัน ก้านใบและก้านดอกแข็ง มีหนามสากคาย ชูใบและดอกขึ้นพ้นผิวน้ำ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 618)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างของใช้กับพืช มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+รูปทรง] [+เล็ก] [+ยาว] [+แบน] [+กลม] [+มีขอบ] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “ลำต้นของบัว” “ใบบัว” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “เทียน” “ถาด” โดย

เปรียบเทียบระหว่าง “ขนาดของแท่งเทียน” กับ “ขนาดของลำต้นบัว ลักษณะของเถา กับลักษณะของใบบัว ที่มีลักษณะเหมือนกัน

ตัวอย่างที่ 24 อะไรร้อย ต้นเท่าสาก ใบลากดิน

คำตอบ กล้วย

สาก	ต้นกล้วย	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-พีช	+พีช	+รูปทรง
+ของใช้	-ของใช้	+ใหญ่
+รูปทรง	+รูปทรง	
+ใหญ่	+ใหญ่	
-ใบ	+ใบ	

สาก หมายถึง น. เครื่องมือสำหรับตำอย่างหนึ่ง คู่กับ ครก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1172) ในที่นี้น่าจะหมายถึงสากที่ใช้กับครกตำข้าว

กล้วย น. ชื่อไม้ล้มลุกหลายชนิดในสกุล Musa วงศ์ Musaceae จัดแยกออกได้เป็น ๒ จำพวก จำพวกที่แตกหน่อเป็นกอ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 75)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับพีช มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+รูปทรง] [+ใหญ่] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “สาก” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ต้นกล้วย” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “รูปทรงของสาก” กับ “รูปทรงของลำต้นกล้วย” ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

จากตัวอย่างที่ 20 ถึง 24 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ คือ ครก เเทียน ถาด และสากซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ ต้นตาล ต้นมะพร้าว ต้นลาน ลำต้นของบัว ใบบัว และต้นกล้วยอรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันพีชกับของใช้นั้น ได้แก่ [+ไม้] [+ใหญ่] [+รูปทรง] [+เล็ก] [+ยาว] [+แบน] [+กลม] [+มีขอบ] ซึ่งเป็นลักษณะของพีชชนิดต่าง ๆ ของใช้ชนิดต่าง ๆ ที่สามารถเทียบเคียงกับลักษณะของใช้

3.1.2.2 อรรถลักษณะเกี่ยวกับสัตว์

อรรถลักษณะเกี่ยวกับสัตว์ หมายถึง รูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสัตว์ ซึ่งนำมาใช้กล่าวในเชิงเปรียบเทียบกับสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งในครัว ในอาชีพ อาหาร เป็นต้น โดยรูปภาษาที่เกิดจากการเปรียบเทียบนั้น เรียกว่า อรรถลักษณะที่เกี่ยวกับสัตว์

1) สัตว์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง

ตัวอย่างที่ 25 อะไรเอ่ย สัตินเดินมาหลังคามุงกระเบื้อง

คำตอบ เต่า

หลังคากระเบื้อง	เต่า	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-สัตว์	+สัตว์	+ส่วนบน
+สิ่งก่อสร้าง	-สิ่งก่อสร้าง	+บัง
+ส่วนบน	+ส่วนบน	+แข็ง
+บัง	+บัง	
+แข็ง	+แข็ง	
-สัติน	+สัติน	

หลังคา หมายถึง น. ส่วนเบื้องบนของเรือนเป็นต้น สำหรับบังแดดและฝน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1272) กระเบื้อง หมายถึง น. เครื่องมุงหลังคาหรือปูพื้นเป็นต้น ทำด้วยดินหรือวัสดุอย่างอื่น โดยปรกติเป็นแผ่น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 48)

เต่า หมายถึง น. ชื่อสัตว์เลื้อยคลานในอันดับ Chelonia ตัวมีกระดองหุ้มมีหลายชนิดและหลายวงศ์ ที่อยู่บนบก เช่น เต่าแขวง ที่อยู่ในน้ำจืด เช่น เต่านา ที่อยู่ในทะเล เช่น เต่ากระ บางชนิดกระดองอ่อน เช่น ตะพาบ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 467)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับสัตว์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+แข็ง] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “หลังคากระเบื้อง” สิ่งที่ถูกเปรียบคือ “กระดองเต่า” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ส่วนบนสุดของบ้านคือหลังคา” กับ “กระดองของเต่า” ซึ่งทั้งสองต่างก็ทำหน้าที่ บังแดด บังฝนเหมือนกัน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะแข็งของกระดองเต่ากับกระเบื้องที่เหมือนกัน และลักษณะรูปทรงสี่เหลี่ยมของกระเบื้องกับลวดลายที่อยู่บนหลังเต่า เปรียบสัตินของเต่ากับเสาบ้านสี่เสาที่ยึดติดกับโครงสร้างของตัวบ้าน

ตัวอย่างที่ 26 อะไรเอ่ย สิบตีนเดินมา หลังคามุงสังกะสี

คำตอบ ปู

หลังคาสังกะสี	ปู	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
- สัตว์	+สัตว์	+ส่วนบน
-สิบตีน	+สิบตีน	+บัง
+ส่วนบน	+ส่วนบน	+แผ่น
+บัง	+บัง	+บาง
+แผ่น	+แผ่น	
+บาง	+บาง	

หลังคา หมายถึง น. ส่วนเบื้องบนของเรือนเป็นต้น สำหรับบังแดดและฝน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1272) สังกะสี หมายถึง น. เหล็กชุบสังกะสีบาง ๆ เป็นแผ่นเรียบหรือเป็นลอนอย่างลูกฟูก ใช้มุงหลังคาเป็นต้น เช่น หลังคาสังกะสี รั้วสังกะสี (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1158)

ปู หมายถึง สัตว์น้ำชนิดหนึ่งที่มีกระดองเป็นเปลือกแข็งหุ้มลำตัว ตามหลักชีววิทยาจัดเป็นสัตว์น้ำจำพวกที่มี 10 ขา นอกจากปูแล้วยังมีกุ้งก้ามกราม

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับสัตว์ มี อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+แผ่น] [+บาง] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “หลังคาสังกะสี” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “กระดองปู” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ส่วนบนสุดของบ้านคือหลังคา” กับ “กระดองปู” ซึ่งทั้งสองต่างก็ทำหน้าที่ บัง เหมือนกัน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะเป็นแผ่นบางเหมือนกันอีกด้วย ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

ตัวอย่างที่ 27 อะไรรอเอ๋ย สี่ตีนเดินมา หลังคามุงแฝก

คำตอบ หมา แมว

หลังคามุงแฝก	หมา แมว	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
- สัตว์	+ สัตว์	+ ส่วนบน + บัง + เส้น + สีนํ้าตาล
+ สิ่งก่อสร้าง	- สิ่งก่อสร้าง	
+ ส่วนบน	+ ส่วนบน	
+ บัง	+ บัง	
+ เส้น	+ เส้น	
+ สีนํ้าตาล	+ สีนํ้าตาล	
- สี่ตีน	+ สี่ตีน	

หลังคา หมายถึง น. ส่วนเบื้องบนของเรือนเป็นต้น สำหรับบังแดดและฝน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1272) แฝก หมายถึง น. ชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Vetiveria zizanioides* (L.) Nash ในวงศ์ Gramineae ใบใช้มุงหลังคา รากใช้ทำยาได้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 752)

หมา หมายถึง น. ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายชนิดหลายสกุลในวงศ์ Canidae ลำตัวมีขนปกคลุม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1257)

แมว หมายถึง น. ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิด *Felis catus* ในวงศ์ Felidae ซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับเสือ ขนยาวนุ่มมีหลายสี เช่น ดำ ขาว นํ้าตาล (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 880)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับสัตว์ มี วรรณลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+เส้น] [+สีน้ำตาล] จากวรรณลักษณะหลักข้างต้นทำ หน้าทีเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “หลังคา แผลก” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชนหมา ชนแมว” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ส่วนบนสุดของบ้านคือหลังคา” กับ “ชนของหมาและแมว” ซึ่งทั้งสองต่างก็ทำหน้าที่ บังเหมือนกัน นอกจากนี้ เส้นขนของหมาและ แมวยังมีลักษณะเป็นเส้น มีสีเป็นสีน้ำตาลเหมือนกันระหว่างหญ้าแผลก ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถ ตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

จากตัวอย่างที่ 25 ถึง 27 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์วรรณลักษณะของ แบบเปรียบเทียบ คือ หลังคากระเบื้อง หลังคาสังกะสี และหลังคาแผลก ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ เต่า ปู และ หมา แมวตามลำดับ วรรณลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสัตว์และสิ่งก่อสร้างนั้น คือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+แข็ง] [+แผ่น] [+บาง] [+เส้น] [+สีน้ำตาล]

1) สัตว์เปรียบกับของใช้

ตัวอย่างที่ 28 อะไรเอ่ย หีบน้อยใส่ผ้าเหลือง กุญแจทั้งเมืองไขไม่ออก
คำตอบ ไข

หีบน้อยใส่ผ้าเหลือง

ไข

วรรณลักษณะที่ร่วมกัน

(-สัตว์
+ของใช้
+ขนาด
+เล็ก
+สีเหลือง
+สิ่งห่อหุ้ม)

(+สัตว์
- ของใช้
+ขนาด
+เล็ก
+สีเหลือง
+สิ่งห่อหุ้ม)

(+ขนาด
+เล็ก
+สีเหลือง
+สิ่งห่อหุ้ม)

หีบ หมายถึง น. ภาชนะใส่สิ่งของ รูปทรงสี่เหลี่ยมเป็นต้น มีฝา (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1296)

ไข หมายถึง น. ตัวสืบพันธุ์ประกอบด้วยเซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย อาหาร และสิ่ง ห่อหุ้มซึ่งอาจจะเป็นไข่ขาว ไข่ เยื่อถุงไข่ หรือเปลือก ส่วนมากมีรูปร่างกลม จะมีตัวอ่อนภายในหรือไม่ ก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 209)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับสัตว์ มี วรรณลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ขนาด] [+เล็ก] [+สีเหลือง] [+สิ่งห่อหุ้ม] จากวรรณลักษณะหลักข้างต้น ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “หีบ น้อยใส่ผ้าเหลือง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ไข” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “สีของผ้าเหลือง” กับ “สีของไข

แดง” นอกจากนี้ในบริบทของปริศนาคำทายยังกล่าวอีกว่า กุญแจทั้งเมืองไขไม่ออก เป็นการอธิบาย เพื่อให้ผู้ตอบปริศนาได้ตีความได้ว่า หีบน้อยใบนี้ไม่สามารถใช้กุญแจเปิดได้

ตัวอย่างที่ 29 อะไรเอ่ย เหล็กแดงแดงดิน บางคนกิน บางคนไม่กิน
คำตอบ ปลาไหล

เหล็กแดง	ปลาไหล	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
- สัตว์ + โลหะ + ยาว + สีแดง + อยู่ใต้ดิน	+ สัตว์ - โลหะ + ยาว + สีแดง + อยู่ใต้ดิน	+ ยาว + สีแดง + อยู่ใต้ดิน

เหล็ก หมายถึง น. เป็นโลหะลักษณะเป็นของแข็งสีขาวเป็นเงาคลายเงิน หลอมละลายที่ ๑๕๓๖°ซ. ใช้ประโยชน์ได้มากมาย เช่น ทำเหล็กหล่อ เหล็กพืด เหล็กกล้า (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1305)

ปลาไหล หมายถึง น. (๑) ชื่อปลารูปร่างกลมยาวคล้ายงู มีหลายวงศ์ในหลายอันดับ เช่น ไหลนา หรือ ไหลบึง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1317)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับสัตว์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ยาว] [+สีแดง] [+ อยู่ใต้ดิน] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “เหล็กแดง” สิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ปลาไหล” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “รูปร่างของเหล็ก” กับ “รูปร่างของปลาไหล” สีของเหล็กและปลาไหล นอกจากนี้ยังอธิบายไว้ชัดเจนว่าเหล็กแดงแดงดินซึ่งเชื่อมโยงถึงปลาไหลที่อาศัยอยู่ใต้ดิน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายทอดไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ชัดเจน

ตัวอย่างที่ 30 อะไรเอ่ย ข้างหัวเหน็บกริช ข้างท้ายติดหางเสือ
คำตอบ กุ้ง

กริช	หัวกุ้ง	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
- สัตว์ + โลหะ + แข็ง + ปลายแหลม + ป้องกันตัว	+ สัตว์ - โลหะ + แข็ง + ปลายแหลม + ป้องกันตัว	+ แข็ง + ปลายแหลม + ป้องกันตัว

หางเสือ	หางกุ้ง	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+สัตว์	-สัตว์	+ลักษณะยาว
- เครื่องมือ	+เครื่องมือ	+ส่วนท้าย
+ลักษณะยาว	+ลักษณะยาว	+ว่ายนํ้า
+ส่วนท้าย	+ส่วนท้าย	
+ว่ายนํ้า	+ว่ายนํ้า	

กุ้ง หมายถึง น. ชื่อสัตว์น้ำไม่มีกระดูกสันหลังในชั้น Crustacea อันดับ Decapoda มีหลายวงศ์ หายใจด้วยเหงือก ลำตัวยาว แบนหรือกลม แบ่งเป็นปล้อง ๆ เปลือกที่หุ้มท่อนหัวและอกคลุมมาถึงอกปล้องที่ ๘ ส่วนใหญ่ก็มีลักษณะแบนข้าง ก้ามและขาอยู่ที่ส่วนหัวและอก มี ๑๐ ขา มีทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม มีหลายชนิด เช่น กุ้งก้ามกราม กุ้งก้ามเกลี้ยง กุ้งตะกาด กุ้งตะเข็บ กุ้งนาง กุ้งฝอย กุ้งหลวง กุ้งหัวแข็ง กุ้งหัวโชน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 131)

กริช หมายถึง น. อาวุธชนิดหนึ่ง คล้ายมีด ๒ คม ปลายแหลม โปมีดตรงก็มี คดก็มี เป็นของชาวมลายู (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 :68)

หางเสือ หมายถึง น. เครื่องถือท้ายเรือ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 :1290)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับสัตว์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+แข็ง] [+ปลายแหลม] [+ป้องกันตัว] [+ลักษณะยาว] [+ส่วนท้าย] [+ว่ายนํ้า] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “กริช” และ “หางเสือ” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “หัวกุ้ง” “หางกุ้ง” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของกริช” กับ “ลักษณะของหัวกุ้ง” ที่มีปลายแหลม และเปรียบเทียบ “ลักษณะของหางเสือ” กับ “หางของกุ้ง” ส่วนที่ทำหน้าที่พาดย่นให้เรือแล่นไป เช่นเดียวกับหางของกุ้งที่ทำหน้าที่ว่ายนํ้าเช่นกัน

จากตัวอย่างที่ 27 ถึง 30 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบของใช้ คือ หลังกาแฝง หีบน้อยใส่ผ้าเหลือง เหล็กแดง กริช และหางเสือ ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ สุนัข ไข่ ปลาไหล และกุ้ง อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสัตว์และของใช้นั้น คือ [+ขนาด][+เล็ก] [+สีเหลือง] [+สิ่งห่อหุ้ม] [+ยาว] [+สีแดง] [+อยู่ใต้ดิน] [+แข็ง] [+ปลายแหลม] [+ป้องกันตัว] [+ลักษณะยาว] [+ส่วนท้าย] [+ว่ายนํ้า] นอกจากนี้ ยังปรากฏอรรถลักษณะหลักของสัตว์ชนิดต่าง ๆ กับของใช้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความร่วมกันตามลักษณะของสัตว์ชนิดนั้นอีกด้วย

3.1.2.3 อรรถลักษณะเกี่ยวกับมนุษย์

อรรถลักษณะมนุษย์ คือ รูปภาษาที่มีความหมายอ้างอิงถึงมนุษย์ ที่เป็นสิ่งมีชีวิตมีความสามารถหายใจได้ด้วยตนเอง สืบพันธุ์ ขยายพันธุ์ได้ มีกลไกของการดำรงชีวิต ในเงื่อนไขเดียวกันที่เป็นไปตามธรรมชาติ และหมายรวมถึงส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น สรรพสิ่งเหล่านี้มีกลไกการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขของธรรมชาติร่วมกันคือ มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และแสดงกิริยา

อาการต่าง ๆ โดยรูปภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ถูกนำมาใช้ ในเชิงเปรียบเทียบ อรรถลักษณะเกี่ยวกับมนุษย์พบว่ามีการนำมาเปรียบสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งในครัว ในอาชีพ อาหาร เป็นต้น ซึ่งสามารถแสดง การวิเคราะห์อรรถลักษณะได้ดังนี้

1) มนุษย์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง

ตัวอย่างที่ 31 อะไรเอ๋อ ช่างนอกประตูไม้ ช่างในประตูเหล็ก ผ้าผืน
เล็กตากไม้แห้ง

คำตอบ ปาก ฟัน ลิ้น

<p>ประตูไม้</p> <p>-ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ +สิ่งก่อสร้าง +บน ล่าง +เปิด ปิด +ด้านหน้า +ไม้</p>	<p>ปาก</p> <p>+ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ -สิ่งก่อสร้าง +บน ล่าง +เปิด ปิด +ด้านหน้า -ไม้</p>	<p>อรรถลักษณะที่ร่วมกัน</p> <p>+บน ล่าง +เปิด ปิด +ด้านหน้า</p>
<p>ประตูเหล็ก</p> <p>-ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ +สิ่งก่อสร้าง +บน ล่าง +เปิด ปิด -กระตุก +แข็ง</p>	<p>ฟัน</p> <p>+ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ -สิ่งก่อสร้าง +บน ล่าง +เปิด ปิด +กระตุก +แข็ง</p>	<p>อรรถลักษณะที่ร่วมกัน</p> <p>+บน ล่าง +เปิด ปิด +แข็ง</p>
<p>ผ้าเปียก</p> <p>-ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ +สิ่งก่อสร้าง +แบน +เล็ก +เปียกน้ำ</p>	<p>ลิ้น</p> <p>+ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ -สิ่งก่อสร้าง +แบน +เล็ก +เปียกน้ำ</p>	<p>อรรถลักษณะที่ร่วมกัน</p> <p>+แบน +เล็ก +เปียกน้ำ</p>

ประตู หมายถึง น. ช่องทางเข้าออกของบ้านเรือนเป็นต้น มีบานเปิดปิดได้ เช่น ประตูบ้าน ประตูเมือง, ช่อง, ทาง, เช่น ไม่มีประตูสู่ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 659)

ผ้า หมายถึง น. สิ่งที่ทำด้วยเยื่อใยเช่น ผ้าย ไหม ขนสัตว์ โดยวิธีทอหรืออัดให้เป็นผืน, (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 731)

ปาก หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ อยู่ที่บริเวณใบหน้า มีลักษณะเป็นช่องสำหรับกินอาหารและใช้สำหรับเปล่งเสียงได้ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 691)

ฟัน หมายถึง น. กระดูกเป็นซี่ ๆ อยู่ในปากสำหรับกัด ฉีกเคี้ยวอาหาร (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 811)

ลิ้น หมายถึง น. อวัยวะที่อยู่ในปาก มีหน้าที่ ๑. กลืนอาหารให้เข้ากันแล้วส่งลงในลำคอ ๒. ช่วยในการออกเสียง ๓. ให้รู้รส (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1014)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับมนุษย์มี อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+บน ล่าง] [+เปิด ปิด] [+ด้านหน้า] [+แข็ง] [+แบน] [+เล็ก] [+เปียกน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้มี 3 อย่าง คือ “ประตูไม้” “ประตูเหล็ก” “ผ้าเปียก” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ปาก” “ฟัน” “ลิ้น” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของประตูไม้” กับ “ปาก” ที่อยู่ด้านหน้าและเปิดปิดได้เหมือนกัน ลักษณะของประตูเหล็กกับฟันที่มีความแข็งเหมือนกัน ลักษณะของผ้าที่เปียกน้ำกับลิ้นที่เปียกน้ำตลอดเวลาเหมือนกัน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 32 อะไรเอ่ย บ้านน้อยสีแดง แข็งแรงรั้วขาว

คำตอบ ปาก ฟัน

<p>บ้านน้อยสีแดง</p> <p>(-ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ +สิ่งก่อสร้าง +ขนาดเล็ก +สีแดง)</p>	<p>ปาก</p> <p>(+ส่วนหนึ่ง ของมนุษย์ -สิ่งก่อสร้าง +ขนาดเล็ก +สีแดง)</p>	<p>อรรถลักษณะที่ร่วมกัน</p> <p>(+ขนาดเล็ก +สีแดง)</p>
<p>รั้ว</p> <p>(+สิ่งก่อสร้าง +ส่วนหนึ่งของบ้าน +ล้อม กัน +แถว +แข็ง)</p>	<p>ฟัน</p> <p>(-สิ่งก่อสร้าง -ส่วนหนึ่งของบ้าน -ล้อม กัน +แถว +แข็ง)</p>	<p>อรรถลักษณะที่ร่วมกัน</p> <p>(+แถว +แข็ง)</p>

บ้าน หมายถึง สิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย เช่น บ้านพักตากอากาศ บ้านเช่า (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 623)

รั้ว หมายถึง น. เครื่องล้อมกันเป็นเขตของบ้านเป็นต้น มักทำด้วยเรียวไม้ ต้นไม้ขนาดเล็ก หรือสังกะสี เช่น รั้วมะขามเทศ รั้วสังกะสี (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 945)

ปาก หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ อยู่ที่บริเวณใบหน้า มีลักษณะเป็นช่องสำหรับกินอาหารและใช้สำหรับเปล่งเสียงได้ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 691)

ฟัน หมายถึง น. กระดูกเป็นซี่ ๆ อยู่ในปากสำหรับกัด ฉีกเคี้ยวอาหาร (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 811)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับมนุษย์มี อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ขนาดเล็ก] [+สีแดง] [+แฉว] [+แข็ง] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้น ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้มี 2 อย่าง คือ “บ้านน้อยสีแดง” “รั้ว” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ปาก” “ฟัน” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “บ้านน้อยสีแดง” กับ “ปาก” ที่มีลักษณะสีแดงเหมือนกัน ลักษณะของรั้วบ้านที่เป็นแฉวเป็นแนวเหมือนกับ ฟัน ทั้งรั้วบ้านและฟันต่างก็แข็งเหมือนกัน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

ตัวอย่างที่ 33 อะไรเอ่ย ผ้าผืนน้อย คนตั้งร้อย ตากไม่แห้ง

คำตอบ ลิน

ผ้าผืนน้อย	ลิน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+สิ่งก่อสร้าง	-สิ่งก่อสร้าง	+แผ่น +เล็ก
-ส่วนหนึ่งของมนุษย์	+ส่วนหนึ่งของมนุษย์	
+แผ่น	+แผ่น	
+เล็ก	+เล็ก	

ผ้า หมายถึง น. สิ่งที่ทำด้วยเยื่อใยเช่น ผ้าย ไหม ขนสัตว์ โดยวิธีทอหรืออัดให้เป็นผืน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 731)

ลิน หมายถึง น. อวัยวะที่อยู่ในปาก มีหน้าที่ ๑. กลั้วอาหารให้เข้ากันแล้วส่งลงในลำคอ ๒. ช่วยในการออกเสียง ๓. ให้อุณหภูมิ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1014)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับมนุษย์มี อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+แผ่น] [+เล็ก] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้คือ “ผ้าผืนน้อย” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ลิน” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ผ้าผืนน้อย” กับ “ลิน” ที่มีลักษณะเป็นแผ่นเล็ก ๆ

เหมือนกัน นอกจากนี้ในโครงสร้างของปริศนาคำทายนี้ยังอธิบายต่ออีกว่า “คนตั้งร้อยตากไม่แห้ง” ทำให้เห็นลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ว่าเป็นลิ้น เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

จากตัวอย่างที่ 31 ถึง 33 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบของใช้ คือ ประตูไม้ บ้านสีแดง และผ้าพื้นน้อย ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ ฟัน ลิ้น และปาก อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของมนุษย์กับสิ่งก่อสร้างนั้น คือ [+บน ล่าง] [+เปิด ปิด] [+ด้านหน้า] [+แข็ง] [+แบน] [+เล็ก] [+เปียกน้ำ] [+ขนาดเล็ก] [+สีแดง] [+แฉว] [+แข็ง] [+แผ่น] นอกจากนี้ ยังปรากฏอรรถลักษณะหลักของสัตว์ชนิดต่าง ๆ กับของใช้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความร่วมกันตามลักษณะของสัตว์ชนิดนั้นอีกด้วย

2) มนุษย์เปรียบกับของใช้

ตัวอย่างที่ 34 อะไรเอ่ย กระทะน้อย แขวนอยู่ มองดูไม่เห็น

คำตอบ ไบหู

กระทะ	ไบหู	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+ภาชนะ	-ภาชนะ	+ขอบ +แบน +เล็ก
-ส่วนประกอบ ของมนุษย์	+ส่วนประกอบ ของมนุษย์	
+ขอบ	+ขอบ	
+แบน	+แบน	
+เล็ก	+เล็ก	

กระทะ หมายถึง น. ภาชนะก้นตื้นปากผาย ใช้สำหรับหุงต้มเป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 41)

หู หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ ทำหน้าที่รับฟังเสียง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1298)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ขอบ] [+แบน] [+เล็ก] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบในปริศนานี้ คือ “กระทะ” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ไบหู” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “กระทะไบน้อย” กับ “ไบหู” ที่มีลักษณะรูปทรงเหมือนกัน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

ตัวอย่างที่ 35 อะไรเอ่ย กะโล่เล็กกะโล่น้อย ห้อยข้างฝาหาไม่พบ
คำตอบ ไบหู

กะโล่	ไบหู	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+ภาษา -ส่วนประกอบ ของมนุษย์ +ชอบ +แบน +เล็ก	-ภาษา +ส่วนประกอบ ของมนุษย์ +ชอบ +แบน +เล็ก	+ชอบ +แบน +เล็ก

กะโล่ หมายถึง น. ภาษาสนของโบราณ ทารัก รูปแป้น ปากกลม ใช้ใส่ของ
มีเครื่องตัดผมเป็นต้น; ภาษาสนคล้ายกระดิ่ง มีหลายขนาด แต่ชนิดที่ทาชันเพื่อไม่ให้หน้าร่วอก
สำหรับหมักขี้ไต้ นั้น มีขนาดใหญ่กว่ากระดิ่งมาก; เรียกสีหน้าที่แสดงความดีใจหรือภาคภูมิใจมากกว่า
หน้าบานเป็นกะโล่ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 99)

หู หมายถึง น. ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ ทำหน้าที่สำหรับฟังเสียง
(ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1298)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มี
อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ชอบ] [+แบน] [+เล็ก] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยง
ความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “กะโล่” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ
คือ “ไบหู” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของกะโล่” กับ “ไบหู” ที่มีลักษณะรูปทรงเหมือนกัน
ดังนั้นผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะ
ของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

จากตัวอย่างที่ 34 และ 35 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของ
แบบเปรียบเทียบของใช้ คือ กระทะ และกะโล่ ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ ไบหู อรรถลักษณะหลักที่
สื่อความหมายร่วมกันของมนุษย์และของใช้นั้น คือ [+ชอบ] [+แบน] [+เล็ก]

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าปริศนาคำทายไทย ที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้
มีจำนวนของการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตที่แตกต่างกันดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต	จำนวนปริศนา	ร้อยละ
1. พืชเปรียบกับสิ่งก่อสร้าง	5	14.71
2. พืชเปรียบกับของใช้	8	23.53
3. สัตว์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง	6	17.65
4. สัตว์เปรียบกับของใช้	8	23.53
5. มนุษย์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง	3	8.82
6. มนุษย์เปรียบกับของใช้	4	11.76
รวม	34	100

จากตาราง จะเห็นได้ว่าจากจำนวนปริศนาคำทายไทย 244 ข้อ ที่นำมาวิจัยในครั้งนี้ พบการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตในปริศนาคำทายไทยจำนวนทั้งสิ้น 34 ข้อ ซึ่งสิ่งมีชีวิตที่นำมาเปรียบเทียบมากที่สุดพบว่ามีจำนวนเท่ากัน คือ พืชเปรียบกับของใช้ จำนวน 8 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 23.53 และสัตว์เปรียบกับของใช้ จำนวน 8 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 23.53 รองลงมาคือสัตว์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง จำนวน 6 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 17.65 พืชเปรียบกับสิ่งก่อสร้าง จำนวน 5 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 14.71 มนุษย์เปรียบกับของใช้ จำนวน 4 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 11.76 และมนุษย์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง พบน้อยที่สุด จำนวน 3 ข้อ คิดเป็น ร้อยละ 8.82

3.1.3 สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต

สิ่งไม่มีชีวิต หมายถึง คำหรือข้อความในภาษาที่นำมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ และมีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งในครัว ในอาชีพ อาหาร เป็นต้น โดยนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต คือ คน สัตว์ และพืช ซึ่งสามารถแสดงการวิเคราะห์หรือรรถลักษณะได้ ดังนี้

จากการศึกษาอรรถลักษณะของสิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ผู้วิจัยพบอรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตที่สามารถแสดงลักษณะอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยอย่างเป็นระบบ 3 กลุ่ม โดยแบ่งตามอรรถลักษณะที่เป็นแบบเปรียบเทียบ ดังนี้

- 1) อรรถลักษณะของสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งประดิษฐ์
- 2) อรรถลักษณะของใช้
- 3) อรรถลักษณะอาหาร

3.1.3.1 อรรถลักษณะสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งประดิษฐ์ หมายถึง รูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งนำมาใช้กล่าวในเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต ใน

ปริศนาคำทาย สิ่งก่อสร้างหรือสิ่งประดิษฐ์ ที่ใช้กล่าวเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย เป็นอรรถลักษณะของสิ่งไม่มีชีวิต เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างและสิ่งประดิษฐ์ประเภทต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นนำมาใช้กล่าวเปรียบเทียบ ซึ่งสามารถวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ ดังต่อไปนี้

1) สิ่งก่อสร้างเปรียบกับมนุษย์

ตัวอย่างที่ 36 อะไรเอ่ย หลังตากฟ้า หน้ารอบตัว
คำตอบ บ้าน

หลังตากฟ้า	หลังคาบ้าน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
(+ซีกของร่างกาย) (-สิ่งก่อสร้าง) (+ส่วนเบื้องบน) (+ตากแดด)	(-ซีกของร่างกาย) (+สิ่งก่อสร้าง) (+ส่วนเบื้องบน) (+ตากแดด)	(+ส่วนเบื้องบน) (+ตากแดด)
หน้ารอบตัว	หน้าต่างบ้าน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
(+ซีกของร่างกาย) ตรงข้ามกับหลัง (+ด้านที่เผชิญหน้า กับสายตา) (-ช่องฝาบ้าน) (-เปิดปิด)	(-ซีกของร่างกาย) ตรงข้ามกับหลัง (+ด้านที่เผชิญหน้า กับสายตา) (+ช่องฝาบ้าน) (+เปิดปิด)	(+ด้านที่เผชิญหน้า กับสายตา) (+เปิดปิด)

หน้า หมายถึง น. ส่วนของศีรษะตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง; ซีกของกายที่ตรงข้ามกับหลัง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1245)

หลัง หมายถึง น. ซีกของกายที่ตรงข้ามกับหน้าอก; ด้านที่อยู่ตรงข้ามกับด้านหน้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง; ส่วนเบื้องบน เช่น หลังมือ หลังเท้า (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1272)

หลังคา หมายถึง น. ส่วนเบื้องบนของเรือนเป็นต้น ตากแดดและฝน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1272)

หน้าต่าง หมายถึง น. ช่องฝาบ้านหรือเรือนเป็นต้นที่เปิดปิดได้สำหรับรับแสงสว่างหรือให้อากาศถ่ายเทได้ แต่มิใช่ทางสำหรับเข้าออก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1247)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ส่วนเบื้องบน] [+ตากแดด] [+ด้านที่เผชิญหน้ากับสายตา] จาก

อรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “หลัง หน้า” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “บ้าน” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ส่วนหลังของมนุษย์” กับ “หลังคาบ้าน” กับโครงสร้างของบ้าน ที่มีส่วนประกอบต่าง ๆ โดยเชื่อมจากส่วนบนสุดของมนุษย์กับหลังคาบ้าน และเชื่อมโยงคำว่า หน้ากับหน้าต่างบ้าน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาอาจตีความได้ไม่ยากเนื่องจากรูปภาพที่ใช้สามารถตีความได้ทันที

ตัวอย่างที่ 37 เหยียบลูก จับแม่

คำตอบ บันได

ลูก	ชั้นบันได	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; width: fit-content; margin: auto;"> +มนุษย์ -สิ่งก่อสร้าง +ชายหญิง +เล็ก </div>	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; width: fit-content; margin: auto;"> -มนุษย์ +สิ่งก่อสร้าง -ชายหญิง +เล็ก </div>	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; width: fit-content; margin: auto;"> [+เล็ก] </div>
แม่	ราวบันได	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; width: fit-content; margin: auto;"> +มนุษย์ -สิ่งก่อสร้าง +หญิง +เลี้ยงดูลูก +ใหญ่ </div>	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; width: fit-content; margin: auto;"> -มนุษย์ +สิ่งก่อสร้าง -หญิง -เลี้ยงดูลูก +ใหญ่ </div>	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; width: fit-content; margin: auto;"> [+ใหญ่] </div>

ลูก หมายถึง น. ผู้มีกำเนิดจากพ่อแม่ หรือโดยปริยายถือว่ามีฐานะเสมือนลูก คำที่พ่อแม่เรียกลูกของตนโดยตรง หรือเรียกเด็กอื่นหรือผู้เยาว์กว่าผู้พูดหลายปีด้วยความรู้สึกรักและเอ็นดู เช่น ลูกกินยาเสียชิต (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1020)

แม่ หมายถึง น. หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก, คำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 876)

ลูกบันได หมายถึง น. ชั้นบันไดชนิดที่ชักขึ้นลงหรือยกไปมาได้ ลูกกระไดก็ว่า (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1024)

แม่บันได หมายถึง น. ไม้ยาว ๒ อันที่ขนาบสำหรับสอดใส่หรือตีลูกบันได แม่กระได ก็เรียก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 877)

จากตัวอย่างปริศนาคำทนายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างกับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เล็ก] [+ใหญ่] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “บันได” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ

คือ “ลูก แม่” โดยเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของบันได แผ่นไม้ที่ใช้เป็นขั้นบันไดเรียกว่าลูก ส่วนไม้ยาว 2 ข้างที่ยึดติดกับขั้นบันไดทั้งสองข้างสำหรับสอดใส่หรือตีลูกบันไดเรียกว่าแม่บันได ซึ่งทำหน้าที่เหมือนกับมนุษย์ที่คอยอุ้มลูก ดังนั้นผู้ตอบปริศนาจะตีความได้ต่อเมื่อเข้าใจคำว่าแม่บันไดกับลูกบันได และใช้ในชีวิตประจำวัน

จากตัวอย่างที่ 36 และ 37 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบสิ่งก่อสร้าง คือ บ้าน และบันได ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ มนุษย์ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสิ่งก่อสร้างและมนุษย์นั้น คือ [+ส่วนเบื่องบน] [+ตากแดด] [+ด้านที่เผชิญหน้ากับสายตา] [+เล็ก] [+ใหญ่] ดังจะเห็นได้ว่าลักษณะเด่นอรรถลักษณะนี้จะเชื่อมโยงโดยใช้รูปภาพเดียวกัน

2) สิ่งก่อสร้างเปรียบกับสัตว์

ตัวอย่างที่ 38 อะไรเอ่ย สองปีกฉีกอก จะว่านกก็ไม่ใช่

คำตอบ เสือ

ปีก	เสือ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+ส่วนหนึ่งของสัตว์	-ส่วนหนึ่งของสัตว์	(+ต้นแขนสองข้าง +ซ้าย ขวา)
-สิ่งก่อสร้าง	+สิ่งก่อสร้าง	
+ต้นแขนสองข้าง	+ต้นแขนสองข้าง	
+นก	-นก	
+แมลง	-แมลง	
+ซ้าย ขวา	+ซ้าย ขวา	

ปีก หมายถึง อวัยวะสำหรับบินของนกหรือแมลงเป็นต้น, อวัยวะเช่นนั้นของสัตว์บางชนิด แต่ใช้บินไม่ได้, ส่วนของสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะเช่นนั้น เช่น ปีกตะไล ปีกเครื่องบิน; โดยปริยายหมายถึงต้นแขนทั้ง ๒ ข้างในบางลักษณะ เช่น เข้าปีก ตีปีก พยุงปีก หิ้วปีก; ข้าง เช่น ปีกซ้าย ปีกขวา (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 700)

เสือ หมายถึง น. เครื่องสวมกายท่อนบนทำด้วยผ้าเป็นต้น เรียกชื่อต่าง ๆ กัน เช่น เสือกัก เสือเข็ด (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1229)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสิ่งก่อสร้างเปรียบกับสัตว์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ต้นแขนสองข้าง] [+ซ้าย ขวา] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “ปีก” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “เสือ” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “จำนวนปีกทั้งสองข้างซ้ายขวา” กับ “ส่วนประกอบของเสือที่เรียกว่าแขนซ้ายขวา” มีลักษณะรูปทรงเหมือนกัน นอกจากนี้ยังขยายรายละเอียดว่า ปีกนั้น

ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นปีกที่เป็นอวัยวะสำหรับบินของนก ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้จากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ ในความหมายของปีกที่หมายถึงต้นแขนสองข้างเท่านั้น

3.1.3.2 อรรถลักษณะเกี่ยวกับของใช้ หมายถึง รูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างๆ ทั้งในครัว ในอาชีพ ซึ่งนำมาใช้กล่าวในเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย ของใช้ ที่ใช้กล่าวเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย เป็นอรรถลักษณะของสิ่งไม่มีชีวิต นำมาใช้กล่าวเปรียบเทียบ ซึ่งสามารถวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ ดังต่อไปนี้

1) ของใช้เปรียบกับมนุษย์

ตัวอย่างที่ 39 อะไรเอ้อย ขาเรียวเล็ก เจ็กขอบใช้

คำตอบ ตะเกียบ

ขาเรียวเล็ก	ตะเกียบ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+ส่วนหนึ่งของมนุษย์ -ของใช้ +เป็นคู่ +โคนโต +ปลายเล็ก	-ส่วนหนึ่งของมนุษย์ +ของใช้ +เป็นคู่ +โคนโต +ปลายเล็ก	+เป็นคู่ +โคนโต +ปลายเล็ก

ขา หมายถึง น. อวัยวะตั้งแต่ตะโพกถึงข้อเท้า สำหรับยันกายและเดินเป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 179) เรียว หมายถึง ว. เล็กลงไปตามลำดับอย่างลำไม้ไผ่ เช่น นิ้วเรียว ขาเรียว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 969)

ตะเกียบ หมายถึง น. เครื่องใช้สำหรับคีบอาหารทำด้วยไม้หรืองาเป็นต้นเป็นคู่ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 439)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เป็นคู่] [+โคนโต] [+ปลายเล็ก] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “ขาของคน” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ตะเกียบ” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของขาคนที่มีสองข้างเรียวเล็ก” กับ “ตะเกียบคู่หนึ่ง” ที่มีลักษณะรูปร่างเหมือนกันโคนโตปลายเล็ก ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 40 อะไรเอ่ย ตาแก่หลังโก่ง เดินโทง ๆ กินข้าวหมดทุ่ง
คำตอบ เคี้ยว

ตาแก่หลังโก่ง	เคี้ยวเกี่ยวข้าว	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มนุษย์ -ของใช้ +ชาย +แก่ +หลัง +โค้ง +กินข้าว	-มนุษย์ +ของใช้ -ชาย -แก่ -หลัง +โค้ง +กินข้าว(เกี่ยวข้าว)	+โค้ง +กินข้าว

ตาแก่ หมายถึง น. พ่อของแม่, ฝั้วของยาย, ชายที่เป็นญาติชั้นเดียวกับพ่อของแม่หรือที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกับตา (ปาก) คำเรียกชายสูงอายุที่ตนไม่ค่อยเคารพนับถือ เช่น ตาเถร ตาแก่ หรือเรียกชายรุ่นราวคราวเดียวกันอย่างเป็นทางการ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 454)

เคี้ยว หมายถึง น. เครื่องมือเกี่ยวข้าวและหญ้าเป็นต้น ทำด้วยเหล็ก รูปโค้ง มีคม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 264)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+โค้ง] [+กินข้าว] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้คือ “ตาแก่หลังโก่ง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “เคี้ยว” โดยเปรียบเทียบลักษณะที่โก่งงอของคานชรากับลักษณะที่โค้งงอของเคี้ยวเกี่ยวข้าว และคำว่ากินข้าวยังมีความหมายได้สองแบบ คือ กินข้าวที่หุงเพื่อเป็นอาหาร หรือเกี่ยวต้นข้าวที่ออกรวงเป็นเมล็ดข้าว ความหมายแรกใช้กับ “ตาแก่” ส่วนความหมายที่สองใช้กับ “เคี้ยว” สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 41 อะไรเอ่ย มาจากเมืองเจ๊ก ตัวเล็ก ๆ มีพินชี้เดียว
คำตอบ จอบ

พิน	จอบ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+ส่วนหนึ่งของมนุษย์ -ของใช้ +ในปาก +แบน +ใหญ่ +หนึ่งเดียว	-ส่วนหนึ่งของมนุษย์ +ของใช้ -ในปาก +แบน +ใหญ่ +หนึ่งเดียว	+แบน +ใหญ่

ฟัน หมายถึง น. กระดูกเป็นซี่ ๆ อยู่ในปากสำหรับกัด ฉีกเคี้ยวอาหาร, โดยปริยายหมายถึงสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น ฟันเลื่อย ฟันจักร (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 811)

จอบ หมายถึง น. เครื่องมือสำหรับขุด พรวน หรือถากดิน ทำด้วยเหล็กหน้าแบนกว้าง มีด้ามยาว; เรียกฟันหน้าบนที่ใหญ่กว่าปกติ ว่า ฟันจอบ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 294)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มี อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+แบน] [+ใหญ่] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “ฟัน” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “จอบ” โดยเปรียบเทียบลักษณะของฟันที่เป็นซี่ ๆ กับลักษณะของจอบแบน ที่รูปทรงเหมือนกับฟันซี่หน้าของมนุษย์ ดังนั้นผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้น ถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ใกล้เคียงกัน

จากตัวอย่างที่ 39 ถึง 41 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบมนุษย์ คือ ขา ตาแก่ และฟัน ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ ตะเกียบ เคียว และจอบ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสัตว์และของใช้ นั้น คือ [+เป็นคู่] [+โคนโต] [+ปลายเล็ก] [+โค้ง] [+กินข้าว] [+แบน] [+ใหญ่]

2) ของใช้เปรียบกับสัตว์

ตัวอย่างที่ 42 อะไรเอ่อย ชาวเหมือนนกยาง มีแต่รังไม่มีไข่

คำตอบ งอบ

นกยาง	งอบ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
(+สัตว์ -ของใช้ +สีขาว +รัง)	(-สัตว์ +ของใช้ +สีขาว +รัง)	(+สีขาว +รัง)

นกยาง หมายถึง น. ชื่อนกในวงศ์ Ardeidae ปากแหลม ขาวยาว ตัวสีขาว บางชนิดตัวสีดำ น้ำตาล หรือเขียว หากินตามชายน้ำและทุ่งนา กินปลา แมลง และสัตว์น้ำขนาดเล็ก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 901)

งอบ หมายถึง น. เครื่องสวมหัวสำหรับกันแดดและฝน สานด้วยดอกไม้ใผ่ กรุด้านนอกด้วยใบลาน รูปคล้ายกระจาดคว่ำ มีรังสำหรับสวม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 276)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับสัตว์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+รัง] [+สีขาว] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง

คำท่ายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคือ “นกยาง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “งอบ” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “นกยางที่มีสีขาว มีรังเป็นที่อยู่อาศัย” กับ “งอบเครื่องสวมหัวที่ทำจากไม้ไผ่สานกรด้วยใบลานสีขาว มีรังสำหรับสวมหัว” สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่ง สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้เนื่องจาก มีลักษณะที่คล้ายกัน นอกจากนี้รูปภาษาที่ใช้เรียกระหว่างรังนกกับรังสวมหัวของงอบ ยังใช้ชื่อเดียวกัน ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความและเชื่อมโยงไปยังคำตอบได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายทอดไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

ตัวอย่างที่ 43 อะไรเอ้อยู่ในหนอง คาบทองถวายพระ

คำตอบ ตะเกียง

งู	ตะเกียง	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+สัตว์ -ของใช้ +ยาว +คาบทอง +อยู่ในน้ำ	-สัตว์ +ของใช้ +ยาว -คาบทอง +อยู่ในน้ำ	+ยาว +อยู่ในน้ำ

งู หมายถึง น. ชื่อสัตว์เลื้อยคลานในอันดับ Squamata อันดับย่อย Serpentes ลำตัวเรียวยาว มีเกล็ด ไม่มีขา ที่มีพิษ เช่น งูเห่าไทย (*Naja kaouthia*) ที่ไม่มีพิษ เช่น งูเหลือม (*Python reticulatus*) (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 279)

ตะเกียง หมายถึง น. เครื่องใช้สำหรับตามไฟ มีรูปต่าง ๆ บางชนิดมีหลอดบัลลัม, ลักษณะนามว่า ดวง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 439)

จากตัวอย่างปริศนาคำท่ายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับสัตว์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ยาว] [+อยู่ในน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคือ “งู” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ตะเกียง” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “งูที่นอนอยู่ในหนองน้ำ” กับ “ไส้ตะเกียงอยู่ในน้ำมันสำหรับติดไฟ” ทั้งสองสิ่งนี้ นำมาเปรียบเทียบลักษณะรูปทรง นอกจากนั้นคำว่า “คาบทอง” ยังมีความหมายเชิงเปรียบเทียบได้กับไส้ตะเกียงที่จุดไฟอยู่ ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายทอดไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

ตัวอย่างที่ 44 อะไรเอ้อยู่ข้างน้อยลอยน้ำมา มีงาในท้อง

คำตอบ ลอบ ไซ

ช้างน้อย	ลอบ ไช	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+สัตว์	-สัตว์	+งา
-ของใช้	+ของใช้	+เล็ก
+งา	+งา	+ลอยน้ำ
+เล็ก	+เล็ก	
+ลอยน้ำ	+ลอยน้ำ	
-จับสัตว์น้ำ	+จับสัตว์น้ำ	

ช้าง หมายถึง น. ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิด *Elephas maximus* ในวงศ์ Elephantidae ตัวสีเทา จมูกยื่นยาวเรียกว่า งวง ตัวผู้มีงายาวเรียก ช้างพลาย ถ้ามีงาสั้นเรียก ช้างสีดอ ตัวผู้เมื่อตกมันมีความดุร้ายมาก ตัวเมียเรียก ช้างพัง ส่วนใหญ่ไม่มีงาปรากฏให้เห็น แต่บางตัวมีงาสั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า ขนาย โผล่ออกมา กินพืช อยู่รวมกันเป็นโขลง มีช้างพังอายุมากเป็นจ่าโขลง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 357)

ลอบ หมายถึง น. ชื่อเครื่องสานสำหรับดักปลาดักกุ้ง มีหลายชนิด เช่น ลอบนอน ลอบตั้ง ลอบประทุน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 994)

ไช หมายถึง น. เครื่องสานสำหรับดักปลา มีหลายชนิด เช่น ไชมาน ไชตั้ง ไชนอน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 387)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+งา] [+เล็ก] [+ลอยน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “ช้างน้อย” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ลอบ ไช” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ช้างน้อยตัวผู้มีงายาวลอยน้ำ” กับ “ลอบและไชที่ดักจับสัตว์น้ำอยู่ในน้ำ ช่องทางที่ปลาเข้าเรียกว่า งาลอบ งาไช” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบลักษณะช้างน้อยที่ลอยน้ำกับลอบและไชที่ดักปลาอยู่ในน้ำ นอกจากนี้รูปภาษายังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำที่ใช้เรียกส่วนประกอบของช้างว่างา กับช่องทางที่ปลาเข้าไปในลอบและไชว่า งาลอบ งาไช ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ และผู้ตอบปริศนาจะต้องเคยเห็นลอบไช และเข้าใจคำว่า “งา” ที่หมายถึงช่องทางที่ปลาลอยปลาเข้าไปแล้วออกไม่ได้ด้วย

จากตัวอย่างที่ 42 ถึง 44 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบของใช้ คือ งอบ ตะเกียง ไช และลอบ ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ นกยาง ภูและช้าง อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของใช้และสัตว์นั้น คือ ลักษณะต่าง ๆ เช่น [+ยาว] [+อยู่ในน้ำ] [+วิ่ง] [+สีขาว] [+งา] [+เล็ก] [+ลอยน้ำ] ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักของสัตว์ชนิดต่าง ๆ กับของใช้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายร่วมกันตามลักษณะของสัตว์ชนิดนั้น

3.1.3.3 อรรถลักษณะเกี่ยวกับอาหาร หมายถึง รูปภาพที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอาหาร ซึ่งนำมาใช้กล่าวในเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทาย ได้แก่ มนุษย์ ที่เป็นอรรถลักษณะของสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งสามารถวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

อาหารเปรียบกับมนุษย์

ตัวอย่างที่ 45 อะไรเอ๋อ นารีจำศีล

คำตอบ กล้วยบวชชี

นารีจำศีล	กล้วยบวชชี	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มนุษย์ -อาหารหวาน +ผู้หญิง +สวมเสื้อผ้า +สีขาว	-มนุษย์ +อาหารหวาน -ผู้หญิง -สวมเสื้อผ้า +สีขาว	[+สีขาว]

นารี หมายถึง น. ผู้หญิง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 578) จำศีล หมายถึง ก. ถือศีล, รักษาศีล (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 307)

กล้วยบวชชี หมายถึง น. ชื่อของหวานชนิดหนึ่ง ทำด้วยกล้วย ต้มกับกะทิ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 610)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างอาหารกับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+สีขาว] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “นารีจำศีล” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ขนมกล้วยบวชชี” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ผู้หญิงที่ถือศีลจะนุ่งขาวห่มขาว” กับ “กล้วยน้ำหว่าสุกที่ต้มกับน้ำกะทิซึ่งมีลักษณะสีขาว” จะเห็นได้ว่าทั้งสองสิ่งมีลักษณะที่เหมือนกันสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้

ตัวอย่างที่ 46 อะไรเอ๋อ พระรามลงสรง

คำตอบ ลอดช่องน้ำกะทิ

พระรามลงสรง	ลอดช่องน้ำกะทิ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มนุษย์ -อาหารหวาน +ผู้ชาย +สีเขี้ยว +แซ่ในน้ำ	-มนุษย์ +อาหารหวาน -ผู้ชาย +สีเขี้ยว +แซ่ในน้ำ	[+สีเขี้ยว +แซ่ในน้ำ]

พระรามาธิบดีมีรูปกายสีเขียว ลงสรง หมายถึง ก. อาบน้ำ (ใช้กับบรรพชิตและเจ้านาย) (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1133)

ลอดช่อง หมายถึง น. ชื่อขนมอย่างหนึ่งทำด้วยแป้งข้าวเจ้ากวนพอสุก กดลงในกะโหลกที่มีรูให้ไหลออกเป็นตัว ๆ หัวท้ายแหลม กินกับน้ำกะทิ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 994)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างอาหารกับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+สีเขียว] [+แช่ในน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “พระราม” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ขนมลอดช่องน้ำกะทิ” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “พระรามนั้นมีรูปกายสีเขียวลงอาบน้ำ” กับ “ลอดช่องน้ำกะทิที่ทำจากแป้งมีสีเขียวใบเตยเมื่อเวลาจะรับประทานจะนำไปผสมกับน้ำกะทิ” สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่งมีลักษณะที่เหมือนกันสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

ตัวอย่างที่ 47 อะไรเอ่ย สองพี่น้อง ประคองกอดกัน กระโจนลงน้ำ
คำตอบ ข้าวต้มมัด

พี่ หมายถึง น. ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดก่อน, ผู้ที่มีศักดิ์เสมอพี่; คำนำหน้าชื่อคนที่มีอายุคราวพี่หรือมีศักดิ์เสมอพี่ เช่น พี่นั้น พี่นี่ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 792)

น้อง หมายถึง น. ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดทีหลัง ลูกของอาหารหรือของน้ำ เรียกคนที่มีอายุคราวน้อง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 566)

ข้าวต้มมัด หมายถึง ข้าวเหนียวที่ห่อด้วยใบไม้เช่นใบตองหรือใบมะพร้าวอ่อน แล้วต้มหรือหนึ่งให้สุก อยู่ในจำพวกขนม มีชื่อต่าง ๆ เช่น ข้าวต้มมัด (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 185)

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างอาหารกับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+จำนวนสอง] [+กอดกัน] [+ลงน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “สองพี่น้อง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ขนมข้าวต้มมัด” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “สองพี่น้องที่ประคองกอดกันกระโจนลงน้ำ” กับ “ข้าวต้มมัดที่มีลักษณะเป็นกลีบสองกลีบมัดติดกันด้วยตอกไม้ใผ่แล้วนำไปต้มใน

น้ำ” สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่งมีลักษณะที่เหมือนกันสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

จากตัวอย่างที่ 45 ถึง 47 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์หรือรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบอาหาร คือ นารีจำศีล พระรามลงสรง และสองพี่น้อง ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ กล้วยบวชชี ขนมลอดช่องน้ำกะทิ และข้าวต้มมัด อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันอาหารกับมนุษย์นั้นคือ ลักษณะต่าง ๆ เช่น [+สีขาว] [+สีเขียว] [+แช่ในน้ำ] [+จำนวนสอง] [+กอดกัน] [+ลงน้ำ] ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักของขนมชนิดต่าง ๆ กับสีของเสื้อผ้า ร่างกาย และจำนวนของมนุษย์ ซึ่งมีความหมายร่วมกันตามลักษณะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าปริศนาคำทายไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนของการเปรียบเทียบสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต	จำนวนปริศนา	ร้อยละ
1. สิ่งก่อสร้างเปรียบกับมนุษย์	5	3.91
2. สิ่งก่อสร้างเปรียบกับสัตว์	1	0.78
3. ของใช้เปรียบกับมนุษย์	67	52.34
4. ของใช้เปรียบกับสัตว์	46	35.94
5. อาหารเปรียบกับมนุษย์	9	7.03
รวม	128	100.00

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าจากจำนวนปริศนาคำทายไทย 244 ข้อ ที่นำมาวิจัยในครั้งนี้พบการเปรียบเทียบสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยจำนวนทั้งสิ้น 128 ข้อ ซึ่งสิ่งไม่มีชีวิตที่นำมาเปรียบเทียบมากที่สุด คือ ของใช้เปรียบกับมนุษย์ จำนวน 67 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 52.34 รองลงมาของใช้เปรียบกับสัตว์ จำนวน 46 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 35.94 อาหารเปรียบกับมนุษย์ จำนวน 9 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 7.03 สิ่งก่อสร้างเปรียบกับมนุษย์ จำนวน 5 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 3.91 และสิ่งก่อสร้างเปรียบกับสัตว์พบน้อยที่สุด จำนวน 1 ข้อ คิดเป็น ร้อยละ 0.78 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาในด้านปริมาณดังแสดงในตารางที่ 2 ถึง 4 สิ่งไม่มีชีวิตถูกนำมาเปรียบเทียบับสิ่งมีชีวิตมากที่สุด โดยเฉพาะการนำข้าวของเครื่องใช้ไปเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าข้าวของเครื่องใช้เหล่านั้น สามารถนำมาเปรียบกับสิ่งที่อยู่บนร่างกายของมนุษย์ได้ทั้งกิริยาอาการ ส่วนประกอบทางกายภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำสิ่งไม่มีชีวิตมาเปรียบกับสิ่งมีชีวิตเป็นลักษณะเด่นของปริศนาคำทายไทย

จากรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอในหัวข้อที่ว่าด้วยการวิเคราะห์หรือรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยนั้น สามารถจัดกลุ่มอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบ เป็น 3 กลุ่ม คือ สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต

หากพิจารณาลักษณะของอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบในปริศนาคำทายไทย จะเห็นได้ว่าสองสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบกันจะมีอรรถลักษณะหลักบางประการร่วมกันมีความสัมพันธ์กัน เชื่อมโยงคำถามกับคำตอบ ความสัมพันธ์ดังกล่าว ก็คือลักษณะร่วมที่ทั้งสองสิ่งมีร่วมกัน ดังที่ปรากฏให้เห็นผ่านการวิเคราะห์อรรถลักษณะเบื้องต้น จึงส่งผลให้ผู้ตอบปริศนามุ่งพิจารณาไปที่ส่วนประกอบ ลักษณะต่าง ๆ โดยอาศัยการตีความจากความเปรียบของตัวปริศนาคำทาย ไปยังคำตอบ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าปริศนาคำทายไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีปริมาณการเปรียบเทียบที่แตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

อรรถลักษณะ	จำนวนปริศนา	ร้อยละ
1. สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต	82	33.61
2. สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต	34	13.93
3. สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต	128	52.46
รวม	244	100

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่าจากจำนวนปริศนาคำทายไทย 244 ข้อที่นำมาศึกษาในงานนี้ พบว่าปริศนาคำทายไทยที่ใช้กลวิธีเปรียบเทียบ สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิตมากที่สุด จำนวน 128 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 52.46 รองลงมา สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต จำนวน 82 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 33.61 และสิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต จำนวน 34 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 13.93 ทั้งนี้สังเกตได้ว่าผู้ผูกปริศนาคำทายนิยมใช้กลวิธีการเปรียบเทียบสิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิตโดยใช้ลักษณะร่วมกันบางประการของทั้งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกัน

จากค่าสถิติข้างต้น ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยได้วิเคราะห์อรรถลักษณะทั้งแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ คน พืช และสัตว์ ที่นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต โดยถ้อยคำให้เห็นสิ่งที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ผู้ทายปริศนาสามารถตีความคำทายกับคำตอบได้ แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางภาษา (ศิริพร ภักดีภาสุข. 2546: 187) ของผู้ผูกปริศนาได้ชัดเจน ดังนั้นจากการวิเคราะห์อรรถลักษณะ

ของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ จึงทำให้เห็นอรรถลักษณะร่วมกันของทั้งสองสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบกัน จากอรรถลักษณะเหล่านั้น ผู้วิจัยจะนำศึกษาวิเคราะห์หน้าที่อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายในประเด็นต่อไป

3.2 หน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย

ผลการวิเคราะห์ปริศนาคำทายไทยที่ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิต โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย พบว่าหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิต สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ดังนี้

3.2.1 หน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ

การถ่ายโยงอรรถลักษณะของทั้งสองสิ่ง เพื่อให้เห็นลักษณะร่วมกันบางประการของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปริศนาคำทายไทย เพื่อให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจปริศนาดังกล่าวว่าคำตอบมีความสัมพันธ์กับคำทายอย่างไร ซึ่งปรากฏให้เห็นในอรรถลักษณะร่วมกันบางประการ เมื่อพิจารณาด้านหน้าที่ของอรรถลักษณะร่วมกันพบว่า มีหน้าที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบในปริศนาคำทายไทย ผู้วิจัยได้พบหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ 2 ลักษณะ คือ หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ เพื่อเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทายให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจได้ว่าคำตอบกับคำทายในปริศนาคำทายมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจในส่วนของคำทายเพื่อให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถไขปริศนาในปริศนาคำทายและไปถึงตัวคำตอบได้ ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบของปริศนาคำทายไทย ผู้วิจัยพบว่าอรรถลักษณะร่วมกันที่ปรากฏในแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สามารถอธิบายถึงหน้าที่ดังกล่าวของอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ได้ดังต่อไปนี้

สุจิตรา แซ่ลิ้ม (2549: 117) กล่าวว่า ปริศนาคำทายมีองค์ประกอบของการตีความ 2 ส่วนหลัก ได้แก่ “การตีความตามขบ” และ “การตีความแหวกขบ” ตามธรรมดาของผู้ตอบปริศนาคำทายมักจะตีความตามขบ ในขณะที่การตีความแหวกขบนั้น ผู้ตอบปริศนาสามารถตีความตามนี้ได้ก็ต่อเมื่อมองเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนที่เป็นคำตอบในปริศนาการที่ผู้ทายปริศนาลักษณะที่คล้ายกันบางประการมีเชื่อมโยงคำตอบกับคำทาย ก็เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำทายกับคำตอบที่ได้จากการตีความ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 48 เมื่อเด็กนุ่งขาวเมื่อสาวนุ่งเขียว เมื่อแก่สิ้นแรง นุ่งแดงสีเดียว

คำตอบ พริก

วัยของมนุษย์	พริก	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มีการเจริญเติบโต	+มีการเจริญเติบโต	+มีการเจริญเติบโต
+อ่อน	+อ่อน	+อ่อน
+สาว	+สาว	+สาว
+แก่	+แก่	+แก่
+ขาว	+ขาว	+ขาว
+เขียว	+เขียว	+เขียว
+แดง	+แดง	+แดง

จากตัวอย่างข้างต้น อรรถลักษณะหลังระหว่างพีชกับมนุษย์คือ [+การเจริญเติบโต] [+อ่อน] [+สาว] [+แก่] [+ขาว] [+เขียว] [+แดง] ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทางคือ เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่งมีชีวิตจะต้องมีการเจริญเติบโตตามวัย ไปยังวงความหมายปลายทางคือ พริก ซึ่งเป็นพืชชนิดหนึ่งที่ตั้งว่าเป็นสิ่งมีชีวิตมีการเจริญเติบโตเช่นเดียวกับคน สังเกตได้ว่าอรรถลักษณะหลักสามารถแสดงความหมายของสิ่งสองสิ่งร่วมกันได้ และการนุ่งผ้าของมนุษย์กับการเปลี่ยนสีของพริก จะเห็นได้ว่าการถ่ายโยงความหมายเป็นการตีความตามชนบ (สุจิตรา แซ่ลิ้ม. 2549: 112) ผู้ท่ายและผู้ตอบปริศนาสามารถรับรู้ได้เพราะเกิดความหมายที่โดดเด่น (Salient) ของหน่วยภาษาซึ่งเป็นที่เข้าใจและรับรู้ของผู้ใช้ภาษาทุกคน

ตัวอย่าง 49 อะไรเอ๋ยผลไม้สุกคาน้ำไม่รู้หล่นคนกินได้

คำตอบ นมแม่

ผลไม้สุกคาน้ำ	นมแม่	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-ส่วนประกอบของมนุษย์	+ ส่วนประกอบของมนุษย์	+เป็นอาหาร
+เป็นอาหาร	+เป็นอาหาร	+กินได้
+กินได้	+กินได้	

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงอรรถลักษณะระหว่าง มนุษย์กับพีช อรรถลักษณะหลักที่ปรากฏความหมายหลักร่วมกันคือ [+เป็นอาหาร] [+กินได้] ซึ่งแสดงทั้งวงความหมายต้นทางและวงความหมายปลายทาง นอกจากนี้อรรถลักษณะย่อยที่แสดงคุณสมบัติของมนุษย์ [+ส่วนประกอบของมนุษย์] ยังถ่ายโยงความหมายไปยังวงความหมายปลายทาง คือ ผลไม้ ส่วนประกอบของต้นไม้

ยังมีความสัมพันธ์กัน ผู้ตอบปริศนาสามารถโยงความสัมพันธ์ของสิ่งสองสิ่งนี้เข้ากันได้ เนื่องจากเป็นการเปรียบเทียบเต้านมที่มีรูปร่างกลมเต่งของผู้หญิงกับผลไม้ เปรียบเทียบร่างกายส่วนลำตัวกับลำต้น เปรียบเทียบการคัตของเต้านมกับลักษณะสุกงอมของผลไม้

ตัวอย่างที่ 50 อะไรเอ่ย นางอยู่ในห้อง ใครเข้าไปต้อง ขนพองวา
คำตอบ แม่ไก่ฟักไข่

นางอยู่ในห้อง	แม่ไก่ฟักไข่	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-สัตว์	+สัตว์	+เพศเมีย
+เพศเมีย	+เพศเมีย	+อยู่ตามลำพัง
+อยู่ตามลำพัง	+อยู่ตามลำพัง	+ห้ามถูกตัว
-กก	+กก	
-ไข่	+ไข่	
+ห้ามถูกตัว	+ห้ามถูกตัว	

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงอรรถลักษณะระหว่าง สัตว์กับมนุษย์ อรรถลักษณะหลักที่ปรากฏความหมายหลักร่วมกันคือ [+เพศเมีย] [+ห้ามถูกตัว] ซึ่งแสดงทั้งวงความหมายต้นทางและวงความหมายปลายทาง หากผู้ตอบปริศนาตีความตามลักษณะข้างต้นก็จะสามารถตอบคำถามได้ เนื่องจากสิ่งสองสิ่งนี้มีลักษณะเด่นทางความหมายที่ปรากฏร่วมกัน

จากการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยทำให้เห็นอรรถลักษณะหลักที่แสดงความหมายร่วมกัน และอรรถลักษณะย่อยที่เชื่อมโยงระหว่างคำถามกับคำตอบ หากผู้ตอบปริศนาตีความตามขนบก็จะสามารถเชื่อมโยงตัวปริศนากับคำตอบได้ แต่หากผู้ตอบปริศนาไม่ได้คิดถึงลักษณะร่วมกันที่นำมาเปรียบเทียบเป็นการตีความแบบแหวกขนบ (สุจิตรา แซ่ลิ้ม, 2549: 114) ก็จะไม่สามารถเชื่อมโยงคำตอบได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ปริศนาจึงตั้งใจที่จะนำลักษณะเด่นของสิ่งสองสิ่งที่มีความหมายร่วมกันมาผูกเป็นปริศนาคำทาย เพื่อเป็นการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำถาม อันจะส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจได้ว่าคำถามกับคำตอบนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

3.2.1.2 หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ

จากผลการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปริศนาคำทายไทย พบว่ามีปริศนาคำทายส่วนหนึ่งที่ผู้ปริศนาใช้เพื่อเป็นองค์ประกอบขัดขวางมิให้ผู้ตอบคิดหาคำตอบได้โดยง่าย องค์ประกอบขัดขวางนี้มีหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาในส่วนที่เป็นคำทายให้เกิดการตีความคำทายไปในอีกทางหนึ่ง ซึ่งผู้ตอบปริศนามักจะตีความตามปริบทที่คำทายให้มาจนไม่คิดไปถึงการตีความอีกทางหนึ่ง แม้ทั้งแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูก

เปรียบเทียบจะมีอรรถลักษณะหลักร่วมกันบางประการ แต่อรรถลักษณะหลักก็ยากที่จะทายปริศนาได้ถูกต้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 51 อะไรเอ่ย เดินโหยงๆ ยกธงข้างหลัง สวาน้อยร้อยช่าง
นั่งสูงกว่ายืน

คำตอบ สุนัข

สวาน้อยร้อยช่าง	สุนัข	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-สัตว์	+สัตว์	+แสดงกิริยา
+เพศหญิง	+เพศหญิง	+เดิน
-หาง	+หาง	+นั่ง
+แสดงกิริยา	+แสดงกิริยา	+ยืน
+เดิน	+เดิน	
+นั่ง	+นั่ง	
+ยืน	+ยืน	

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างสัตว์กับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+แสดงกิริยา] [+เดิน] [+นั่ง] [+ยืน] จากอรรถลักษณะร่วมดังกล่าวค่อนข้างตีความหมายได้ยากเนื่องจากบริบทของสุนัขกับสวาน้อยห่างไกลกัน ไม่เชื่อมโยงให้เห็นลักษณะอย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 52 อะไรเอ่ย นารีเล่นน้ำ

ตอบ จอกแหน

นารีเล่นน้ำ	จอกแหน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-พืช	+พืช	[+ลอยน้ำ]
+เพศเมีย	+เพศเมีย	
+ลอยน้ำ	+ลอยน้ำ	

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างพืชกับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ลอยน้ำ] จากอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยข้างต้นแม้จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ แต่ก็เป็นการยากที่ผู้ตอบปริศนาจะทายได้ เนื่องจากบริบทของนารีเล่นน้ำกับจอกแหนห่างไกลกันมาก และความหมายไม่เด่นชัดเบี่ยงเบนความเข้าใจไปอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ไม่สามารถหาคำตอบในปริศนาคำทายได้

ตัวอย่างที่ 53 อะไรเอ่ย พระรามลงสรง

คำตอบ ลอดช่องน้ำกะทิ

พระรามลงสรง	ลอดช่องน้ำกะทิ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มนุษย์ -อาหารหวาน +ผู้ชาย +สีเขียว +แช่น้ำ	-มนุษย์ +อาหารหวาน -ผู้ชาย +สีเขียว +แช่น้ำ	+สีเขียว +แช่น้ำ

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างอาหารกับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+สีเขียว] [+แช่น้ำ] จากอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยข้างต้น แม้จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ แต่ก็เป็นการยากที่ผู้ตอบปริศนาจะทายได้ เนื่องจากบริบทของพระรามลงสรง กับลอดช่องน้ำกะทิ ห่างไกลกันมาก และความหมายไม่เด่นชัด เบี่ยงเบนความเข้าใจไปอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ไม่สามารถหาคำตอบในปริศนาคำทายได้

3.2.2 หน้าที่ในด้านความบันเทิง

หน้าที่ด้านความบันเทิงถือเป็นความสืบเนื่องมาจากหน้าที่ในด้านการเบี่ยงเบนความเข้าใจที่อยู่ในปริศนาคำทาย แม้แบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปริศนาคำทายจะมีลักษณะร่วมกันที่โดดเด่น แต่หากผู้ตอบปริศนาไม่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมาย ก็อาจจะตีความเป็นอย่างอื่นได้ ในการวิเคราะห์หน้าที่ด้านความบันเทิง ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน และจะกล่าวถึงหน้าที่ของอรรถลักษณะที่สร้างอารมณ์ขันในการเล่นปริศนาคำทายในลำดับต่อไป

คำว่าอารมณ์ขัน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Humor ใน Webster's Third New International Dictionary (1981:1102) ให้ความหมายว่า "that quality in a happening, an action, a situation, or an expression of ideas which appeals to a sense of the ludicrous or absurdly incongruous: comic or amusing quality" อารมณ์ขันหรือความขบขันนี้อาจเกิดการกระทำสถานการณ์ คำพูดที่แสดงถึงอารมณ์ที่น่าหัวเราะหรือความไม่เข้ากัน แนวคิดที่อธิบายอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะที่เกิดความขบขันจัดแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทฤษฎีข่มทอน (Disparagement Theory) ในศตวรรษที่ 17 Thomas Hobbes ปราชญ์ชาวอังกฤษ เจ้าของทฤษฎีกล่าวว่า เรารู้สึกสนุก เมื่อเรื่องขำขันทำให้เรารู้สึกเหนือกว่าผู้อื่น 2) ทฤษฎีผิดฝาผิดตัว (Incongruity Theory) อารมณ์ขันผิดฝาผิดตัว คือการนำเรื่องเข้ากันไม่ได้มาอยู่ด้วยกัน มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีความคาดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน เมื่อเรื่องก็ตามมาผิดคาดจึงเกิดอารมณ์ขัน หรือที่เรียกว่า

หักมุม(Twist Ending) 3) ทฤษฎีปลดปล่อย (Release Theory) คำอธิบายหลายแบบ อาทิ ซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิทยา วิเคราะห์ว่า อารมณ์ขันคือ ยาระบายความทุกข์กังวล อันเกิดจากการสกัดกั้นความรู้สึกทางเพศและความก้าวร้าว ส่วนเซอร์คลิฟ กล่าวว่าความกังวลและความประหลาดใจยังมีมากเท่าใด หลังการปลดปล่อยผู้คนก็จะยิ่งรู้สึกวุ่นวาย สถานการณ์ยิ่งสนุกมากขึ้นเท่านั้น

นอกจากปริศนาคำทายจะมีนัยยะที่แทรกความรู้ทั่วไป ชาวทฤษฎีด้านต่าง ๆ แล้ว ยังแฝงไว้ด้วยความสนุก ขบขัน จากการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายที่ปรากฏ ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีเกี่ยวกับความหมาย การสร้างปริศนาโดยการเล่นกับความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค เพื่อให้เกิดการขบคิด มีความขบขันตามมา ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1) การพูดสองแง่สองง่าม (Double Entendre) ต้องอาศัยการตีความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังคำพูดนั้น การใช้กลวิธีนี้ต้องอยู่ในบริบทที่เหมาะสม ซึ่งคำถามส่วนใหญ่มักจะแฝงความหมายที่ไม่สุภาพไว้ หากผู้ฟังไม่สามารถตีความคำพูดแบบสองแง่สองง่ามนี้ได้ ก็อาจเป็นตลกผิดหรือตลกด้าน เพราะความไม่เข้าใจก็เป็นได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 54 อะไรเอ่ย เปิดกระโปรงเห็นขน ดึงขนเห็นเม็ด บีบเม็ดเห็นรู

ดูตรูเค็ม ๆ

คำตอบ ข้าวโพดต้ม

ผู้หญิง	ข้าวโพดต้ม	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มนุษย์	-มนุษย์	+ขน
-อาหาร	+อาหาร	+เม็ด
+ใส่กระโปรง	-ใส่กระโปรง	+รู
+ขน	+ขน	
+เม็ด	+เม็ด	
+รู	+รู	

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงอรรถลักษณะระหว่าง อาหารกับมนุษย์ วงความหมายต้นทางที่แสดงความสัมพันธ์ไปยังวงความหมายปลายทาง คือ กระโปรงของผู้หญิง กับเปลือกของข้าวโพด “ขน” ที่เป็นเส้นขึ้นตามผิวหนังของคน กับ “เส้นใย” ที่อยู่รอบ ๆ ผักข้าวโพด “อวัยวะสืบพันธุ์ของเพศหญิง” กับ “เมล็ดและซังของข้าวโพด” นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นกิจกรรมกินข้าวโพด จากอรรถลักษณะร่วมกันบางประการดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาไปอีกทางหนึ่ง โดยการคิดตีความคำทายดังกล่าวไปทางสองแง่สองง่าม แม้ อรรถลักษณะจะเชื่อมโยงคำถามไปยังคำตอบ แต่หากผู้ตอบปริศนาตีความแหวกขนบ ก็จะทำให้

ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจที่คำทายถูกตีความ ซึ่งผู้ตอบปริศนามิได้คาดคิดมาก่อน การค้นพบความไม่เข้ากัน และความรู้สึกเหนือความคาดหมายนำไปสู่อารมณ์ขันของผู้ตอบปริศนาในท้ายที่สุด

ตัวอย่างที่ 55 อะไรเอ๋อ่ย ลูกสัปดน ไชกันแม่

คำตอบ กุญแจ

แม่ลูก	กุญแจ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มนุษย์	-มนุษย์	+ลูก
-ของใช้	+ของใช้	+กัน
+หญิง	-หญิง	
+ลูก	+ลูก	
+ไช	-ไช	
+กัน	+กัน	

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงอรรถลักษณะระหว่าง ของใช้กับมนุษย์ อรรถลักษณะที่แสดงลักษณะร่วมกัน ได้เชื่อมโยงคำทายไปยังคำตอบ คือ “ผู้หญิง” กับ “แม่กุญแจ” “ลูก” กับ “ลูกกุญแจ” “ไช” กับ “ไชกุญแจ” และ “กัน” กับ “ส่วนเบื้องล่างของแม่กุญแจ” ซึ่งเป็นอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งสองสิ่ง หมายถึง ส่วนเบื้องล่างหรือส่วนท้ายของลำตัว จากอรรถลักษณะร่วมกันบางประการดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาไปอีกทางหนึ่ง โดยการตีความคำทายดังกล่าวไปทางสองแง่สองง่าม การค้นพบความไม่เข้ากันและความรู้สึกเหนือ ความคาดหมายนำไปสู่อารมณ์ขันของผู้ตอบปริศนาในท้ายที่สุด

ตัวอย่างที่ 56 อะไรเอ๋อ่ย รี ๆ เหมือนใบพลู มีรูอยู่ตรงกลาง ข้าง ๆ มีขน

คำตอบ หูวู้ หูควาย

ใบพลู	หูวู้ หูควาย	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+พีช	-พีช	+เป็นแผ่น
-สัตว์	+สัตว์	+วงรี
+เป็นแผ่น	+เป็นแผ่น	+ขน
+วงรี	+วงรี	
+รู	-รู	
+ขน	+ขน	

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบสัตว์กับพีช คือ หูวู้ หูควายกับใบพลู มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เป็นแผ่น] [+วงรี] [+ขน] จากอรรถลักษณะหลัก

ข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคือ ไบพลู สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ หูว้า หูควาย โดยเปรียบเทียบรูปทรงรีของไบพลูกับไบพลู ซึ่งเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ แต่ปริศนาคำทายนี้อธิบายลักษณะเด่นบางประการของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ได้แก่ “มีรูตรงกลาง” และ “ข้างๆ มีขน” จากอรรถลักษณะหลักบางประการดังกล่าวของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาไปอีกทางหนึ่ง โดยการคิดตีความคำทายดังกล่าวไปทางสองแง่สองง่าม การค้นพบความไม่เข้ากันและความรู้สึกเหนือความคาดหมายนำไปสู่อารมณ์ขันของผู้ตอบปริศนาในท้ายที่สุด

2) การใช้ความเปรียบเทียบ (Metaphor) เป็นการสร้างปริศนาโดยอาศัยการเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะบางอย่างร่วมกัน ฝึกให้ผู้ตอบสังเกตและใช้จินตนาการเพื่อค้นหาคำตอบ โดยมีแบบเปรียบเทียบ (Target domain) และสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ (Source domain) ผู้เล่นจะรู้สึกขบขันเพราะสิ่งที่คิดไว้เป็นอย่างหนึ่ง แต่สิ่งที่เฉลยกลับพลิกความคาดหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 57 อะไรเอ๋อเ้ย เฒ่าสองเฒ่า นั้งคนละฟากเขา ไม่เคยเห็นกันสักที
คำตอบ ไบพลู

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบมนุษย์กับมนุษย์คือ ไบพลูกับเฒ่าสองเฒ่า มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+จำนวนสอง] [+ปรากฏแยกกัน] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคือ เฒ่าสองเฒ่า สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือไบพลู โดยเปรียบเทียบระหว่างจำนวนของคนแก่ที่มีสองคนกับหูที่มีสองข้างซ้ายขวา หากผู้ตอบปริศนาตีความหมายตามปริศนาจะคิดเป็นอย่างอื่น ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่างที่ 58 อะไรเอ๋อเ้ย ไก่ขาวจับราวเป็นแถว
คำตอบ ฟัน

โก๊ขาวจับรวเป็นแกว	พิน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
-ส่วนหนึ่งของมนุษย์ +นับจำนวนได้ +สีขาว +เป็นแกว	+ส่วนหนึ่งของมนุษย์ +นับจำนวนได้ +สีขาว +เป็นแกว	+ นับจำนวนได้ +สีขาว +เป็นแกว

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบของมนุษย์กับสัตว์คือ พินกับโก๊ขาว มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+นับจำนวนได้] [+สีขาว] [+เป็นแกว] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้คือ พิน สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ โก๊ขาว โดยเปรียบเทียบระหว่างสีของพินซึ่งเป็นสีขาวกับขนโก๊ขาว หากผู้ตอบปริศนาคำทายตีความหมายตามปริบทจะคิดเป็นอีกอย่างหนึ่ง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่างที่ 59 สาวน้อยนุ่งผ้าลาย ผูกคอตายใต้ ต้นไม้เอน
คำตอบ ดักแด้

สาวน้อยนุ่งผ้าลาย	ดักแด้	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+เจริญวัย +สิ่งห่อหุ้ม ตัวเอง +หลากสี +เพศหญิง	+เจริญวัย + สิ่งห่อหุ้ม ตัวเอง +หลากสี +เพศหญิง	+เจริญวัย + สิ่งห่อหุ้ม ตัวเอง +หลากสี

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างสัตว์กับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เจริญวัย] [+ สิ่งห่อหุ้มตัวเอง] [+หลากสี] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้คือ “สาวน้อย” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ดักแด้” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “การเจริญวัยในช่วงแรกก่อนเป็นแมลงกับมนุษย์ในวัยสาว” “การสร้างเปลือกห่อหุ้มกับการสวมใส่เสื้อผ้าของมนุษย์” “สีของเปลือกดักแด้กับเสื้อผ้ามีลวดลาย” “การอยู่ในเปลือกที่เกาะกับกิ่งไม้เปรียบกับสาวน้อยที่ผูกคอตายใต้ต้นไม้”

3) การเชื่อมโยง (Cohesion) หมายถึง การสร้างปริศนาโดยการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ อาจเป็นสิ่งของ วัฒนธรรม บริบทแวดล้อมที่ต่างกันเข้าด้วยกัน ผู้เล่นจึงต้องเข้าใจและเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ จึงจะทราบคำตอบ

ตัวอย่างที่ 60 อะไรเอ่ย เจ้าสาวอยู่ในเรือนหมาม ไม้งามก็หอม
ตอบ ทูเรียน

เจ้าสาวอยู่ในเรือนหมาม	ทูเรียน	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
- ผลไม้ + หมาม (ส่วนปกป้อง) - สุก + กลิ่นหอม	+ ผลไม้ + หมาม (ส่วนปกป้อง) + สุก + กลิ่นหอม	+ หมาม (ส่วนปกป้อง) + กลิ่นหอม

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างพืชกับมนุษย์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+หมาม(ส่วนปกป้อง)] [+กลิ่นหอม] จากอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “ทูเรียน” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “เจ้าสาว” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “เนื้อทูเรียน” กับ “เจ้าสาว” “เปลือกทูเรียน” กับ “เรือนหมาม” ทูเรียนสุกจะมีกลิ่นหอม ซึ่งเปรียบ กับเจ้าสาวที่เก็บตัวอยู่ในห้องหอ ซึ่งเป็นพฤติกรรมและความเชื่อของคนไทย

ตัวอย่างที่ 61 อะไรเอ่ย ตาแก่หลังโก่ง เดินโทองๆกินข้าวหมดทุ่ง
คำตอบ เดี่ยว

ตาแก่หลังโก่ง	เดี่ยวกินข้าว	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+มนุษย์ -ของใช้ +ชาย +แก่ +หลัง +โค้ง	-มนุษย์ +ของใช้ -ชาย -แก่ -หลัง +โค้ง	+โค้ง +กินข้าว

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มี อรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+โค้ง] [+กินข้าว] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนานี้ คือ “ตาแก่หลังโก่ง” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “เดี่ยว” โดยเปรียบเทียบลักษณะที่โก่งงอของคนชรากับลักษณะที่โค้งงอของเดี่ยวกินข้าว

ตัวอย่างที่ 62 อะไรเอ่ย ขารีวิวเล็ก เจ็กชอบใช้

คำตอบ ตะเกียบ

ขารีวิวเล็ก	ตะเกียบ	อรรถลักษณะที่ร่วมกัน
+ส่วนหนึ่งของมนุษย์ -ของใช้ +เป็นคู่ +โคนโต +ปลายเล็ก	-ส่วนหนึ่งของมนุษย์ +ของใช้ +เป็นคู่ +โคนโต +ปลายเล็ก	+เป็นคู่ +โคนโต +ปลายเล็ก

จากตัวอย่างปริศนาคำทายเปรียบเทียบ ระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เป็นคู่] [+โคนโต] [+ปลายเล็ก] จากอรรถลักษณะหลักข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ สิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบในปริศนาคำทายนี้ คือ “ขาของคน” สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ตะเกียบ” โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของขาคนที่มีสองข้างเรียวยาวเล็ก” กับ “ตะเกียบคู่หนึ่ง” ที่มีลักษณะรูปทรงเหมือนกันโคนโตปลายเล็ก

เมื่อพิจารณาการสร้างปริศนาคำทายด้วยกลวิธีการเปรียบเทียบ จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายที่ใช้กลวิธีนี้ มีการถ่ายโยงลักษณะเด่นทางความหมายจากสิ่งหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่ง แต่ถ้าหากผู้ตอบปริศนา ตีความแหวกชนบ ผู้ตอบปริศนาจะเกิดความรู้สึกประหลาดใจ อันก่อให้เกิดอารมณ์ขันตามมาในที่สุด

จากการศึกษาอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ผู้วิจัยได้พบว่า แม้อรรถลักษณะเหล่านั้นจะเชื่อมโยงคำถามกับคำตอบ แต่ก็ส่งผลให้เกิดอารมณ์ขันตามมาในที่สุด

เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างที่ 54 ถึง 62 จะเห็นได้ว่าการสร้างปริศนาคำทายโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบ แม้ลักษณะเด่นบางประการจะเชื่อมโยงให้ผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ แต่หากผู้ตอบปริศนาตีความแหวกชนบ ก็จะทำให้มีความประหลาดใจเกิดขึ้นในทันทีที่ผู้ตอบปริศนาสามารถตีความไปอีกทางหนึ่งได้ด้วย เนื่องจากผู้ตอบปริศนาได้คาดหวังตามความหมายที่ตนเองตีความ แต่ปรากฏว่าอรรถลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบเหล่านั้นสามารถตีความเป็นอย่างอื่นที่มีลักษณะร่วมกันได้ ทำให้ผู้ตอบปริศนาเห็นว่าสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ค้นพบนั้นแตกต่างกัน จากความหมายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจ ถึงความไม่เข้ากันที่เกิดขึ้น ความรู้สึกดังกล่าวจะถูกปลดปล่อยออกมาในรูปของรอยยิ้มและเสียงหัวเราะหรืออารมณ์ขัน ดังนั้นหน้าที่ในด้านสร้างความบันเทิงของอรรถลักษณะหลักและอรรถลักษณะย่อยของแบบเปรียบเทียบและ

สิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย จึงตามมาจากหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ

จากผลการศึกษาหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยผู้วิจัย ได้วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย พบว่าหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ หน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ และหน้าที่ในด้านความบันเทิง

จากอรรถลักษณะในปริศนาคำทาย พบหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ และหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ ทำให้ผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้และตีความไม่ได้ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากอรรถลักษณะของแบบเปรียบไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบทำให้เห็นภูมิปัญญาในการใช้ภาษาของคนไทยที่สรรค์สร้างปริศนาคำทาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สำคัญ นอกจากนี้ยังเห็นกระบวนการของการถ่ายทอดความคิดที่ปลูกฝังให้คนไทยฝึกคิดจากการตีความหมายลักษณะร่วมกันของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยอีกด้วย

ส่วนหน้าที่ของการสร้างความบันเทิงในปริศนาคำทาย ได้แก่ การสร้างอารมณ์ขันให้เกิดขึ้นในการทายปริศนานั้น ถือเป็นหน้าที่ที่เป็นผลตามจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ เนื่องจากหากผู้ตอบปริศนาตีความไปอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจและนำไปสู่ความรู้สึกไม่เข้ากันระหว่างการตีความตามขอบที่ตนเองคาดหวังกับการตีความแหวกขอบอยู่เหนือความคาดหมายจนเกิดอารมณ์ขันตามมา

การวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบ นอกจากจะทำให้เห็นหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตที่ได้วิเคราะห์ไปในส่วนที่สองของบทนี้ ยังนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องมโนทัศน์ของผู้ผูกปริศนาคำทายซึ่งอยู่ในสังคมไทย อันจะวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย

คำว่า “มโนทัศน์” พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2552: 71) อธิบายไว้ว่า “มโนทัศน์ (concept) หรือความคิดรวบยอดหมายถึง ภาพที่เกิดในใจซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่ง ที่ต่างกัน แต่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น แมว เป็นมโนทัศน์ทั่วไปสำหรับแมวทั้งหมด ถึงแม้แมวแต่ละตัว อาจจะไม่เหมือนกัน หรือ ดำเป็นมโนทัศน์ของสีดำ หรือความดำทั่วไป ไม่ว่าจะป็นคุณลักษณะของ สิ่งใดในโอกาสใด”

มโนทัศน์หรือความคิดเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์รอบตัวของมนุษย์ ระบบความคิด (Conceptual system) ของมนุษย์ประกอบด้วยสิ่งที่มนุษย์รอบรู้ ความเข้าใจต่อ สิ่งต่าง ๆ บนโลก และความสัมพันธ์กับผู้อื่น ระบบความคิดของมนุษย์เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบ ไม่ว่าจะป็นวิธีการคิด ประสบการณ์ที่พบ การกระทำ ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่เราสื่อสารออกมาใน ชีวิตประจำวัน ล้วนแต่มีลักษณะการเปรียบเทียบทั้งสิ้น โดยเมื่อมนุษย์พบเห็นสิ่งใหม่ ก็มักจะนำสิ่ง นั้นไปเปรียบเทียบกับสิ่งเก่าที่มีอยู่ในประสบการณ์ แล้วประมวลผลออกมาเป็นความคิด การกระทำ และคำพูด (Lakoff and Johnson. 1980: 3)

การใช้ภาษาในการสื่อสารของมนุษย์ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจระบบความคิดของมนุษย์ โดยผู้ใช้ภาษาจะอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้ทางกาย (Bodily Experience) และประสบการณ์การรับรู้ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Physical Environment) ซึ่งเป็นประสบการณ์พื้นฐานที่อยู่ใกล้ตัวมนุษย์ มาใช้นำเสนอความคิดให้เป็นรูปร่าง (Embodiment) สร้างเป็นรูปภาษาในลักษณะเปรียบเทียบซึ่งมนุษย์ถ่ายทอดออกมาเพื่อถ่ายทอดความคิดนั้น (Kövecses. 2002: 16-20) ภาษาในลักษณะของการเปรียบเทียบซึ่งมนุษย์ถ่ายทอดออกมาโดย อัตโนมัติจึงสามารถสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา

ดังนั้นมโนทัศน์เป็นความคิดที่เกิดขึ้นในใจ เกิดจากกระบวนการในการเรียนรู้ จาก ประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งโดยธรรมชาติของมโนทัศน์จะมีลักษณะที่เป็นนามธรรม และ มีความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ผู้วิจัยจึงใช้แนวความคิด เรื่องการวิเคราะห์ห่มโนทัศน์เพื่อวิเคราะห์ห่มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตใน ปริศนาคำทายไทย ทำให้เห็นมโนทัศน์สำคัญหลายประการที่สะท้อนวัฒนธรรมทางสังคมไทย ที่สื่อ ผ่านอรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตร่วมกับสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่

4.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ

4.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ

มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยที่สะท้อนจากอรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปฐมนิคมประเทศไทย หมายถึง ธรรมชาติที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ ได้แก่ พืช และสัตว์ การนำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมกันของมนุษย์ สัตว์ และพืช ในปฐมนิคมนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงพืชผักผลไม้ในท้องถิ่น และสัตว์เลี้ยงในการเกษตรกรรมแล้ว การผูกปฐมนิคมนี้ ยังได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะ การเจริญเติบโต หรือความเป็นอยู่ของพืชและสัตว์เหล่านี้ตามสภาวะธรรมชาติ ยิ่งไปกว่านั้นอรรถลักษณะร่วมที่ทำหน้าที่เป็นแบบเปรียบเทียบ ยังสะท้อนให้เห็นระบบวิธีคิดของคนในสังคมไทยจากมโนทัศน์ต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

จากอรรถลักษณะมนุษย์ ได้นำรูปภาพที่มีความหมายอ้างอิงถึงมนุษย์ ที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถหายใจได้ด้วยตนเอง สืบพันธุ์ ขยายพันธุ์ได้ มีกลไกของการดำรงชีวิต ในเงื่อนไขเดียวกันที่เป็นไปตามธรรมชาติ มาเปรียบเทียบกับพืช โดยมีการนำรูปภาพที่เกี่ยวกับพืชได้แก่ พืชชนิดต่าง ๆ ส่วนประกอบของพืช ลักษณะของพืช อาการของพืช ดังตัวอย่าง

4.1.1.1 มนุษย์เปรียบเทียบกับพืช

ตัวอย่าง 63 อะไรเอ่ยผลไม้สุกคาคันไม่รู้หล่นคนกินได้
คำตอบ นมแม่

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+กินได้
+เป็นอาหาร)

จากตัวอย่างที่ 63 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างนมแม่กับผลไม้สุกคาคัน คือ [+เป็นอาหาร] [+กินได้] จะเห็นได้ว่า การนำลักษณะของผลไม้สุกคาคัน มาเปรียบเทียบกับน้ำนมแม่ที่มีไว้เลี้ยงลูกน้อย สะท้อนให้เห็นว่าเมืองไทยนั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลไม้ ซึ่งนอกจากปลูกไว้บริเวณบ้านเพื่อรับประทานแล้ว ชาวสวนผลไม้ยังได้นำผลมาจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป ดังนั้นคนไทยจึงรู้จักผลไม้ชนิดต่าง ๆ เป็นอย่างดีจึงได้นำมาทายปฐมนิคมกัน โดยมักบอกรายละเอียดที่เกี่ยวกับลักษณะ นอกนี้ยังพบว่า มีการนำพืชที่เป็นอาหารมาเปรียบเทียบกับมนุษย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 64 เมื่อเด็กนุ่งขาวเมื่อสาวนุ่งเขียว เมื่อแก่สิ้นแรง นุ่งแดงสีเดียว
คำตอบ พริก

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+มีการเจริญเติบโต

+อ่อน

+สาว

+แก่

+ขาว

+เขียว

+แดง

จากตัวอย่างที่ 64 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างพริกกับวัยของมนุษย์ คือ [+การเจริญเติบโต] [+อ่อน] [+สาว] [+แก่] [+ขาว] [+เขียว] [+แดง] สะท้อนให้เห็นว่า พริก เป็นพืชที่คนไทยใช้รับประทานเป็นอาหาร คนไทยส่วนใหญ่จึงรู้จักลักษณะของพริกชี้หนู เพราะพบเห็นได้ภายในรั้วของบ้าน ซึ่งนิยมปลูกไว้เป็นพืชผักสวนครัว พริกเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ดอกของพริกสีขาว มีผลเรียกว่า เม็ด เม็ดพริกมักจะมีสีเขียว แดง มีรสเผ็ดร้อน นิยมนำมาใช้ปรุงอาหารให้มีรสเผ็ด นอกจากนี้ยังนำส่วนประกอบต่าง ๆ ของมนุษย์มาเปรียบเทียบกับพืชชนิดอื่น ๆ ที่ขึ้นอยู่ทั่วไปบนพื้นดินและพื้นน้ำ เช่น กอไผ่ จอกแหน เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 65 อะไรเอ่ย กอไผ่ทั้งกอ หาช้อไม่พบ
คำตอบ ผม

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+ปริมาณมาก

+ไม่มีช้อ

+ยาว

จากตัวอย่างที่ 65 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างกอไผ่กับผมของมนุษย์ คือ [+ยาว] [+ไม่มีช้อ] [+ปริมาณมาก] โดยเปรียบเทียบระหว่างปริมาณของกอไผ่กับเส้นผมที่มีจำนวนมาก พร้อมทั้งยังชี้ให้เห็นด้วยว่าไม่มีช้อ ซึ่งเป็นลักษณะที่พบเห็นโดยทั่วไป สะท้อนให้เห็นว่าไผ่ นับว่าเป็นพืชที่มีความผูกพันกับชีวิตประจำวันของคนไทยมาแต่โบราณ คนไทยในชนบทใช้ไม้ไผ่สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ไม้สอยในครัวเรือน หน่อของไผ่นำมารับประทานเป็นผัก ใบบิ๋นห่อขนม ลำต้นใช้จักสานเป็นภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ มากมาย ไผ่ตามลักษณะพฤกษศาสตร์แล้ว เป็นพืชสกุลหญ้า ลำต้นเป็นแง่งฝังอยู่ใต้ดิน ลำต้นกลวง ลำหนึ่งมีหลายปล้อง ใบไผ่รูปใบหอกแคบสั้น ก้านใบสั้น แตกกิ่งก้านตามข้อ ที่กิ่งส่วนมากมีหนามขึ้นเบียดกันเป็นกอ แตกหน่อตลอดปี หน่อจะขึ้นมา

จากพื้นดิน และเจริญเติบโตรวดเร็ว ลักษณะของกอไผ่จึงพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ดังนั้น ผู้ผูกปริศนาจึงนำมาเปรียบเทียบกับผมของมนุษย์

ตัวอย่างที่ 66 อะไรเอ่ย นารีเล่นน้ำ

ตอบ จอกแหน

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+ลอยน้ำ)

จากตัวอย่างที่ 66 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างผู้หญิงกับจอกแหน คือ [+ลอยน้ำ] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “จอกแหนลอยอยู่ในน้ำ” กับ “นารีเล่นน้ำ” ซึ่งเป็นลักษณะที่พบเห็นโดยทั่วไป สะท้อนให้เห็นว่า จอกแหน เป็นพืชน้ำจืดพวกหนึ่ง เกิดในน้ำ มักจะลอยอยู่ตามผิวน้ำ พบเห็นได้ทั่วไปในแม่น้ำลำคลองของคนไทย ซึ่งคนไทยสมัยก่อนนิยมใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองในชีวิตประจำวัน ทั้งการทำมาหากิน สืบเสาะหาบ้านเรือน อีกทั้งยังใช้ในการเกษตร ดังนั้นจึงพบเห็นจอกแหนที่ลอยอยู่ตามน้ำเป็นประจำ ผู้ผูกปริศนาจึงนำลักษณะร่วมดังกล่าวมาผูกเป็นปริศนา คำทาย

จากตัวอย่างที่ 62 ถึง 66 แสดงอรรถลักษณะหลักที่ปรากฏร่วมกันระหว่างมนุษย์กับพืชสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ว่า มนุษย์เป็นพืช ได้หลายชนิด ได้แก่ ผักสวนครัว ผลไม้ และพืชที่ใช้สอยในครัวเรือน และพืชน้ำ ซึ่งส่วนประกอบของมนุษย์เปรียบได้กับส่วนประกอบของพืช ลักษณะทางกายภาพที่เรามองเห็นก็เปรียบกับพืช มนุษย์เจริญเติบโตโดยอาศัยอาหารที่มาหล่อเลี้ยง พืชก็ต้องการอาหารเช่นกัน ดังนั้นมโนทัศน์ที่คนไทยมองมนุษย์เป็นพืช น่าจะต้องการให้ผู้ตอบปริศนา รู้จักคิดและเปรียบเทียบอรรถลักษณะของมนุษย์กับพืชอันเป็นการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวนั่นเอง

นอกจากนี้ พืชผัก ผลไม้ต่าง ๆ ที่นำมาเปรียบเทียบกับมนุษย์ นิยมนำมาเปรียบเทียบกับมนุษย์เพศหญิง เมื่อก้าวถึงการเจริญพันธุ์และความสวยงาม สะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่า ผู้หญิงแทนความอุดมสมบูรณ์ ความมั่งคั่ง ที่ให้ความรู้สึกทางบวก

สอดคล้องกับแนวคิดความเป็นผู้หญิงและความเป็นแม่ของยศ สันตสมบัติ (2535: 155) ที่กล่าวว่า หญิงผู้เป็นแม่มีหน้าที่หลักในการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้านกำหนดให้ผู้หญิงเป็นแกนกลางของครอบครัวและระบบเครือญาติ

4.1.1.2 มนุษย์เปรียบกับสัตว์

ตัวอย่างที่ 67 อะไรเอ่ย ไก่ขาวจับราวเป็นแถว

คำตอบ ฟัน

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+ เป็นแมว
+ สีขาว
+ นับจำนวนได้

จากตัวอย่างที่ 67 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างไก่ขาวกับฟันของมนุษย์ คือ [+นับจำนวนได้] [+สีขาว] [+เป็นแมว] โดยเปรียบเทียบระหว่างไก่ที่จับราวเป็นแมวกับฟันที่เรียงต่อกันเป็นแถว แสดงลักษณะร่วมกันระหว่างฟันกับไก่ขาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ไก่ เป็นสัตว์ที่คนไทยนิยมเลี้ยงไว้เป็นอาหาร เป็นสัตว์สองเท้า มีขนสวยงาม และมีหลายสีขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ที่ชาวบ้านนำมาเลี้ยง ดังจะเห็นได้จากในปริศนาคำทายที่นำลักษณะของสีขนของไก่มาเปรียบเทียบกับฟันของมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ผูกปริศนายังใช้กิริยาอาการของสัตว์มาเปรียบเทียบกับมนุษย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 68 อะไรเอ่ย นางอยู่ในห้อง ใครเข้าไปต้อง ขนพองวาว

คำตอบ แม่ไก่ฟักไข่

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+ เพศเมีย
+ อยู่ตามลำพัง
+ ห้ามถูกตัว

จากตัวอย่างที่ 68 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างนางอยู่ในห้องกับแม่ไก่ฟักไข่ คือ [+เพศเมีย] [+อยู่ตามลำพัง] [+ห้ามถูกตัว] สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยสมัยก่อนนั้นมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับไก่ จึงทราบอาการของแม่ไก่ ในขณะที่มันกำลังฟักไข่ว่า ถ้าใครเข้าไปใกล้มันจะขนลุกขนพองทันที ดังอรรถลักษณะที่แสดงให้เห็นระหว่างมนุษย์กับแม่ไก่ข้างต้น

ตัวอย่างที่ 69 อะไรเอ่ย เดินโหยงๆ ยกธงข้างหลัง สวาน้อยร้อยซั่ง

นั่งสูงกว่ายืน

คำตอบ สุนัข

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+ ยืน
+ เดิน
+ นั่ง
+ แสดงกิริยา

จากตัวอย่างที่ 69 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสุนัขกับสาวน้อย คือ [+แสดงกิริยา] [+เดิน] [+นั่ง] [+ยืน] การนำสาวน้อยมาเปรียบเทียบกับสุนัข สะท้อนให้เห็นว่า สุนัข เป็นสัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงไว้เพื่อใช้เฝ้าบ้าน ดังจะเห็นจากตัวปริศนาคำทาย ที่กล่าวถึงลักษณะของ สุนัข เดินโหยงๆ ยกทรงข้างหลัง หมายถึง ขณะที่สุนัขเดินทางมักจะชี้ขึ้น สุนัขเวลานั่งจะสูงกว่าเวลา ยืน ซึ่งกิริยาการเดิน ยืน นั่ง จึงเป็นลักษณะที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ผู้ผูกปริศนาจึงนำมาผูก เป็นปริศนาคำทาย

จากตัวอย่างที่ 67 ถึง 69 แสดงให้เห็นอรรถลักษณะร่วมกัน ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ มนุษย์ สิ่ง ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าผู้ผูกปริศนานิยมใช้ ผู้หญิงวัยสาวมาเปรียบเทียบกับลักษณะและอาการ โดยมักจะใช้ในเชิงความหมายบวกสื่อถึง ความน่านมอม น่าชม

4.1.2 สัตว์และพืชเป็นส่วนหนึ่งธรรมชาติ

สัตว์และพืชเป็นส่วนหนึ่งธรรมชาติ เป็นการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายของ พืชนำมาเปรียบเทียบกับกิริยาอาการของสัตว์ ลักษณะของสัตว์ สะท้อนให้เห็นสิ่งแวดล้อมตาม ธรรมชาติที่เกี่ยวกับสัตว์และพืช แสดงให้เห็นชัดว่าพืชและสัตว์เหล่านี้อยู่ทั่วไปในท้องถิ่น คนใน สังคมไทยรู้จักเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากอรรถลักษณะของพืชและอรรถลักษณะของสัตว์ที่ปรากฏ ร่วมกันในปริศนาคำทาย ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 70 อะโรเอ่ย สูงเท่างว้อออกลูกทางข้าง
คำตอบ ต้นข้าวโพด

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+สูง
+การแพร่พันธุ์
มีผล/ลูก
+มีต้นข้าง

จากตัวอย่างที่ 70 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างวัวกับต้นข้าวโพด คือ [+สูง] [+การแพร่พันธุ์มีผล/ลูก][+มีต้นข้าง] โดยเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของวัวกับต้นข้าวโพด โดยใช้ลักษณะความสูงของต้นข้าวโพดเปรียบเทียบกับความสูงของวัว การแพร่พันธุ์ของพืชไร่อย่าง ข้าวโพด กับการแพร่พันธุ์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างวัว แต่ความแตกต่างของข้าวโพดและวัว คือ ข้าวโพดจะให้ผลทางลำต้นด้านข้าง ส่วนวัวนั้นจะตกลูกทางช่องสืบพันธุ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า วัว เป็น สัตว์เลี้ยงที่คนไทยสมัยก่อนเลี้ยงไว้เพื่อใช้ในการทำนา นอกจากนี้ยังเป็นสัตว์พาหนะ อีกด้วย ดังนั้น จึงเป็นสัตว์ที่คนไทยสมัยก่อนรู้จักเป็นอย่างดี และได้นำเอาลักษณะความสูงของวัวมาเปรียบเทียบ

กับลักษณะของต้นข้าวโพด ซึ่ง ข้าวโพด เป็นพืชจำพวกหญ้า ลำต้นตั้งตรง ใบเป็นเส้นตรงปลายแหลมเกาะติดกับต้นตรงข้อ มีผลเป็นฝักทรงกระบอก เกิดตรงข้อตอนกลาง ๆ ของลำต้น ฝักข้าวโพดจะมีเปลือกหุ้มอยู่เป็นกลีบบาง ๆ สีเขียว มีหลายชั้น ปลายฝักมีเส้นไหมเล็ก ๆ เรียกว่าไหมข้าวโพด ส่วนเมล็ดข้าวโพดเรียงเป็นแถวหลายแถว อยู่บนช่งข้าวโพด เมล็ดมีลักษณะกลมปลายมน ด้านข้างสองข้างแบน มีสีเหลืองออกแดง ข้าวหรือสีม่วงดำ ฝักอ่อนนำมาใช้เป็นฝัก ฝักแก่ต้มสุกรับประทานเป็นอาหารว่าง ลักษณะของต้นข้าวโพด และวัชจึงเป็นสิ่งที่คนไทยสมัยก่อนคุ้นเคย จึงนำมาผูกเป็นปริศนาคำทาย

ตัวอย่างที่ 71 อะไรเอ่ย กาดำกระโดดลงน้ำ กลายเป็นกาขาว

คำตอบ แมงลัก

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+สีดำ
+ ลงน้ำ
+ สีขาว)

จากตัวอย่างที่ 71 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างกากับแมงลัก คือ [+สีดำ] [+ ลงน้ำ] [+สีขาว] โดยเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่เมื่อดแมงลักที่มีลักษณะสีดำ กับกาที่มีสีดำ และเมื่อนำเม็ดแมงลักไปแช่น้ำจะเป็นสีขาว ซึ่งเปรียบกับกาขาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กากเป็นสัตว์ที่อยู่ในสังคมไทย คนไทยสมัยก่อนคุ้นเคยกับลักษณะของกากเป็นอย่างดี เพราะมักจะพบเห็นตามท้องทุ่งนา ซึ่งเป็นนกชนิดหนึ่ง ตัวดำ ร้องกา ๆ ส่วนแมงลักเป็นพืชผักสวนครัวที่คนไทยนิยมปลูกไว้เพื่อปรุงอาหาร หรือทำยา ลักษณะของต้นแมงลักเป็นไม้ล้มลุกมีกลิ่นหอม ใบใช้ปรุงอาหาร ส่วนดอกหรือเมล็ดใช้ทำยา จากลักษณะร่วมกันของกากที่มีสีดำและสีขาว ผู้ผูกปริศนาคำทายจึงนำมาสร้างเป็นปริศนาคำทาย

ตัวอย่างที่ 72 อะไรเอ่ย หัวอยู่ใต้ดิน ตัวบินบนฟ้า

คำตอบ มันนก

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+หัว)

จากตัวอย่างที่ 71 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างนกกับมันนก คือ [+หัว] เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ลักษณะของรากมันนกที่เรียกเป็นหัว ไปเปรียบกับหัวของนก และใช้ชื่อเรียกชนิดของมัน เชื่อมโยงไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ สะท้อนให้เห็นว่า นกเป็นสัตว์ที่เราคุ้นเคยกันดี เสน่ห์อัน

ชวนหลงใหลจากขนแสนสวย เสียงไพเราะ และปีกที่โบกบินอย่างอิสระ ทำให้นกเป็นเพื่อนที่น่ารัก และผูกพันกับมนุษย์มายาวนาน เราเปรียบนกเสมือนตัวแทนชีวิตเสรี เป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพ นกที่ปรากฏตัวในธรรมชาติ ช่วยเติมสีสัน และประดับโลกให้งดงาม ที่สำคัญคือ นกเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ ที่เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ และธรรมชาติอย่างมหาศาล ลักษณะทั่วไปของนก นกเป็นสัตว์เลือดอุ่นที่มีกระดูกสันหลัง มีตั้งแต่ขนาดเล็กเท่าแมลง ไปจนถึงสูงใหญ่หลายเมตร อีกทั้งยังมีพฤติกรรมแตกต่างกัน แต่ไม่ว่าขนาดจะมีรูปร่าง และพฤติกรรมต่างกันเพียงใด ทุกชนิดก็มีโครงสร้างร่างกายเหมือนกัน ส่วนมันนก เป็นพืชชนิดหัวกินได้หัวหรือรากสะสมอาหารใต้ดิน การเล่นกับภาษาของผู้ผูกปรินาคจึงนำคำที่มีรูปภาษาเหมือนกันมาใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน

จากตัวอย่างที่ 71 ถึง 72 แสดงอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพืช อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักของสิ่งมีชีวิต ดังที่ได้ทราบกันดีว่าสัตว์ต่างจากพืช ต่างที่สามารถแสดงออกความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เองได้ สะท้อนให้เห็นว่าในความแตกต่างกันพืชมีการเจริญเติบโต มีลักษณะทางกายภาพที่เหมือนกับสัตว์ ต้องการอาหารเพื่อไปหล่อเลี้ยงลำต้น ขยายพันธุ์ออกดอกออกผล เช่นเดียวกับสัตว์ที่ขยายพันธุ์ได้เองตามธรรมชาติ

4.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม

ผลวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ทำให้พบอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต ซึ่งอรรถลักษณะเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมไทย 2 ประการ ได้แก่ มโนทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว และมโนทัศน์เกี่ยวกับวิถีไทยดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว

ปริศนาคำทายส่วนหนึ่งผู้ผูกปริศนาสร้างขึ้นโดยการนำบุคคลในครอบครัวมาผูกเป็นปริศนาเปรียบเทียบกับอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ที่เป็นคู่ สะท้อนให้การให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว ในปริศนาคำทายพบเป็นคู่ความสัมพันธ์ระหว่าง แม่กับลูก และ พี่กับน้อง เป็นดังต่อไปนี้

4.2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง

พี่กับน้องเติบโตมาด้วยกันดังจะเห็นได้จาก การเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เปรียบกับมนุษย์ เป็นการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมาย สิ่งที่มีจำนวนเป็นคู่ เช่น หู สองข้าง ตาทั้งสองข้างและ ขนมหที่เป็นคู่ ไปยังวงความหมาย ของพี่น้องที่มีจำนวน 2 คน ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 73 อะไรเอ่ย พี่น้องท้องเดียวกัน แลเหลียวไม่เห็นกัน

คำตอบ หู

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+ปรากฏแยกกัน)
(+มีมากกว่าหนึ่ง)

จากตัวอย่างที่ 73 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างพี่น้องกับหูทั้งสองข้าง คือ [+ปรากฏแยกกัน] [+มีมากกว่าหนึ่ง] โดยเปรียบเทียบระหว่างพี่น้องที่มองไม่เห็นกัน ซึ่งแสดงกิริยาระหว่างพี่น้องกับหูทั้งสองข้างที่ปรากฏแยกกันเป็นสองข้างซ้ายและขวา และมีจำนวนมากกว่าหนึ่ง และในความหมายนี้พี่น้องยังเกิดร่วมบิดามารดาเดียวกันซึ่งเปรียบกับหูที่มีสองข้างของในคนเดียว

ตัวอย่างที่ 74 สองพี่น้องอยู่คนละด้านของคันทนา

คำตอบ ตา

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+เป็นคู่)
(+ปรากฏแยกกัน)

จากตัวอย่างที่ 74 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างพี่น้องกับตาทั้งสองข้าง คือ [+เป็นคู่] [+ปรากฏแยกกัน] โดยเปรียบเทียบระหว่างจำนวนของพี่น้องที่มีสองคนกับตาที่มีสองข้างซ้ายขวา ซึ่งในปริบทของปริศนาคำทายยังกล่าวอีกว่า อยู่คนละด้านของคันทนา ปรากฏลักษณะร่วมกันระหว่าง ตาทั้งสองข้างกับพี่น้อง คือ [+ปรากฏแยกกัน] ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นลักษณะของคันทนาที่มาคั้นคือ สันจุมูก

นอกจากอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตที่สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์เรื่องความเป็นพี่เป็นน้องในสังคมไทยแล้ว ยังพบว่า การเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต ก็ยังสะท้อนมโนทัศน์เรื่องความเป็นพี่เป็นน้องเช่นกัน ดังตัวอย่าง การเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวกับมนุษย์กับอาหาร ดังนี้

ตัวอย่างที่ 75 อะไรเอ่ย สองพี่น้อง ประคองกอดกัน กระโจนลงน้ำ

คำตอบ ข้าวต้มมัด

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+จำนวนสอง)
(+ลงน้ำ)
(+กอดกัน)

จากตัวอย่างที่ 75 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างพื๋น่องกับข้าวต้มมัด คือ [+จำนวนสอง] [+กอดกัน] [+ลงน้ำ] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “สองพื๋น่องที่ประคองกอดกันกระโจนลงน้ำ” กับ “ข้าวต้มมัดที่มีลักษณะเป็นกลีบสองกลีบมัดติดกันด้วยตอกไม้ไผ่แล้วนำไปต้มในน้ำ” สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่งมีลักษณะที่เหมือนกันสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นผู้ตอบปริศนาสามารถตีความได้ เนื่องจากลักษณะของแบบเปรียบเทียบนั้นถ่ายโยงไปยังลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้

จากตัวอย่างที่ 73 ถึง 75 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิตและสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่า สังคมไทยเป็นสังคมพื๋น่อง ที่อยู่ร่วมกันต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่กัน

หากมองในเชิงวัฒนธรรม สนิท สมัครงการ (2535: 164-165) กล่าวไว้ว่า “พื๋” มีบทบาทและสถานภาพบางประการและมีความสัมพันธ์กับ “น่อง” อย่างมาก ในทางวิวัฒนาการที่เดิมมาก่อนจึงมีอาวุโสสูงกว่าน่อง และตามวัฒนธรรมไทยจะต้องคอยดูแลน่อง รวมทั้งช่วยพ่อแม่อบรมสั่งสอนน่องด้วย ส่วนน่องจะต้องเชื่อฟังและเคารพรักพื๋ ตอบแทนบุญคุณพื๋เมื่อมีโอกาส ความสัมพันธ์ระหว่างพื๋น่องในสังคมไทยแต่ดั้งเดิมมาจึงเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด อบอุ่น และมีลักษณะต่างตอบแทน โดยอุดมคติแล้วพื๋น่องควรรักใคร่และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดไป ในสังคมไทยนั้น คำว่า “พื๋น่อง” เหนียว ความหมายจะกว้างขวางและพอเทียบได้กับคำว่า “ญาติ” ที่ใช้กันทั่วไป เช่น เมื่อเราพูดว่า “เป็นพื๋น่องกัน” ความหมายจึงเท่ากับว่าเป็นญาติกัน ฉะนั้นถ้าจะใช้คำว่า “พื๋น่อง” เป็นญาติสนิทในระดับใดระดับหนึ่งแล้ว จะเรียกว่า พื๋น่องร่วมบิดามารดา

นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สนิท สมัครงการ (2535: 167) ยังกล่าวอีกว่า คำว่า “พื๋น่อง” ยังมีการใช้ในเรื่องอื่น ๆ อีก อย่างเช่น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มบุคคลที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเราอาจจะเรียกรวม ๆ ว่าเป็น กลุ่มอุปถัมภ์ ดังนั้น “พื๋น่อง” จึงถูกนำไปใช้เพื่อวัดฐานะและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยได้ในอีกแง่มุมหนึ่ง

การที่ผู้ผูกปริศนาคำทายเลือกที่จะนำสิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต มาเปรียบกับวงความหมายที่เกี่ยวกับพื๋น่อง สะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอดค่านิยมของสังคมไทยให้ความสำคัญกับความ เป็นพื๋เป็นน่องและการเติบโตมาด้วยกัน

4.2.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก

ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก พบในการเปรียบเทียบสิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต จำพวกสิ่งก่อสร้างและของใช้ต่าง ๆ เป็นการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมาย สิ่งที่ใหญ่กว่ากับสิ่งที่เล็กกว่า เช่น แม่กฤญแจกับลูกกฤญแจ ปีนกับลูกปีน กระดิ่งกับลูกกระดิ่ง คราดกับบันไดไม้ขีดไฟ เป็นต้น ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 76 เหยียบลูก จับแม่

คำตอบ บันได

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{c} +เล็ก \\ +ใหญ่ \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 76 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างลูก แม่ กับบันได คือ [+เล็ก] [+ใหญ่] โดยเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของบันได แผ่นไม้ที่ใช้เป็นขั้นบันไดเรียกว่าลูก ส่วนไม้ยาว 2 ข้างที่ยึดติดกับขั้นบันไดทั้งสองข้างสำหรับสอดใส่หรือตีลูกบันไดเรียกว่าแม่บันได ซึ่งทำหน้าที่เหมือนกับมนุษย์ที่คอยอุ้มลูก

ตัวอย่างที่ 77 อะไรเอ่ย ลูกสัปดน ไซกันแม่

คำตอบ กฤญแจ

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{c} +ลูก \\ +กัน \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 77 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างลูก แม่ กับกฤญแจ คือ [+ลูก] [+กัน] โดยเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของลูกกฤญแจ กับแม่กฤญแจขณะใช้งานลูกกฤญแจ จะต้องไขส่วนเบื้องล่างหรือส่วนท้ายของลำตัวของแม่กฤญแจ

ตัวอย่างที่ 78 อะไรเอ่ย แม่น้อยลูกมาก พาลูกตกยาก ลูยน้าลุยโคลน

คำตอบ คราด

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{c} +ใหญ่ \\ +เล็ก \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 78 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่าง แม่ ลูกกับคราด คือ [+เล็ก] [+ใหญ่] โดยเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของคราด เหล็กเป็นซี่ ๆ เรียกว่าลูก ส่วนคานเหล็กยาวที่ยึดกับเหล็กเป็นซี่ ๆ เรียกว่า แม่ ในบริบทของปริศนาคำทายกล่าวถึงการเลี้ยงดูกับการใช้งานคราดที่ต้องซักหรือลากในน้ำโคลน

จากตัวอย่างที่ 76 ถึง 78 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะอรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่า ในบริบทสังคมไทยแม่เป็นผู้เลี้ยงดู ดังนั้นแม่กับลูกมักจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากกว่าพ่อ ทำให้ในปริศนาคำทายส่วนใหญ่ มักจะผูกปริศนาโดยกล่าวเฉพาะแม่กับลูก ในปริศนาคำทายตัวอย่างที่ 76 และ 77 แสดงถึงการกล่าวเกินความจริง และพลิกแพลงไปจากสถานะความเป็นจริงในสังคมและวัฒนธรรม ชวนให้เกิดความขบขันทั้งตัวปริศนาคำทายและการเฉลยปริศนา ส่วนตัวอย่างที่ 78 สะท้อนถึงหน้าที่และการเลี้ยงดูลูกของผู้เป็นแม่ที่ลูกจะใกล้ชิดแม่ไปไหนไปด้วยกัน

4.2.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับวิถีไทย

วิถีไทย ว่าด้วยเรื่องของแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย วิถีไทย จึงเป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทยวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ปริศนาคำทายเป็นวาทกรรมหนึ่งที่ทำให้เห็นวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เล่าผ่านการเล่นทายปริศนาสืบต่อกันมาสู่ลูกหลาน จากการศึกษาอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย สะท้อนให้เห็นวิถีไทยในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ การแต่งกาย อาหารการกิน ตลอดจนประเพณีความเชื่อ ดังสะท้อนให้เห็นจากอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ดังนี้

4.2.2.1 ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัยหรือบ้าน นับได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนทั่วไป เพราะคนส่วนใหญ่ใช้เวลาคลุกคลีอยู่กับบ้าน บ้านจึงจำเป็นต้องสร้างให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำรงชีวิต สังคมไทยในสมัยก่อนเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาศัยปัจจัยและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว ดังนั้นการปลูกสร้างบ้านเรือนของคนไทยสมัยก่อน นอกจากจะใช้วัสดุต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่นแล้ว ลักษณะรูปแบบของบ้านก็ปลูกได้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทยอีกด้วย กล่าวคือ วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่หาง่าย มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น หลังคาแฝก นามาริยกันเป็นดับแล้วมัดด้วยตอก ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนความเจริญเข้าถึงชนบทมากขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงหลังคาจากวัสดุในท้องถิ่นเป็น หลังคาสังกะสี และหลังคากระเบื้อง สังเกตได้จากการนำสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวกับสัตว์ไปเปรียบกับสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

เมื่อกล่าวถึงหลังคาบ้านซึ่งใช้บังแดดและบังฝน หลังคาจึงเป็นส่วนสำคัญของตัวบ้านที่จะต้องมีทุกบ้าน หลังคาบ้านจึงต้องแข็งแรงและคงทนต่อลม ฝน และบังแดดได้ดี ดังจะเห็นได้จากปริศนาคำทายที่ผูกขึ้นโดยการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของหลังคาจากอรรถลักษณะร่วมกันกับส่วนบนของสัตว์ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 79 อะไรเอ่ย สืบตีนเดินมา หลังคามุงแฝก

คำตอบ หมา แมว

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+ส่วนบน
+บัง
+เส้น
+สีน้ำตาล)

จากตัวอย่างที่ 79 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างกับสัตว์ คือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+เส้น] [+สีน้ำตาล] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ส่วนบนสุดของบ้านคือหลังคา” กับ “ขนของหมาและแมว” ซึ่งทั้งสองต่างก็ทำหน้าที่ บังเหมือนกัน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะเป็นเส้น มีสีเป็นสีน้ำตาลเหมือนกันระหว่างหญ้าแฝกกับเส้นขนของหมาและแมว

ตัวอย่างที่ 80 อะไรเอ่ย สืบตีนเดินมา หลังคามุงสังกะสี

คำตอบ ปู

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+บาง
+บัง
+แผ่น
+ส่วนบน)

จากตัวอย่างที่ 80 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างกับสัตว์ คือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+แผ่น] [+บาง] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ส่วนบนสุดของบ้านคือหลังคา” กับ “กระดองปู” ซึ่งทั้งสองต่างก็ทำหน้าที่ บัง เหมือนกัน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะเป็นแผ่นบางเหมือนกันอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 81 อะไรเอ่ยสืบตีนเดินมา หลังคามุงกระเบื้อง

คำตอบ เต่า

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+แข็ง
+ส่วนบน
+บัง)

จากตัวอย่างที่ 81 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างกับสัตว์ คือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+แข็ง] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ส่วนบนสุดของบ้านคือหลังคา” กับ “กระดองของเต่า” ซึ่งทั้งสองต่างก็ทำหน้าที่ บังแดด บังฝนเหมือนกัน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะแข็งของกระดองเต่ากับกระเบื้องที่เหมือนกัน และลักษณะรูปทรงสี่เหลี่ยมของกระเบื้องกับลวดลายที่อยู่บนหลังเต่า เปรียบสี่ตีนของเต่ากับเสาบ้านสี่เสาที่ยึดติดกับโครงสร้างของตัวบ้าน

จากตัวอย่างที่ 79 ถึง 81 การใช้วัสดุบุหลังคาบ้านได้แก่ แผกหรือหญ้าคาตามภาษาแต่ละท้องถิ่น สังกะสี และกระเบื้อง ซึ่งแต่ละชนิดใช้บุหลังคาบ้านโดยขึ้นอยู่กับแบบบ้านสังเกตได้จากจำนวนของทำสัตว์ที่เปรียบเสมือนเสาของบ้าน จะบอกถึงลักษณะรูปทรงของบ้านว่าจะใช้หลังคาชนิดใด นอกจากนี้การเลือกใช้หลังคาบ้านยังขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจของเจ้าของบ้านที่จะเลือกซื้อวัสดุมุงหลังคา อันได้แก่ สังกะสีและกระเบื้อง โดยเฉพาะกระเบื้องจะเป็นที่นิยมในสมัยก่อนจะมีให้เห็นโดยทั่วไป ซึ่งจะทำให้บ้านสวยงามบ่งบอกถึงฐานะความเป็นอยู่ และมองเห็นหลังคาบ้านจากที่ไกล ๆ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของบ้านนั้น ๆ ส่วนสังกะสีจะนิยมใช้บุเพราะทนทาน แต่ข้อเสียคือมีเสียงดังเมื่อฝนตกและร้อนมากในเวลากลางวัน ส่วนหลังคาแฝกจะนิยมใช้กับบ้านที่มีหลังคาต่ำ หรือใช้กับที่พักเป็นศาลากันแดดตามท้องทุ่งนาที่ใช้ชั่วคราว หลังเล็ก ๆ เพราะหลังคาแฝกไม่สามารถกันลมกันฝนได้ดีและสีทึบดำ แต่ปัจจุบันก็ยังมีการพบเห็นโดยทั่วไป โดยเฉพาะกระท่อมที่พักกลางทุ่งนาในชนบท เพราะสามารถประดิษฐ์ไว้ใช้ในครัวเรือนไม่ต้องซื้อวัสดุสิ้นเปลือง เป็นการประหยัดและกำจัดหญ้าแฝกโดยการนำมาใช้ประโยชน์

นอกจากส่วนบนสุดของบ้าน คือ หลังคาที่นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตแล้ยังพบส่วนอื่น ๆ ของบ้านที่นำมาเปรียบเทียบกับส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์ ดังอรรถลักษณะที่ร่วมกันต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 82 อะไรเอ่ย ข้างนอกประตูไม้ ข้างในประตูเหล็ก

ผ้าผืนเล็กตากไม้แห้ง

คำตอบ ปาก ฟัน ลิ้น

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+บน ล่าง
+ด้านหน้า
+เปิด ปิด
+แข็ง

จากตัวอย่างที่ 82 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างกับมนุษย์ คือ [+บน ล่าง] [+เปิดปิด] [+ด้านหน้า] [+แข็ง] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของประตูไม้” กับ “ปาก” ที่อยู่ด้านหน้าและเปิดปิดได้เหมือนกัน ลักษณะของประตูเหล็กกับฟันที่มีความแข็งเหมือนกัน

เมื่อกล่าวถึงประตูจะเป็นประตูไม้และประตูเหล็ก บ้านในสมัยก่อนจะนิยมใช้ประตูไม้และต่อมาแบบบ้านเปลี่ยนไปจึงต้องใช้ประตูเหล็ก เพื่อความสะดวกในการเปิดปิดประตูบ้าน ปัจจุบันแม้ความเจริญก้าวหน้าจะทำให้หลายสิ่งหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ยังพบประตูไม้และประตูเหล็ก ซึ่งอาจจะลักษณะสวยงามกว่าเดิม

ตัวอย่างที่ 83 อะไรอ่อย บ้านน้อยสีแดง แข็งแรงรั้วขาว

คำตอบ ปาก ฟัน

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+สีแดง
+ขนาดเล็ก
+แถว
+แข็ง

จากตัวอย่างที่ 83 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างกับมนุษย์ คือ [+ขนาดเล็ก] [+สีแดง] [+แถว] [+แข็ง] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “บ้านน้อยสีแดง” กับ “ปาก” ที่มีลักษณะสีแดงเหมือนกัน ลักษณะของรั้วบ้านที่เป็นแถวเป็นแนวเหมือนกับฟัน ทั้งรั้วบ้านและฟันต่างก็แข็งเหมือนกัน

รั้วบ้าน นอกจากจะช่วยป้องกันอันตรายจากภายนอกและให้ความปลอดภัยกับผู้อยู่อาศัยภายในบ้านแล้ว รั้วบ้านยังเป็นส่วนสำคัญของบ้าน รั้วบ้านแต่ละหลังก็จะมีแบบรั้วบ้านแตกต่างกันไปตามรสนิยมและงบประมาณของเจ้าของบ้าน การจะสร้างรั้วล้อมบ้าน คนไทยสมัยก่อนจะต้องดูลักษณะบ้านก่อนว่าเป็นบ้านแบบไหน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นอย่างไร เพื่อที่จะออกแบบรั้วบ้านให้เข้ากับลักษณะบ้านได้อย่างลงตัว เช่นการออกแบบลวดลายรั้วบ้าน การใช้สีจะล้อมรั้วบ้านอย่างไรให้คงทนถาวร

จากตัวอย่างที่ 79 ถึง 81 แสดงให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ว่า ลักษณะของบ้านเรือนในสมัยก่อน ส่วนที่สำคัญที่สุดคือหลังคา รองลงมาคือเสา ตัวอย่างที่ 82 และ 82 แสดงมโนทัศน์ว่าประตูและรั้วของบ้านก็เป็นส่วนสำคัญและเป็นทางเข้าบ้าน

4.2.2.2 สิ่งของเครื่องใช้

สิ่งของเครื่องใช้ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทาย พบว่าในปริศนาคำทายมีการนำสิ่งมีชีวิต ได้แก่ คน พืช และสัตว์ ไปเปรียบเทียบกับสิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน สิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพและยานพาหนะ เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ที่เคยนิยมใช้กันก่อนสมัยก่อนซึ่งในปัจจุบันเลิกใช้แล้วหรือมีใช้อยู่ น้อยมากตามชนบทยังห่างไกลความเจริญเท่านั้น นอกจากนี้ก็มีเครื่องใช้ที่ใช้อยู่ในสมัยก่อนและปัจจุบัน รวมทั้งเครื่องใช้ใหม่ ๆ ที่ผลิตขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในสังคมปัจจุบันด้วย ปริศนาคำทายได้บอกรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะของการนำไปใช้ เครื่องใช้เหล่านี้ในตัวคำถาม ดังจะเห็นได้จากอรรถลักษณะร่วมกันดังต่อไปนี้

1) สิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน

ตัวอย่างที่ 84 อะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ไบตกลูกดำ

คำตอบ ต้นตาล

ตัวอย่างที่ 85 อะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ลูกตกเต็มคอ

คำตอบ มะพร้าว

ตัวอย่างที่ 86 อะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ลูกตกหมื่นแสน

คำตอบ ต้นลาน

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{c} +ใหญ่ \\ +ไม้ \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 84 ถึง 86 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างพืชกับของใช้ คือ [+ไม้] [+ใหญ่] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ขนาดของครก” กับ “ขนาดของลำต้นตาล ต้นมะพร้าว และต้นลาน” นอกจากนี้ทั้งครกและต้นไม้เหล่านี้ต่างก็เป็นไม้เหมือนกัน ครกที่ใช้ในที่นี้เป็นครกสำหรับตำข้าว เป็นครกที่ทำด้วยไม้ซุด ขนาดสองแขนอ้อม สูงราวเข้า สากที่ใช้ทำด้วยไม้ยาวหนึ่งวา ปลายทั้งสองข้างกลมมนคอดตรงกลาง

ครกตำข้าว เป็นของใช้ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทำจากท่อนไม้เนื้อแข็งขนาดใหญ่ ขุดเป็นหลุมด้านบน หรือบางแห่งกล่าวว่าใช้ท่อไม้ขุดหลุมสั้นๆ ด้านบน แล้วใช้ไฟแกลบสุ่มในหลุม ไฟจะไหม้ทำให้หลุมลึกลงไปเองโดยไม่ต้องเปลืองแรงงานในการขุดมากนัก สากที่ใช้ตำข้าวจะทำด้วยไม้ท่อนยาว หรือสากตะลุมพุกที่มีลักษณะเหมือนค้อน เมื่อใช้ครกตำข้าวไปนานๆ ความแข็งของเมล็ดข้าวจะค่อยๆ ชัดให้ผิวเนื้อไม้ภายในครกให้เนียนขึ้น หลุมครกก็ค่อยๆ ลึกลงไปตามการที่ใช้งาน ครกตำข้าวนี้สามารถวางบนพื้นโดยไม่ต้องฝังลงไปในดินจึงสะดวกในการเคลื่อนย้าย การใช้ครกตำข้าว จะนำข้าวเปลือกใส่ลงไปในครกพอประมาณ ผู้ที่ทำหน้าที่ตำข้าวจะยืนข้างๆ ครก ใช้มือทั้ง 2 ข้างจับที่กึ่งกลางสาก ยกสากขึ้นต่ำลงไปในครกให้สากไปกระทบข้าวเปลือก ทำเช่นนี้เรื่อยไป จนกว่าเปลือกข้าวจะหลุดออกหมด ตั้งแต่อดีตประเทศไทยเป็นประเทศที่ปลูกข้าวกันโดยทั่วไป ครกตำข้าวจึงอยู่ในวัฒนธรรมของคนไทยคู่กับวิถีชีวิตการทำเกษตรกรรมมาช้านาน ดังนั้นสากจึงต้องมีขนาดรูปทรงที่ใหญ่พอสมควร ดังตัวอย่างอรรถลักษณะที่ปรากฏร่วมกันต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 87 อะไรร้อย ต้นเท่าสาก ไบลากรดิน

คำตอบ กล้วย

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{l} +รูปทรง \\ +ใหญ่ \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 87 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างพืชกับของใช้ คือ [+รูปทรง] [+ใหญ่] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “รูปทรงของสาก” กับ “รูปทรงของลำต้นกล้วย”

จากตัวอย่างที่ 84 ถึง 87 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าด้านสิ่งของเครื่องใช้ของคนไทยในสมัยก่อนว่าส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่เครื่องใช้ที่ประดิษฐ์เพื่อใช้เองหาได้จากวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากการสั่งสมกันมาทำให้เห็นลักษณะเด่นของภูมิปัญญาชาวบ้าน

ตัวอย่างที่ 88 อะไรร้อย กระทะน้อย แขนงอยู่ มองดูไม่เห็น

คำตอบ ไบหู

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{l} +ขอบ \\ +เล็ก \\ +แบน \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 88 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ขอบ] [+แบน] [+เล็ก] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “กระทะใบน้อย” กับ “ใบหู” ที่มีลักษณะรูปทรงเหมือนกัน เป็นที่ทราบกันดีว่า กระทะ เป็นอุปกรณ์หลักชิ้นหนึ่งในครัวไว้สำหรับทอด, ย่าง, และปรุงอาหาร โดยทั่วไปมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 20 ถึง 30 ซม. กระทะจะมีแอ่งเรียบตรงกลาง และมีขอบขึ้นมาเป็นวงกลม โดยปกติจะไม่มีฝา ในสมัยก่อน กระทะจะสร้างจากเหล็กหล่อ ในปัจจุบัน เหล็กหล่อจะยังมีใช้บ้างโดยเฉพาะการทำอาหารกลางแจ้ง โดยกระทะส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะใช้โลหะอย่างเช่น อะลูมิเนียม และ เหล็กกล้าไร้สนิม ทั้งอุปกรณ์และวิธีการสร้างของกระทะสมัยใหม่นั้นมีหลากหลาย นอกจากกระทะแล้วยังพบอรรถลักษณะร่วมของลักษณะเครื่องใช้อื่น ๆ ที่มีอรรถลักษณะเหมือนกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 89 อะไรเอ่ย กะโล่เล็กกะโล่น้อย ห้อยข้างฝาหาไม่พบ

คำตอบ ใบหู

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+ขอบ
+แบน
+เล็ก)

จากตัวอย่างที่ 89 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ขอบ] [+แบน] [+เล็ก] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของกะโล่” กับ “ใบหู” ที่มีลักษณะรูปทรงเหมือนกัน กะโล่เป็นภาชนะสานของโบราณทำจากไม้ไผ่ ทารักรูปแบน ปากคูลุ่ม ภาชนะสานคล้ายกระดัง มีหลายขนาด แต่ชนิดที่ทาสั้นเพื่อไม่ให้น้ำรั่วออกสำหรับหมักขี้ไต้ นั้น มีขนาดใหญ่กว่ากระดังมาก ชาวบ้านใช้ใส่อาหารตากแห้งปัจจุบัน ยังพบเห็นในชุมชนบทที่นิยมทำสิ่งของเครื่องใช้ขึ้นใช้เองในครัวเรือน และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว

ตัวอย่างที่ 90 อะไรเอ่ย ขาเรียวเล็ก เจ็กชอบใช้

คำตอบ ตะเกียบ

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+ปลายเล็ก
+โคนโต
+เป็นคู่)

จากตัวอย่างที่ 90 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+เป็นคู่] [+โคนโต] [+ปลายเล็ก] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของชาคนที่มีสองข้างเรียวเล็ก” กับ “ตะเกียบคู่หนึ่ง” ที่มีลักษณะรูปทรงเหมือนกันโคนโตปลายเล็ก ตะเกียบ คืออุปกรณ์ในการรับประทานอาหารมีลักษณะเป็นแท่งสองแท่งมีขนาดใกล้เคียงกัน ใช้เป็นอุปกรณ์หลักในการกินอาหาร ในประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม ในประเทศไทยใช้สำหรับอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยว ตะเกียบนิยมทำมาจาก ไม้ ไม้ไผ่ โลหะ และพลาสติก ซึ่งปัจจุบันยังสามารถพบเห็นได้ทั่วไป

ตัวอย่างที่ 91 อะไรเอ่ย งูอยู่ในหนอง คาบทองถวายพระ

คำตอบ ตะเกียง

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+ยาว
+อยู่ในน้ำ)

จากตัวอย่างที่ 91 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของใช้กับสัตว์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ยาว] [+อยู่ในน้ำ] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “งูที่นอนอยู่ในหนองน้ำ” กับ “ไส้ตะเกียงอยู่ในน้ำมันสำหรับติดไฟ” ตะเกียง เป็นเครื่องใช้สำหรับจุดไฟ เพื่อให้แสงสว่างของคนไทยสมัยก่อน จากปริศนาคำทายนี้ พบว่าตะเกียงที่ใช้ไม่ใช้ตะเกียงในสมัยโบราณ แต่ได้พัฒนามาเป็นตะเกียงน้ำมัน มีไส้ตะเกียงซึ่งหล่ออยู่ในน้ำมัน ไส้ตะเกียงก็ให้แสงสว่าง ดังอรรถลักษณะที่ปรากฏร่วมกันข้างต้นแสดงให้เห็นลักษณะของไส้ตะเกียงที่ให้ความสว่าง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำ

คนไทยในภาคกลางอยู่กับน้ำมานาน ย่อมรู้ว่าในน้ำมีปลา และสัตว์น้ำอะไรบ้างที่กินเป็นอาหารได้ รู้ไปถึงถิ่นที่อยู่ หากิน นิสัยของนกหนูปลาแต่ละชนิด เหลือที่ชอบกินรู้เบาะแสว่าที่ใดปลาชุม ที่ใดปลาวางไข่ เวลาใดปลากินเหยื่อ เวลาใดนอน ถูใดปลาจะว่ายน้ำจากไหนไปไหน รู้ว่าจะต้องออกแบบเครื่องมือจับสัตว์น้ำอย่างไร ดังจะเห็นได้จากอรรถลักษณะที่ปรากฏร่วมกันทางความหมายของสิ่งที่เครื่องใช้ที่นำมาเปรียบกับสิ่งมีชีวิต ที่ผู้ปริศนานำลักษณะของเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้นมาเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้ทายปริศนาได้ฝึกคิด ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 92 อะไรเอ่ย ช้างน้อยลอยน้ำมา มีงาในท้อง
คำตอบ ลอบ ไซ

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+งา)
(+เล็ก)
(+ลอยน้ำ)

จากตัวอย่างที่ 92 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของไซกับสัตว์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+งา] [+เล็ก] [+ลอยน้ำ] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ช้างน้อยตัวผู้มีงายาวลอยน้ำ” กับ “ลอบและไซที่ดักจับสัตว์น้ำอยู่ในน้ำ ช่องทางที่ปลาเข้าเรียกว่างาลอบ งาไซ” ซึ่งเป็นกรณียกยบลักษณะช้างน้อยที่ลอยน้ำกับลอบและไซที่ดักปลาอยู่ในน้ำ

ไซ เป็นเครื่องมือดักสัตว์น้ำ ทำด้วยไม้ไผ่ด้วยหวายเถาวัลย์ ตอก หรือลวดใส่กาแขงเป็นช่องทางให้ปลา กุ้ง ปู เข้าไปภายใน ไซมีหลายลักษณะ วิธีการทำและการใช้แตกต่างกันไป เช่นไซปากแตร ทำเป็นรูปกรวย ปากไซบานออกเป็นรูปปากแตร มักใช้กะลามะพร้าวเป็นฝาปิดเปิด เทปลาออกด้านนี้ ส่วนกลางไซคอดมีกาแขงสำหรับเป็นช่องทางเข้าของปลา ไซปากแตรจะใช้แตรจะใช้หวายผูกร้อยซี่ไม้ไผ่เป็นช่องถี่ ๆ แม้แต่กุ้ง และปลาตัวขนาดเล็กเล็ดออกไม่ได้ ไซปากแตรมีความยาวตั้งแต่ 1 - 2 เมตร เวลาตกไม้ไผ่เหยื่อล่อไว้ภายในแต่วางดักไว้ตามคันนาหรือใช้เผือกกันเหมาะ สำหรับดักตามช่องน้ำไหล ไซท่อ สานด้วยผิวไม้ไผ่เป็นลายขัดทึบ รูปลักษณะคล้ายท่อดักปลา แต่ขนาดสั้นกว่ามาก มีความยาวประมาณเกือบ 1 เมตร ใส่กาไว้ด้วย ดักสัตว์น้ำทุกประเภทในบริเวณน้ำไหล ไซลอบ สานด้วยผิวไม้ไผ่เป็นลายขัดตาสี่เหลี่ยมต่าง ๆ มีรูปทรงกลมก้นด้านบนจะคอดเหมือนคอขวด มีฝาปิดเปิดเอาปลาออก เส้นผ่าศูนย์กลางกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ปากกว้างมีความยาวประมาณ 1 เมตร ใช้ดักปลาในน้ำนิ่ง โดยวางไซลอบไว้ช่วงน้ำตื้น ๆ แหวกอกข้าวหรือกอกหญ้าวางแช่น้ำไว้ ปลาที่กินตามน้ำตื้น ๆ หรือไปวางไซจะเข้าทางช่องงา ปลาที่เข้าไซลอบมักเป็นปลากระดี ปลาสลิิด และปลาหมอ เป็นต้น

ลอบ เป็นเครื่องมือจับปลาที่สานด้วยไม้ไผ่ หวาย เถาวัลย์ หรือลวดรัดโครงไม้ลอบมีช่องว่างให้ปลาเข้าไปติดอยู่ภายใน ลอบแบ่งเป็น 3 ชนิดคือ

1. ลอบนอน ใช้ดักปลาสำหรับน้ำไหล มักจะมีหูข้างอยู่ที่ปากลอบด้วย โดยใช้แผงเพื่อต่อจากหูข้างทั้งสองข้างกันขวาง ตามแนว แม่น้ำ ลำคลอง วางลอบอยู่ในแนวนอน ลอบมีลักษณะเป็นทรงกระบอก ก้นรอบเป็นรูปรีๆ มีความยาว 1-2 เมตร เหลาไม้ไผ่เป็นซี่กลมๆประมาณ 20 ซี่ มัดด้วยหวาย เถาวัลย์ หรือลวด ไม้ไผ่แต่ละซี่ห่างกันเกือบ 3 เซนติเมตรหากจะดักปลาตัวเล็กก็เรียงซี่ไม้ไผ่ให้ติดกัน ปากลอบดักปลาทำงา 2 ชั้น เมื่อปลาว่ายเข้าไปก็จะว่ายออกมาไม่ได้เพราะติดงาทั้งไว้ ลอบนอนไม่ต้องใช้เหยื่อล่อ ลอบนอนอีกประเภทหนึ่งใช้กับน้ำนิ่งเรียกว่า ลอบเลาะ

2. ลอบยื่น ใช้ดักปลาในน้ำลึก จะใช้แผงเฝือกกันหรือไม่ก็ได้ หากใช้เฝือกกัน ก็ดักลอบยื่นไว้ตามน้ำนิ่ง ๆ ใกล้กอหญ้าปลาที่จะเข้าไปมักเป็นปลาตุ๊ก ปลาช่อน ปลาตะเพียน ปลากด เป็นต้นลอบยื่นมีลักษณะทรงขวดที่วางตั้งไว้ แต่ส่วนปลายลอบยื่นนั้นมัดปลายซีไม่ใฝ่มา รวมกัน ตรงด้านข้างทำยาวผ่าเกือบตลอด

3. ลอบกุ้ง ใช้ลอบนอนหรือลอบยื่นก็ได้ แต่การสานซีไม่ใฝ่ต้องมีระยะชิดกัน ไม่ให้กุ้งลอดออกไปได้ บางทีใช้ตาข่ายถี่ ๆ หรือผ้ามุ้งคลุมรอบตัวลอบไม่ให้กุ้งหนีออกไปได้ เหยื่อที่ใช้ เช่นกากน้ำปลา รำละเอียดผสมดินเหนียวปั้นเป็นก้อน เป็นต้น

ปัจจุบันเครื่องมือจับสัตว์น้ำเหล่านี้ยังคงเหลืออยู่น้อยมาก แต่ยังคงมีใช้อยู่ตามชนบทที่ยังนิยมทำเครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นใช้เองในครัวเรือน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการเกษตรกรรม

ประเทศไทยนั้นได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม เพราะพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศมีอาชีพด้านการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนไทยมาช้านาน ปรีศนาคำทนายได้สะท้อนให้เห็นการประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ นอกจากนี้ก็มีอาชีพจับสัตว์น้ำ ทอผ้า ซึ่งไม่ได้ทำเป็นอาชีพหลัก เป็นงานว่างหลังจากทำนา ทำสวนเสร็จแล้ว

การทำนาเพื่อปลูกข้าวนับเป็นอาชีพที่สำคัญยิ่งของคนไทยมาแต่โบราณ เพราะคนไทยรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก การทำนาในสมัยก่อนแตกต่างจากปัจจุบัน เพราะต้องใช้แรงงานจากคนและสัตว์ ไม่มีเครื่องทุ่นแรงอย่างปัจจุบัน คนไทยส่วนมากจึงรู้จักการทำนา รู้จักเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำนาสมัยก่อน และนำมาผูกเป็นปรีศนาคำทนาย ทั้งที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้และวิธีการในการทำนา ดังตัวอย่างที่สะท้อนจากการวิเคราะห์อรรถลักษณะต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 93 อะไรเอ่ย ตาแก่หลังโก่ง เดินโทง ๆ กินข้าวหมดทุ่ง
คำตอบ เคียว

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{c} +\text{โค้ง} \\ +\text{กินข้าว} \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 93 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+โค้ง] [+กินข้าว] โดยเปรียบเทียบลักษณะที่โค้งงอของคนชรา กับลักษณะที่โค้งงอของเคียวเกี่ยวข้าว

เมื่อกล่าวถึงเคียว เครื่องมือสำหรับเกี่ยวข้าว เกี่ยวถั่ว และเกี่ยวหญ้าต่าง ๆ แต่จุดประสงค์ที่สำคัญคือ ใช้เกี่ยวรวงข้าวเป็นหลัก เมื่อชาวนาปักดำต้นกล้าจนกระทั่งออกรวง และเมล็ดแก่จัดรวงข้าวเหลืองไปทั่วทุ่งนา แล้วจะใช้ท่อนไม้ไผ่ยาว ๆ นวดข้าวให้ล้มไปทิศทางเดียวกัน จะได้ใช้เคียวเกี่ยวข้าวได้สะดวก ข้าวไม่พันกัน เคียวเกี่ยวข้าวมีหลายแบบ เช่น เคียวกระสา ลักษณะรูปเคียวโค้งเป็นวงกว้างเหมือนคอนกกระสา เหมาะสำหรับเกี่ยวข้าวซึ่งใช้วิธีปักดำ เพราะต้นข้าวแบบปักดำต้นข้าวจะกอใหญ่ จึงจำเป็นต้องใช้เคียววงกว้าง เคียวกระยาง ลักษณะรูปเคียวโค้งเป็นวงแคบกว่าเคียวกระสา วงเคียวที่แคบกว่านี้เหมือนคอนกกระยาง ใช้เกี่ยวข้าวนาดำและนาหว่านซึ่งกอข้าวไม่ใหญ่นักจะทำด้ามจับยาวและนิยมใช้กันมากที่สุด เคียววู ลักษณะปลายเคียวเหมือนหัวงู วงเคียวแคบกว่าเคียวกระยาง มีคอคอดตรงคองู เหมาะสำหรับเกี่ยวฟางและรวงข้าวที่พันกันยุ่งไม่เป็นระเบียบ จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้าวที่ละรวงในบางครั้ง เคียววูจะทำด้ามงอ เพื่อให้มือจับได้ถนัดมีแรงดึงได้มาก ปกติมักใช้เกี่ยวข้าวฟางมากกว่าเพราะต้นข้าวฟางค่อนข้างเหนียว เคียวแต่ละประเภทผู้ผูกปรีศนาคำทายได้นำเปรียบกับสัตว์ชนิดที่มีลักษณะคล้ายกัน ดังตัวอย่างปรีศนาคำทายที่ว่า อะไรเอ๋ย นกกระยางคอยาวกินข้าวในทุ่งคำตอบ เคียว และอะไรเอ๋ย วัวหลังตะแคง กินหญ้าทั้งแปลง อยู่กลางทุ่งนา คำตอบ เคียว

ตัวอย่างที่ 94 อะไรเอ๋ย มาจากเมืองเจ๊ก ตัวเล็ก ๆ มีฟันซี่เดียว

คำตอบ จอบ

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{c} +\text{แบน} \\ +\text{ใหญ่} \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 94 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของใช้กับมนุษย์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+แบน] [+ใหญ่] โดยเปรียบเทียบลักษณะของฟันที่เป็นซี่ ๆ กับลักษณะของจอบแบน จอบ เป็นเครื่องมือการเกษตรสำหรับขุดดิน พรวนดิน และถางหญ้า ทำด้วยเหล็กหน้าแบนกว้าง มีด้ามยาว ปัจจุบันยังพบเห็นได้ทั่วไปในการประอาชีพเกษตรกรรม

ตัวอย่างที่ 95 อะไรเอ๋ย แม่น้อยลูกมาก พาลูกตกยาก ลุยน้ำลุยโคลน

คำตอบ คราด

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{c} +\text{ใหญ่} \\ +\text{เล็ก} \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 95 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างแม่ ลูก กับคราด คือ [+เล็ก] [+ใหญ่] โดยเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของคราด เหล็กเป็นซี่ ๆ เรียกว่าลูก ส่วนคานเหล็กยาวที่ยึดกับเหล็กเป็นซี่ ๆ เรียกว่า แม่ ในบริบทของปริศนาคำทายกล่าวถึงการเลี้ยงดูกับการใช้งานคราดที่ต้องซักหรือลากในน้ำโคลน

คราดเป็นเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับไถนา การไถนาครั้งแรกเรียกว่า ไถตะ เป็นการไถเพื่อจัดดินขึ้นมาเป็นกะบิ ๆ เพื่อทำลายวัชพืชในนา และไถพลิกกลับหน้าดิน ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 1 อาทิตย์ ให้หญ้าเน่าเปื่อย แล้วจึงไถแปร เพื่อตัดกับรอยไถตะทำให้อรอยไถตะแตกออกเป็นก้อนเล็ก ๆ เมื่อไถแปรแล้วก็จะทำการคราดทันที คราดเป็นเครื่องมือที่สาบเอาต้นหญ้าให้หลุดออกจากดิน มีลักษณะเป็นไม้มีซี่เป็นแถวเรียกว่า ลูกคราด โดยใช้ควายเทียมลากในนา

จากตัวอย่างที่ 93 ถึง 95 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะอรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่าด้านสิ่งของเครื่องใช้ในการทำนา สะท้อนให้เห็นขั้นตอนการทำนาของคนสมัยก่อน ซึ่งปัจจุบันพบเห็นได้ยาก เนื่องจากปัจจุบันมีเครื่องทุ่นแรงเป็นจำนวนมาก นิยมใช้เครื่องจักรกลมากกว่าแรงคนและสัตว์

4) ยานพาหนะ

ยานพาหนะที่สะท้อนจากปริศนาคำทายนี้ เป็นยานพาหนะที่คนไทยนิยมใช้ในสมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน เช่น เรือ เป็นต้น ดังตัวอย่างอรรถลักษณะที่ปรากฏร่วมกันกับสิ่งมีชีวิตต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 96 อะไรเอ่ย ต้นเท่าลำเรือ ไบห่อเกลือไม่มีติด

คำตอบ มะขาม

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{l} +ขนาด \\ +ไม้ \\ +ใหญ่ \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 96 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างกับพืช มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ขนาด] [+ไม้] [+ใหญ่] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ขนาดของลำเรือ” กับ “ขนาดของลำต้นมะขาม”

จากอรรถลักษณะหลักที่ปรากฏร่วมกันของเรือและต้นมะขาม สะท้อนให้เห็นว่าเรือเป็นยานพาหนะที่คนไทยใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน โดยทั่วไปเรือจะทำจากไม้ซุง ใช้พาย เป็นยานพาหนะที่ใช้เดินทางทางน้ำ เรือโดยทั่วไปโครงสร้างประกอบด้วยตัวเรือเป็นโครงสร้างที่สามารถลอยน้ำได้ (ซึ่งอาจเป็นส่วนเดียวหรือสองส่วนขนาดกันก็ได้ แต่ไม่รวมถึงแพซึ่งปกติโครงสร้างลอยน้ำจะทำจากกระบอกกลวงหลายๆท่อนผูกติดกัน) กับ ส่วนที่เป็นการขับเคลื่อนของเรือ เช่น ไม้พาย (เรือพาย หรือ เรือแจว) เครื่องยนต์หางยาว (เรือหางยาว) ใบเรือ (เรือใบ) เป็นต้น รูปแบบของเรือก็ทำให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสะดวกในการใช้สอยแบบไทย เช่น เรือสำปั้น เรือบด ฯลฯ เรือดังกล่าวนี้เป็นเรือขนาดเล็กที่ใช้ตามแม่น้ำลำคลองทั่วไป ส่วนประกอบของเรือได้แก่ สันท้องเรือด้านหน้า ผนังด้านในท้องเรือ ดาดฟ้าเรือ ท้องเรือ กราบเรือ ครีบท้องเรือ คานยึดครีบท้องเรือ หางเสือ ท้ายเรือ ซึ่งนอกจากลำเรือที่นำมาใช้เปรียบเทียบกับพีชแล้ว ยังพบว่ามีการนำส่วนประกอบของเรือมาเปรียบเทียบกับสัตว์อีกด้วย ดังตัวอย่างการแสดงอรรถลักษณะร่วมต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 97 อะโรเอ้อยู่ ข้างหัวเห็นบกริช ข้างท้ายติดหางเสือ

คำตอบ กุ้ง

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+ลักษณะยาว
+ส่วนท้าย
+ว่ายน้ำ)

จากตัวอย่างที่ 97 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างของใช้กับสัตว์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ลักษณะยาว] [+ส่วนท้าย] [+ว่ายน้ำ] โดยเปรียบ “ลักษณะของหางเสือ” กับ “หางของกุ้ง” ส่วนที่ทำหน้าที่พายนํ้าให้เรือแล่นไป เช่นเดียวกับหางของกุ้งที่ทำหน้าที่ว่ายน้ำ

หางเสือเรือ เป็นเครื่องถือท้ายเรือ บางท้องถิ่นจะเรียก จะกูด จังกูด หรือตะกูด ทำด้วยไม้แผ่นใหญ่ รูปร่างคล้ายพาย มีด้ามยาว เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเรือ ที่ใช้บังคับเรือให้แล่นตรงไป หรือหันหัวเรือไปทางซ้ายขวาของเรือ ก็คือ หางเสือ ซึ่งติดไว้ข้างท้ายเรือเป็นอุปกรณ์ช่วยบังคับเรือ เช่น เรือสำปั้น เรือข้างกระดาน เรือโป๊ะจ่าย ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกมากขึ้น การใช้เรือจึงลดน้อยลง ชาวบ้านหันมาใช้เรือเครื่องยนต์ เรือหางยาวที่ใช้เครื่องยนต์ก็มากขึ้น ทำให้เรือแจว เรือพายในสมัยก่อนไม่ได้นำมาใช้ หากกล่าวถึงหางเสือคนยุคใหม่อาจจะมองไม่เห็นภาพ

จากตัวอย่างที่ 95 และ 96 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ในเรื่องยานพาหนะที่ใช้สัญจรไปมาในสมัยก่อน ซึ่งปัจจุบันก็ยังพบเห็นการใช้เรืออยู่ในชุมชนที่ติดแม่น้ำลำคลอง

มโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ในวิถีไทย ที่พบในปริศนาคำทาย เป็นมโนทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นวิถีคิดที่ให้ความสำคัญกับเครื่องมือเครื่องใช้ ในสังคมเกษตรกรรมที่อยู่ใกล้แม่น้ำ สิ่งของเครื่องใช้ล้วนมีอยู่ในครัวเรือนที่ใช้เพื่อประกอบอาหาร ดำเนินชีวิต ทำมาหากิน และเป็นยานพาหนะ สิ่งของเครื่องใช้เหล่านี้ล้วนมีความผูกพันกับวิถีดั้งเดิมในสังคมเกษตรกรรมท้องถิ่นภาคกลาง

4.2.2.3 การแต่งกาย

การแต่งกายเป็นปัจจัยที่สำคัญของมนุษย์ คนไทยสมัยก่อนนิยมนุ่งผ้าโจงกระเบน การนุ่งผ้าชนิดนี้ใช้ผ้าสีเหลี่ยมผืนผ้า ทาบตัวด้านหลังและให้ปลายผ้าทั้งสองจบเท่ากันอยู่หน้าแล้วจึงจับชายผ้าด้านบน พับขมวดเป็นปมเพื่อให้ผ้าเกาะติดกันแล้ว ขมวดปมไว้กับบั้นเอวจนตึงแน่น ต่อจากนั้นก็เอาปลายผ้าที่ทบกันทั้งสองนั้น ม้วนให้ปลายเล็กเรียวยาวคล้ายๆกับวงช้าง ค่ะเนว่าตึงดีแล้วก็ยกขาข้างหนึ่งสอดปลายผ้าไประหว่างขาและเอาหางนั้นไปเหน็บไว้ที่สะเอวด้านหลัง จับกลีบระหว่างท่อนขาบนของผ้าให้โป่งพอง และในเวลาต่อมาก็เปลี่ยนมาเป็นการนุ่งซิ่น ผ้าซิ่นนับเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของหญิงไทย ในสมัยโบราณ การทอผ้าเป็นงานในบ้าน ลูกผู้หญิงมีหน้าที่ทอผ้า แม่จะสั่งสอนให้ลูกสาวฝึกทอผ้าจนชำนาญ แล้วทอผ้าผืนงามสำหรับใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น งานแต่งงาน งานบวช หรืองานบุญประเพณีต่าง ๆ การนุ่งผ้าซิ่นของผู้หญิงจึงเป็นเหมือนการแสดงฝีมือของตนให้ปรากฏ ผ้าซิ่นที่ทอได้สวยงาม มีฝีมือดี จะเป็นทีกล่าวขวัญและชื่นชมอย่างกว้างขวาง ดังปรากฏในปริศนาคำทายมนุษย์เปรียบเทียบกับสัตว์ ดังอรรถลักษณะร่วมกันดังนี้

ตัวอย่างที่ 98 สวาน้อยนุ่งผ้าลาย ผูกคอตายได้ ต้นไม้เอน
คำตอบ ดักแด้

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+เจริญวัย
+ สิ่งห่อหุ้ม
ตัวเอง
+หลากสี)

จากตัวอย่างที่ 98 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสัตว์กับมนุษย์ คือ [+เจริญวัย] [+สิ่งห่อหุ้มตัวเอง] [+หลากสี] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “การเจริญวัยในช่วงแรกก่อนเป็นแมลงกับมนุษย์ในวัยสาว” “การสร้างเปลือกห่อหุ้มกับการสวมใส่เสื้อผ้าของมนุษย์” “สีของเปลือกดักแด้กับเสื้อผ้ามีลวดลาย” “การอยู่ในเปลือกที่เกาะกับกิ่งไม้เปรียบกับสาวน้อยที่ผู้คอย

ใต้ต้นไม้” จากอรรถลักษณะร่วมกันสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยในสมัยก่อนนิยมนุ่งผ้าที่มีหลากหลายสี ซึ่งปรากฏให้เห็นในตัวปริศนาคำทายหลายปริศนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 99 เมื่อเด็กนุ่งขาวเมื่อสาวนุ่งเขียว เมื่อแก่สิ้นแรง นุ่งแดงสีเดียว
คำตอบ พริก

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+มีการเจริญเติบโต
+อ่อน
+สาว
+แก่
+ขาว
+เขียว
+แดง

จากตัวอย่างที่ 99 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างพริกกับวัยของมนุษย์ คือ [+การเจริญเติบโต] [+อ่อน] [+สาว] [+แก่] [+ขาว] [+เขียว] [+แดง] สะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมการเปลี่ยนสีของผ้าแตกต่างกันออกไป ตอนเป็นเด็กสีของผ้าที่สวมใส่ก็จะแตกต่างจากตอนที่เป็นผู้ใหญ่ และตอนแก่เฒ่า และนอกจากนี้ยังพบอีกว่าคนไทยนิยมนุ่งผ้าลาย ดังตัวอย่างปริศนาคำทาย

ตัวอย่างที่ 100 อะไรเอ่ย หน้าสองหน้า มีตารอบตัว
คำตอบ ผ้าลาย

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

+หน้า
+เป็นคู่
+ตา
+ตัว

จากตัวอย่างที่ 100 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างผ้าลายกับสิ่งมีชีวิต แต่ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นมนุษย์ หรือเป็นสัตว์ เนื่องจากในปริศนาคำทายนี้กล่าวเกินความจริง คือ [+หน้า] [+เป็นคู่] [+ตา] [+ตัว] สะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมการสวมใส่ผ้าลายของคนในสมัยก่อน ซึ่งปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยม นอกจากนี้ยังปริศนาคำทายยังสะท้อนให้เห็นรูปแบบเสื้อผ้า ที่มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ จากเดิมที่สวมใส่เสื้อผ้าด้วยการนุ่ง การห่อ การพัน แต่ในยุคสมัยต่อมา มีการตัดเย็บเสื้อผ้า ให้มีรูปแบบที่ทันสมัยดังตัวอย่างที่สะท้อนจากอรรถลักษณะต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 101 อะไรเอ่ย สองปีกฉีกอก จะว่านาก็ไม่ใช่
คำตอบ เสื่อ

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{l} +\text{ต้นแขนสองข้าง} \\ +\text{ซ้าย ขวา} \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 101 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างสิ่งก่อสร้างเปรียบกับสัตว์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ต้นแขนสองข้าง] [+ซ้าย ขวา] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “จำนวนปีกทั้งสองข้างซ้ายขวา” กับ “ส่วนประกอบของเสื่อที่เรียกว่าแขนซ้ายขวา” มีลักษณะรูปทรงเหมือนกัน จากอรรถลักษณะที่ปรากฏร่วมกันสะท้อนให้เห็นว่า วิวัฒนาการของเสื่อผ้ามีรูปแบบที่ทันสมัยและสะดวกสบายมากขึ้น

จากตัวอย่างที่ 99 ถึง 101 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ในเรื่อง สวมใส่ผ้าถุงอันเน้นเอกลักษณ์ของผู้หญิงไทย ที่จะสังเกตความต่างที่สีสันของผ้าถุงเป็นหลัก

4.2.2.4 อาหาร

อาหารการกินเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มาก เพราะถ้าคนเราขาดอาหารก็คงมีชีวิตอยู่ไม่ได้ อาหารในแต่ละท้องถิ่นของไทยก็มีรสชาติที่แตกต่างกันออกไป จากปริศนาคำทายนี้สะท้อนให้เห็นอาหารหวานของคนไทยดังรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 101 อะไรเอ่ย พระรามลงสรง
คำตอบ ลอดช่องน้ำกะทิ

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

$$\left(\begin{array}{l} +\text{สีเขียว} \\ +\text{แช่น้ำ} \end{array} \right)$$

จากตัวอย่างที่ 102 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับอาหาร คือ [+สีเขียว] [+แช่น้ำ] โดยเปรียบเทียบลักษณะของพระรามที่มีกายสีเขียว กับสีเขียวของลอดช่อง ซึ่งลอดช่องน้ำกะทิเป็นขนมไทยที่มีมานาน ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า ปั้นเป็นเส้น ๆ มีหัวแหลมปลายแหลม มีสีเขียวกับสีขาว กินกับน้ำกะทิผสมน้ำตาลจะใส่น้ำแข็งด้วยก็ได้

ตัวอย่างที่ 103 อะโรเอ่ย นารีจำศีล

คำตอบ กล้วยบวชชี

อรรถลักษณะที่ร่วมกัน

(+สีขา)

จากตัวอย่างที่ 103 แสดงอรรถลักษณะที่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับอาหาร คือ [+สีขา] โดยเปรียบเทียบระหว่าง “ผู้หญิงที่ถือศีลจะนุ่งขาวห่มขาว” กับ “กล้วยน้ำว่าสุกที่ต้มกับน้ำกะทิซึ่งมีลักษณะสีขา” กล้วยบวชชี เป็นขนมหวานชนิดหนึ่งที่คนทั่วไปรู้จักเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นขนมที่ดูเหมือนธรรมดา มะพร้าวหรือน้ำกะทิเป็นวัตถุดิบที่คนไทยนำมาใช้ประกอบอาหาร ปัจจุบันขนมกล้วยบวชชียังพบเห็นได้ตามท้องตลาด หรือร้านขายขนมหวานทั่วไป

จากตัวอย่างที่ 102 และ 103 แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน สิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ในเรื่องอาหารหวานที่คนไทยนิยมรับประทาน โดยใช้อรรถลักษณะหลัก สีของขนมหวานประเภทนั้น สื่อความหมาย แสดงความสัมพันธ์ให้เห็นลักษณะของขนมหวานแต่ละประเภท สังเกตได้ว่า ขนมหวานส่วนใหญ่นิยมทำจากพืชที่ปลูกไว้ในบ้าน เช่น กล้วยน้ำว่า มะพร้าวซึ่งนิยมใส่ทั้งในอาหารคาวและอาหารหวานของไทย

ผลการวิเคราะห์หมโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา 2 ประเด็น ดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ

มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยที่สะท้อนจากอรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย หมายถึง ธรรมชาติที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ ได้แก่ พืช และสัตว์ การนำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมกันของมนุษย์ สัตว์ และพืช ในปริศนาคำทายนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงพืชผักผลไม้ในท้องถิ่น และสัตว์เลี้ยงในการเกษตรกรรมแล้ว การผูกปริศนาคำทาย ยังได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะ การเจริญเติบโตหรือความเป็นอยู่ของพืชและสัตว์เหล่านี้ตามสภาวะธรรมชาติ ยิ่งไปกว่านั้นอรรถลักษณะร่วมที่ทำหน้าที่เป็นแบบเปรียบเทียบ ยังสะท้อนให้เห็นระบบวิธีคิดของคนในสังคมไทยจากมโนทัศน์ต่าง ๆ ได้แก่ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งธรรมชาติ และสัตว์และพืชเป็นส่วนหนึ่งธรรมชาติ

ในมุมมองของมนุษย์ที่สื่อผ่านอรรถลักษณะร่วมในปริศนาไทย สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวนั้น ได้แก่ ตัวมนุษย์เอง สัตว์ และพืช ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่

ธรรมชาติสร้างขึ้น มีกลไก การดำรงชีวิตที่ต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน การที่ผู้ผูกปริศนาเลือกที่จะนำสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับกันสะท้อนให้เห็นการส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว อีกทั้งยังเป็นเป็นการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมของไทยสืบต่อกันมา

2. มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม

ผลวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ทำให้พบอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต ซึ่งอรรถลักษณะเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยดังนี้

2.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว

ปริศนาคำทายส่วนหนึ่งผู้ผูกปริศนาสร้างขึ้นโดยการนำบุคคลในครอบครัวมาผูกเป็นปริศนาเปรียบเทียบกับอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ที่เป็นคู่ สะท้อนให้การให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกและ พี่กับน้อง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้องสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่า สังคมไทยเป็นสังคมพี่น้อง ที่อยู่ร่วมกันต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่กัน และความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่า ในบริบทสังคมไทย แม่เป็นผู้เลี้ยงดู ดังนั้นแม่กับลูกมักจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากกว่าพ่อ ทำให้ในปริศนาคำทายส่วนใหญ่มักจะถูกปริศนาโดยกล่าวเฉพาะแม่กับลูก แม้มีหน้าที่เลี้ยงดูลูก ลูกจะใกล้ชิดแม่ไปไหนไปด้วยกัน

2.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับวิถีไทย

วิถีไทยว่าด้วยเรื่องของแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย วิถีไทยจึงเป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทยวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ปริศนาคำทายเป็นวาทกรรมหนึ่งที่ทำให้เห็นวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เล่าผ่านการเล่นทายปริศนาสืบต่อกันมาสู่ลูกหลาน จากการศึกษาอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย สะท้อนให้เห็นวิถีไทยในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การแต่งกาย อาหาร ดึงสะท้อนให้เห็นจากอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต

นับตั้งแต่บทที่ 3 มาจนถึงบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดย วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยแบ่งออกเป็น สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต และสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต จากอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปริศนาคำทายไทยทำให้เห็นหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย และวิเคราะห์มโนทัศน์ที่สะท้อนจาก

อรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทยตามลำดับ สำหรับในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงบทสรุปของงานวิจัยครั้งนี้ อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับปริศนาคำทายไทยในด้านต่าง ๆ ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทวายไทยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทวายไทย และวิเคราะห์หมโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปรีศนาคำทวายไทย ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งอภิปรายประเด็นที่น่าสนใจ และเสนอแนะแนวทางการวิจัยที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทวายไทย ผู้วิจัยวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทวายไทย โดยแบ่งออกเป็น สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งที่ไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต จากอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบในปรีศนาคำทวายไทยทำให้เห็นหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทวายไทย และวิเคราะห์หมโนทัศน์ที่สะท้อนวัฒนธรรมจากอรรถลักษณะในปรีศนาคำทวายไทย จากสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ คือ ปรีศนาคำทวายใช้วิธีเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต ซึ่งแสดงหมโนทัศน์ที่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทย อรรถลักษณะของคำแสดงให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างที่มีความสัมพันธ์กันเช่น รูปร่าง ลักษณะ กิริยาอาการ เป็นต้น ผลของงานวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปรีศนาคำทวายไทยนั้น สามารถจัดกลุ่มอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต

1) อรรถลักษณะมนุษย์

มนุษย์เปรียบกับพืช แสดงการวิเคราะห์อรรถลักษณะแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ แบบเปรียบเทียบคืออรรถลักษณะที่เกี่ยวกับมนุษย์ และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคืออรรถลักษณะเกี่ยวกับพืช พบว่าอรรถลักษณะหลักที่ปรากฏร่วมกันระหว่างมนุษย์กับพืช คือ [+เป็นอาหาร] [+กินได้] [+ยาว] [+ไม่มีข้อ] [+ปริมาณมาก] [+เป็นแผ่น] [+ไม่มีต้น] [+สัมผัสได้]

มนุษย์เปรียบกับมนุษย์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ มนุษย์ด้วยกันเอง อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+ปรากฏแยกกัน] [+มีมากกว่าหนึ่ง] [+จำนวนสอง] [+เป็นคู่]

มนุษย์เปรียบกับสัตว์ มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+นับจำนวนได้] [+สีขาว] [+เป็นแถว]

2) อรรถลักษณะสัตว์

สัตว์เปรียบกับมนุษย์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+เจริญวัย] [+สิ่งห่อหุ้มตัวเอง] [+หลากหลาย] [+แสดงกิริยา] [+เดิน] [+นั่ง] [+ยืน] [+เพศเมีย] [+อยู่ตามลำพัง] [+ห้ามถูกตัว]

3) อรรถลักษณะพืช

พืชเปรียบกับมนุษย์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพืช อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+การเจริญเติบโต] [+อ่อน] [+สาว] [+แก่] [+ขาว] [+เขียว] [+แดง] [+หนาม(ส่วนปกป้อง)] [+กลิ่นหอม] [+เพศเมีย] [+ลายน้ํา]

พืชเปรียบกับสัตว์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพืช อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกัน คือ [+สูง] [+การแพร่พันธุ์มีผล/ลูก] [+มีด้านข้าง] [+สีดำ] [+ลงน้ํา] [+สีขาว] และ [+หัว]

5.1.2 สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต

1) อรรถลักษณะพืช

พืชเปรียบกับสิ่งก่อสร้าง แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ ที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง สิ่งที่ถูกเปรียบเกี่ยวกับพืชอรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสิ่งก่อสร้างกับพืช คือ ลักษณะต่าง ๆ เช่น [+สามชั้น] [+กั้นน้ําไม่อยู่] [+ขนาด] [+ไม้] [+ใหญ่] [+สี] [+เขียว] [+ขาว] ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักของสิ่งก่อสร้าง กับพืชชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายร่วมกันตามลักษณะของพืชชนิดนั้น ๆ

พืชเปรียบกับของใช้ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ คือ ครก เทียน ถาด และสากซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ต้นตาล ต้นมะพร้าว ต้นลาน ลำต้นของบัว ใบบัว และต้นกล้วยอรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันพืชกับของใช้นั้น คือ ลักษณะต่าง ๆ เช่น [+ไม้] [+ใหญ่] [+รูปทรง] [+เล็ก] [+ยาว] [+แบน] [+กลม] [+มีขอบ] ซึ่งเป็นอรรถลักษณะหลักของพืชชนิดต่าง ๆ กับของใช้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายร่วมกันตามลักษณะของพืชชนิดนั้น ๆ

2) อรรถลักษณะสัตว์

สัตว์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบ คือ หลังคากระเบื้อง หลังคาสังกะสี และหลังคาแฝก ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ เตา ปู และหมาแมวตาลำดับ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสัตว์และสิ่งก่อสร้างนั้น คือ [+ส่วนบน] [+บัง] [+แข็ง] [+แผ่น] [+บาง] [+เส้น] [+สีน้ำตาล]

สัตว์เปรียบกับของใช้ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบของใช้ คือ หีบ เหล็ก ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ไข่ ปลาไหล และเขาวัว อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสัตว์และของใช้นั้น คือ [+ขนาด] [+เล็ก] [+สีเหลือง] [+สิ่งห่อหุ้ม] [+ยาว]

[+สีแดง] [+ อยู่ใต้ดิน] [+แข็ง] [+ปลายแหลม] [+ป้องกันตัว] [+ลักษณะยาว] [+ส่วนท้าย] [+ ว่ายน้ำ] นอกจากนี้ ยังปรากฏอรรถลักษณะหลักของสัตว์ชนิดต่าง ๆ กับของใช้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความร่วมกันตามลักษณะของสัตว์ชนิดนั้นอีกด้วย

3) อรรถลักษณะมนุษย์

มนุษย์เปรียบกับสิ่งก่อสร้าง แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบของใช้ คือ ประตูไม้ บ้านสีแดง และผ้าพื้นน้อย ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ฟัน ลิ้น และปาก อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของมนุษย์กับสิ่งก่อสร้างนั้น คือ [+บน ล่าง] [+เปิดปิด] [+ด้านหน้า] [+แข็ง] [+แบน] [+เล็ก] [+เปียกน้ำ] [+ขนาดเล็ก] [+สีแดง] [+แฉก] [+แข็ง] [+แผ่น] นอกจากนี้ ยังปรากฏอรรถลักษณะหลักของสัตว์ชนิดต่าง ๆ กับของใช้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีความร่วมกันตามลักษณะของสัตว์ชนิดนั้นอีกด้วย

มนุษย์เปรียบกับของใช้ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบของใช้ คือ กระทะ และกะโล่ ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ไบหู อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของมนุษย์และของใช้นั้น คือ [+ขอบ] [+แบน] [+เล็ก]

5.1.3 สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต

1) อรรถลักษณะสิ่งก่อสร้าง

สิ่งก่อสร้างเปรียบกับมนุษย์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบสิ่งก่อสร้าง คือ บ้าน และบันได ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ มนุษย์ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสิ่งก่อสร้างและมนุษย์นั้น คือ [+ส่วนเบื่องบน] [+ตากแดด] [+ด้านที่เผชิญหน้ากับสายตา] [+เล็ก] [+ใหญ่] ดังจะเห็นได้ว่าลักษณะเด่นอรรถลักษณะนี้จะเชื่อมโยงโดยใช้รูปภาษาเดียวกัน

สิ่งก่อสร้างเปรียบกับสัตว์ ระหว่างสิ่งก่อสร้างเปรียบกับสัตว์มีอรรถลักษณะหลักร่วมกันคือ [+ต้นแขนสองข้าง] [+ซ้าย ขวา]

2) อรรถลักษณะของใช้

ของใช้เปรียบกับมนุษย์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบมนุษย์ คือ ขา ตาแก่ และฟัน ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ตะเกียบ เคียว และจอบ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสัตว์และของใช้นั้น คือ [+เป็นคู่] [+โคนโต] [+ปลายเล็ก] [+โค้ง] [+กินข้าว] [+แบน] [+ใหญ่]

ของใช้เปรียบกับสัตว์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบมนุษย์ คือ ขา ตาแก่ และฟัน ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ตะเกียบ เคียว และจอบ อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันของสัตว์และของใช้นั้น คือ [+ยาว] [+อยู่ในน้ำ] [+รัง] [+สีขาว] [+งา] [+เล็ก] [+ลอยน้ำ]

3) อรรถลักษณะอาหาร

อาหารเปรียบกับมนุษย์ แสดงให้เห็นการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบอาหาร คือ นารีจำศีล พระรามลงสรง และสองพี่น้อง ซึ่งสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ กล้วยบวชชี ขนมลอดช่องน้ำกะทิ และข้าวต้มมัด อรรถลักษณะหลักที่สื่อความหมายร่วมกันอาหารกับมนุษย์นั้นคือ ลักษณะต่าง ๆ เช่น [+สีขาว] [+สีเขียว] [+แช่ในน้ำ] [+จำนวนสอง] [+กอดกัน] [+ลงน้ำ]

จากรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอในหัวข้อที่ว่าด้วยการวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยนั้น สามารถจัดกลุ่มอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบ เป็น 3 กลุ่ม คือ สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต

หากพิจารณาลักษณะของอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบในปริศนาคำทายไทย จะเห็นได้ว่าสองสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบกันจะมีอรรถลักษณะหลักบางประการร่วมกันมีความสัมพันธ์กัน เชื่อมโยงคำถามกับคำตอบ ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็คือลักษณะร่วมทั้งสองสิ่งมีร่วมกัน ดังที่ปรากฏให้เห็นผ่านการวิเคราะห์อรรถลักษณะเบื้องต้น จึงส่งผลให้ผู้ตอบปริศนามุ่งพิจารณาไปที่ส่วนประกอบ ลักษณะต่าง ๆ โดยอาศัยการตีความจากความเปรียบของตัวปริศนาคำทาย ไปยังคำตอบ

5.1.4 หน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย พบว่าหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

จากอรรถลักษณะในปริศนาคำทาย พบหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ และหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ ทำให้ผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้และตีความไม่ได้ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากอรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบทำให้เห็นภูมิปัญญาในการใช้ภาษาของคนไทยที่สรรค์สร้างปริศนาคำทาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สำคัญ นอกจากนี้ยังเห็นกระบวนการของการถ่ายทอดความคิดที่ปลูกฝังให้คนไทยฝึกคิดจากตีความหมายลักษณะร่วมกันบางการของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายอีกด้วย

ส่วนหน้าที่ของการสร้างความบันเทิงในปริศนาคำทาย ได้แก่การสร้างอารมณ์ขันให้เกิดขึ้นในการทายปริศนานั้น ถือเป็นหน้าที่ ที่เป็นผลตามจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ เนื่องจากหากผู้ตอบปริศนาตีความไปอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจและนำไปสู่ความรู้สึกไม่เข้ากันระหว่างการตีความตามขอบที่ตนเองคาดหวังกับการตีความแหวกขอบอยู่เหนือความคาดหมายจนเกิดอารมณ์ขันตามมา

5.1.5 วิเคราะห์มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาดังนี้

ผลการวิเคราะห์มโนทัศน์ที่สะท้อนจากอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา 2 ประเด็น ดังนี้

5.1.5.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยที่สะท้อนจากอรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย หมายถึง ธรรมชาติที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ ได้แก่ พืช และสัตว์ การนำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมกันของมนุษย์ สัตว์ และพืช ในปริศนาคำทายนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงพืชผักผลไม้ในท้องถื่น และสัตว์เลี้ยงในการเกษตรกรรมแล้ว การผูกปริศนาคำทาย ยังได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะ การเจริญเติบโตหรือความเป็นอยู่ของพืชและสัตว์เหล่านี้ตามสภาวะธรรมชาติ ยิ่งไปกว่านั้น อรรถลักษณะร่วมที่ทำหน้าที่เป็นแบบเปรียบเทียบ ยังสะท้อนให้เห็นระบบวิถีคิดของคนในสังคมไทยจากมโนทัศน์ต่าง ๆ ได้แก่ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งธรรมชาติ และสัตว์และพืชเป็นส่วนหนึ่งธรรมชาติ

ในมุมมองของมนุษย์ที่สื่อผ่านอรรถลักษณะร่วมในปริศนาไทย สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวนั้น ได้แก่ ตัวมนุษย์เอง สัตว์ และพืช ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและเป็นสิ่งทีธรรมชาติสร้างขึ้น มีกลไก การดำรงชีวิตที่ต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน การที่ผู้ผูกปริศนาเลือกที่จะนำสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกัน สะท้อนให้เห็นการส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว อีกทั้งยังเป็นเป็นการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมของไทยสืบต่อกันมา

5.1.5.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ผลวิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย ทำให้พบอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต ซึ่งอรรถลักษณะเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยดังนี้

1) มโนทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวปริศนาคำทายส่วนหนึ่งผู้ผูกปริศนาสร้างขึ้นโดยการนำบุคคลในครอบครัวมาผูกเป็นปริศนาเปรียบเทียบกับอวัยวะของมนุษย์ที่เป็นคู่ สะท้อนให้การให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คน ในครอบครัว เช่น แม่กับลูก พี่กับน้องเป็นการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้องสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่า สังคมไทยเป็นสังคมพี่น้อง ที่อยู่ร่วมกันต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่กัน และความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ใช้ภาษาว่า ในบริบทสังคมไทยแม่เป็นผู้เลี้ยงดู ดังนั้นแม่กับลูกมักจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากกว่าพ่อ ทำให้ในปริศนาคำทายส่วนใหญ่มักจะถูกปริศนาโดยกล่าวเฉพาะแม่กับลูก แม่มีหน้าที่เลี้ยงดูลูก ลูกจะใกล้ชิดแม่ไปไหนไปด้วยกัน

2) มโนทัศน์เกี่ยวกับวิถีไทย ว่าด้วยเรื่องของแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย วิถีไทย จึงเป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทยวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ปริศนาคำทายเป็นนาฏกรรมหนึ่งที่ทำให้เห็นวิถีชีวิต

ของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เล่าผ่านการเล่นทายปริศนาสืบต่อกันมาสู่ลูกหลาน จากการศึกษาอรรถลักษณะในปริศนาคำทายไทย สะท้อนให้เห็นวิถีไทยในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การแต่งกาย อาหาร ดังสะท้อนให้เห็นจากอรรถลักษณะร่วมกันของสิ่งมีชีวิตกับ สิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต

อภิปรายผล

นอกจากผลสรุปข้างต้นที่ทำให้เห็นลักษณะของสิ่งมีชีวิต มนุษย์ พืช และสัตว์ในปริศนาคำทายไทยที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นประเด็นเพิ่มเติมดังนี้

1) จากจำนวนปริศนาคำทายไทย 244 ข้อ ที่นำมาศึกษาในงานนี้ พบว่าปริศนาคำทายไทยที่ใช้กลวิธีเปรียบเทียบ สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิตมากที่สุด จำนวน 128 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 52.46 รองลงมา สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต จำนวน 82 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 33.61 และสิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต จำนวน 34 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 13.93 ทั้งนี้สังเกตเห็นได้ว่าผู้ผูกปริศนาคำทายนิยมใช้กลวิธีการเปรียบเทียบสิ่งไม่มีชีวิตเป็นสิ่งมีชีวิตโดยใช้ลักษณะร่วมกันบางประการของทั้งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกัน จากค่าสถิติผู้วิจัยได้จัดกลุ่มของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยได้วิเคราะห์อรรถลักษณะทั้งแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ คน พืช และสัตว์ ที่นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต โดยถายโยงให้เห็นสิ่งที่คล้ายคลึง ทำให้ผู้ทายปริศนาสามารถตีความคำถามกับคำตอบได้ แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางภาษา (ศิริพร ภักดีภาสข.2546 : 18)

2) อรรถลักษณะหลักของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยมี 4 แบบ ได้แก่ [+มีชีวิต] [+มีส่วนประกอบทางกายภาพ] [+ เป็นอาหาร] [+การเจริญเติบโต] และอรรถลักษณะย่อย ได้แก่ [+ลักษณะรูปทรง] [-ไม่มีชีวิต] ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถวิทย์ รอดเจริญ (2552) ศึกษาความหมายของคำลักษณนามที่ใช้กับ “มนุษย์ ในภาษาไทยผลการวิจัยพบว่าคำลักษณนามที่ใช้กับมนุษย์ทั้งสิ้น ๑๗ คำ ได้แก่ แก้อ๊ คน เจ้า ชีวิต ตำแหน่ง ท่าน นาง นาย ปาก พระองค์ ราย รูป ศพ สาว หนุ่ม หัว และองค์ คำลักษณนามมนุษย์ ทั้ง ๑๗ คำ แบ่งลำดับความสัมพันธ์ลดหลั่นตามลำดับชั้นทางความหมายของคำลักษณนามที่ใช้กับมนุษย์ออกเป็น ๔ ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ ๑ ได้แก่ [+สถานภาพสูง] และ [-สถานภาพสูง] โดยอรรถลักษณะ [+สถานภาพสูง] แบ่งออกเป็น ๒ อรรถลักษณะย่อย คือ [+เชื้อพระวงศ์] แบ่งคำว่า พระองค์ และ [+เชื้อพระวงศ์] แบ่งคำว่า รูป องค์ ชั้นที่ ๒ ได้แก่ [[+มีชีวิต] แบ่งคำว่า คน ราย [+มีชีวิต] และ [-มีชีวิต] แบ่งคำว่า ศพ ชั้นที่ ๓ แบ่งออกเป็น ๓ อรรถลักษณะย่อย ได้แก่ [[+ชาย] [+ชาย] แบ่งคำว่า หนุ่ม และ [-ชาย] แบ่งคำว่า นางสาว ชั้นที่ ๔ ได้แก่ [+ยกย่อง] แบ่งคำว่า ท่าน และ [-ยกย่อง] และอรรถลักษณะขั้นสุดท้าย ได้แก่ [+อาชีพ] แบ่งคำว่า แก้อ๊ เจ้า นาย ตำแหน่ง และ [-อาชีพ] แบ่งคำว่า ชีวิต ปาก หัว และงานวิจัยของ นันทวรรณ พงศ์สุพัฒน์ (2553) วิเคราะห์อรรถลักษณะของคำที่มีความหมายเกี่ยวกับมนุษย์

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างคำที่มีความเกี่ยวกับมนุษย์แบ่งเป็น 5 หมวด คือ หมวดที่ 1 หมวดมนุษย์ หมวดที่ 2 หมวดมนุษย์กับมนุษย์ หมวดที่ 3 หมวดเวลากับมนุษย์และสรรพสิ่ง หมวดที่ 4 หมวดมนุษย์กับสรรพสิ่ง หมวดที่ 5 หมวดมนุษย์กับมนุษย์และสรรพสิ่ง และการวิเคราะห์อรรถลักษณะพบว่า คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกันมีจำนวนอรรถลักษณะตั้งแต่ 1-6 อรรถลักษณะ และพบอรรถลักษณะที่ไม่มีคู่คำศัพท์ซึ่งนำมาวิเคราะห์ความหมาย อรรถลักษณะที่พบมากที่สุดในการวิเคราะห์คือ คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกัน 2 อรรถลักษณะ พบจำนวน 63 กลุ่มคำ รองลงมา คือ คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกัน 3 อรรถลักษณะ พบจำนวน 24 กลุ่มคำ คำที่มีอรรถลักษณะจำนวนน้อยที่สุด คำที่มีอรรถลักษณะเหมือนกัน 4 อรรถลักษณะ

3) สิ่งนำมาเปรียบในปริศนาคำทายส่วนใหญ่มักจะอยู่รอบตัวของผู้ทายปริศนาและผู้ตอบปริศนา อาร์เชอร์ เทย์เลอร์ (Archer Taylor. 1951: 4) กล่าวไว้ว่าถึงแม้ปริศนาคำทายจะเป็นการเปรียบเทียบ ความเหมือนกันของคำตอบกับบางสิ่งบางอย่างที่เป็นสัตว์ บุคคล พืช หรือสิ่งของก็ตาม แท้จริงแล้วคำตอบและสิ่งนำมาเปรียบนั้นมีความห่างไกลและไม่เกี่ยวข้องกันเลย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาการใช้ภาษาของคนไทยที่สามารถคิดแบบเปรียบเทียบเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ระบุแน่ชัดว่าเป็นมนุษย์ สัตว์ หรือพืช เป็นการลงให้ผู้ตอบเข้าใจผิดคิดว่าถามถึงสิ่งมีชีวิตเท่านั้น นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่า ความเปรียบของปริศนาคำทายยังสะท้อนให้เห็น สังคม วัฒนธรรม และค่านิยมในแต่ละยุคสมัยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรียา ทับทัน (2551) ศึกษาทฤษฎีการสร้างความซับซ้อนในปริศนาคำทายสมัยใหม่ โดยวิเคราะห์กลไกทางภาษา เนื้อหาหรือประเด็นที่นำมาสร้างความซับซ้อน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยรวบรวมจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแหล่งชุมนุมของคนรุ่นใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้สร้างอารมณ์ขันในปริศนาคำทาย มี 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีที่เกี่ยวกับรูปและเสียง อันประกอบด้วย การเล่นคำ การใช้คำพวน การใช้กลอักษร และการใช้ภาษาต่างประเทศ กลวิธีที่เกี่ยวกับความหมาย ได้แก่ การพูดสองแง่สองง่าม การพูดเกินจริง การใช้ความเปรียบเทียบการพลิกแพลง การเชื่อมโยง และการเล่นสำนวน เบื้องหลังกลวิธีทางภาษาและเนื้อหาที่สร้างอารมณ์ขันในปริศนาคำทาย คือ ความไม่เข้ากัน ซึ่งทำให้ ผู้เล่นรู้สึกสนุกสนาน ขบขัน การเล่นปริศนาคำทายยังได้สะท้อนภาพบางมุมของสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนจนความคิด การรับรู้ และลักษณะนิสัยของคนไทยได้อย่างชัดเจน

4) จากผลการศึกษาหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์อรรถลักษณะของแบบเปรียบและสิ่งที่ถูกเปรียบสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย พบว่าหน้าที่ของอรรถลักษณะสิ่งมีชีวิตสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ หน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ และหน้าที่ในด้านความบันเทิง จากอรรถลักษณะในปริศนาคำทาย พบหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ และหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ ทำให้ผู้ตอบปริศนาคำทายสามารถตีความได้และตีความไม่ได้ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากอรรถลักษณะของแบบเปรียบไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบทำให้เห็นภูมิปัญญาในการใช้ภาษาของคนไทยที่สรรค์สร้างปริศนาคำทาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สำคัญ นอกจากนี้ยังเห็นกระบวนการของการถ่ายทอดความคิดที่ปลูกฝังให้

คนไทยฝึกคิดจากตีความหมายลักษณะร่วมกันบางประการของแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทยอีกด้วย ส่วนหน้าที่ของการสร้างความบันเทิงในปริศนาคำทาย ได้แก่ การสร้างอารมณ์ขัน ให้เกิดขึ้นในการทายปริศนานั้น ถือเป็นหน้าที่ที่เป็นผลตามจาก การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบ เนื่องจากหากผู้ตอบปริศนาตีความไปอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจและนำไปสู่ความรู้สึกไม่เข้ากันระหว่างการตีความตามขอบที่ตนเองคาดหวัง กับการตีความแหวกขอบอยู่เหนือความคาดหมายจนเกิดอารมณ์ขันตามมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา แซ่ลิ้ม (2551) ศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย และวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปริศนาคำทาย ปี พ.ศ.2546-2547 ในเว็บไซต์ <http://joke.sanook.com/what.php> และหนังสือรวบรวมปริศนาคำทายของไทย ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งการเกิดความกำกวมร่วมกับหน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยพบว่า ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำถามของปริศนา มีหน้าที่ในด้านการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนา ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบและความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบ มีหน้าที่ในด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามและคำตอบ ส่วนหน้าที่ของการสร้างความบันเทิงให้แก่การเล่นปริศนาคำทายพบว่า ความกำกวมทั้งในส่วนคำถาม ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบของปริศนาต่างก็สามารถสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้เล่นปริศนาคำทายได้

5) มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยที่สะท้อนจากอรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย หมายถึง ธรรมชาติที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ ได้แก่ พืชและสัตว์ การนำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมกันของมนุษย์ สัตว์ และพืช ในปริศนาคำทายนี้ นอกจากจะเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันว่า เมืองไทยอุดมสมบูรณ์ไปด้วย พืช ผัก ผลไม้ต่างๆ รวมทั้งสัตว์นานาชนิดแล้ว การผูกปริศนาคำทายในตัวคำถาม ยังได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะ การเจริญเติบโตหรือความเป็นอยู่ของพืชและสัตว์เหล่านี้ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมชาติวิทยา ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นชัดเจนว่า พืชและสัตว์เหล่านี้มีอยู่ในท้องถิ่น คนในสังคมรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบวิถีชีวิตของคนในสังคม ได้แก่ มโนทัศน์มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และมโนทัศน์สัตว์และพืชเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณานะมิ (2527) ศึกษาปริศนาคำทายของไทยในด้านการผูกปริศนาและในด้านที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทย โดยรวบรวมข้อมูลปริศนาคำทายของไทยทั้ง 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน ผลการศึกษาพบว่า การผูกปริศนาคำทายด้านเนื้อหาคำตอบของปริศนาคำทาย แบ่งได้เป็น 17 หมวด ได้แก่ หมวดที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ บุคคล พืช สัตว์ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การประกอบอาชีพและเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ อาหารการกิน การละเล่น การแสดง ศาสนา วรรณคดีภาษา ตัวเลขและจำนวน จังหวัดและสถานที่ สื่อมวลชน เบ็ดเตล็ด และหมวดละคน ปริศนาคำทายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทยสมัยก่อนที่มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสงบและเรียบง่าย อาศัยปัจจัยและเครื่องอำนวยความสะดวก

สะดวกต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ คือ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การประกอบอาชีพและเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การแต่งกาย อาหารการกิน การละเล่นการแสดง ความเชื่อ ศาสนา ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในสังคมพืชและสัตว์

6) มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม เรื่องการให้ความความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมพี่น้อง ที่อยู่ร่วมกันต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่กัน หากมองในเชิงวัฒนธรรม สนิท สมัการ (2535: 164-165) กล่าวไว้ว่า “พี่” มีบทบาทและสถานภาพบางประการและมีความสัมพันธ์กับ “น้อง” อย่างมาก ในทางวิญญูที่เกิดมาก่อนจึงมีอาวุโสสูงกว่าน้อง และตามวัฒนธรรมไทยจะต้องคอยดูแลน้อง รวมทั้งช่วยพ่อแม่อบรมสั่งสอนน้องด้วย ส่วนน้องจะต้องเชื่อฟังและเคารพรักพี่ ตอบแทนบุญคุณพี่ เมื่อมีโอกาส ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องในสังคมไทยแต่ดั้งเดิมมาจึงเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดอบอุ่น และมีลักษณะต่างตอบแทน โดยอุดมคติแล้วพี่น้องควรรักใคร่และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดไป ในสังคมไทยนั้น คำว่า “พี่น้อง” เฉย ๆ ความหมายจะกว้างขวางและพอเทียบได้กับคำว่า “ญาติ” ที่ใช้กันทั่วไป เช่น เมื่อเราพูดว่า “เป็นพี่น้องกัน” ความหมายจึงเท่ากับว่าเป็นญาติกัน ฉะนั้นถ้าจะใช้คำว่า “พี่น้อง” เป็นญาติสนิทในระดับใดระดับหนึ่งแล้ว จะเรียกว่า พี่น้องร่วมบิดามารดา

7) นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าปริศนาคำทาย มีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วนคือ ปริศนา และคำเฉลย ปริศนาเป็นส่วนที่อธิบายหรือบอกใบ้คำเฉลย แต่ในขณะที่เดียวกัน คำอธิบายในปริศนาก็ลงให้ผู้ฟังหลงทางด้วย ลักษณะที่ทั้ง “แนะ” และ “ลวง” ดังกล่าวทำให้ปริศนาคำทายมีความน่าสนใจ กล่าวคือ เมื่อแรกได้ยินข้อปริศนา คนฟังมักถูกลวงให้คิดผิดทาง จนเกิดความฉงน แต่เมื่อได้ทราบคำเฉลยแล้ว ก็จะคิดได้ถูกแนวทาง ปริศนาที่ดูเหมือนลึกลับและน่าฉงนนั้น ก็กลับกลายเป็นเรื่องพื้น ๆ ที่ไม่มีอะไรชวนสงสัย เช่นปริศนาคำทายในชุดของสัตว์ที่เปรียบส่วนบนของสัตว์กับหลังคาบ้านแต่ละชนิด เช่น อะไรเอ่ยสี่ตีนเดินมาหลังคามุงกระเบื้อง คำตอบ เต่า อะไรเอ่ย สิบตีนเดินมา หลังคามุงสังกะสี คำตอบ ปู อะไรเอ่ย สี่ตีนเดินมา หลังคามุงแฝก คำตอบ สุนัข แมว อะไรเอ่ย สี่ตีนเดินมา หลังคาแหลมเปี้ยบ คำตอบ เม่น อะไรเอ่ย สองตีนเดินมา หลังคามุงจาก คำตอบ ไก่ อะไรเอ่ย หกขาเดินมา หลังคามีดนตรี คำตอบ จิ้งหรีด หากผู้ตอบปริศนาย้อนกลับไปคิดถึงคำตอบที่ผู้ทายปริศนาเฉลยไว้ก่อนหน้า ก็จะทำให้ทราบได้คำตอบของคำทายที่เปรียบกับหลังคาชนิดต่าง ๆ คำตอบต้องเป็นสัตว์แน่นอน ลักษณะดังกล่าว ทำให้ปริศนาคำทายสามารถดึงดูดความสนใจของผู้คนเป็นจำนวนมาก นอกจากลักษณะเด่นดังกล่าวแล้ว ปริศนาคำทายมีลักษณะเด่นทางเนื้อหาและลักษณะเด่นทางภาษาที่น่าสนใจ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้นอกจากทำให้เห็นระบบความคิดของผู้ผูกปริศนาคำทายไทยแล้วยังทำให้เห็นคุณค่า ด้านภูมิปัญญาไทยในการสร้างปริศนาคำทาย โดยการนำลักษณะของสิ่งที่อยู่รอบ ๆ มาสร้างสรรค์เป็นปริศนา เพื่อให้ผู้เล่นปริศนาเกิดการเรียนรู้และความความบันเทิงไปพร้อม ๆ กัน หากมองย้อนตัวการละเล่นไปสู่ตัวผู้สร้างและผู้เล่นปริศนาคำทาย จะพบผลผลิตทางวัฒนธรรมกับกลุ่มคน ผู้สร้างและผู้เสพงานนี้ กล่าวคือ การละเล่นปริศนาคำทายทั้งในส่วนของ

เนื้อหาสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดส่งต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย แม้ปรีศนาคำทนาย “อะไร” จะไม่ทราบที่มาว่าใครเป็นผู้สร้าง แต่วัฒนธรรมทางภาษาเหล่านี้ก็สะท้อนให้เห็นความคิดและความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการรับรู้ผ่านกระแสวัฒนธรรมโลกในรูปแบบต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาอรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในวาทกรรมอื่น เช่น บทเพลง บทละคร เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปรีศนาคำทนายข้ามวัฒนธรรม เช่น ปรีศนาคำทนายไทย เปรียบเทียบกับปรีศนาคำทนายของจีน หรือชาติอื่น ๆ ในภูมิภาคที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันกับไทย

บรรณานุกรม

- จุฬา ละคร. (2536). *ปริศนาสร้างสรรค์ 1001 คำถาม*. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- ชัชวดี ศรลัมพ์. (2538). *ศึกษามโนทัศน์ของคำว่า “เข้า”*. วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาศาสตร์).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2528). *ปริศนาคำทาย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูธนบุรี.
- _____. (2528). *ปริศนาคำทาย เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูธนบุรี.
- ธิดา โมลิกรัตน์. (2520). “ปริศนา,” *มรดกวัฒนธรรมไทย*. 13(1) : 61-65
- นพคุณ คุณาชีวะ. (2519). *การจัดหมวดหมู่ปริศนาคำทาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- นันทวรรณ พงศสุพัฒน์. (2553). *การวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำที่มีความหมายเกี่ยวกับมนุษย์
จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- น้ำทิพย์ ทิมา (2548). *ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างปริศนาคำทายแบบเดิมและแบบใหม่*.
วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.
- ประทีป เปลาทอง. (2529). *คำทายอะไรเอ๋ย ฉบับไทยแท้*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (2526). *ปริศนาคำทาย*. กรุงเทพฯ: สุทธิสารการพิมพ์
- ปราณี จงจอหอ. (2551). *ศึกษาปริศนาคำทายในชุมชนชาวไทยอื้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องผิว บำรุงกลาง. (2550). *การศึกษารูปแบบของอรรถลักษณะของคำที่มีคำว่า “เข้า” ในภาษาไทย*.
วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
ถ่ายเอกสาร.
- พรจันทร์ จันทวิมล. (2538). *ลูกหมีทายอะไรเอ๋ย ชุดสัตว์ป่า*. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์. (2548). *เอกสารการสอนวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15 พิมพ์ครั้งที่ 12*. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ภิญโญ จิตรธรรม. (2518). *ปริศนาคำทาย คติชาวบ้านอันดับ 4*. สงขลา : ร.พ.เมืองสงขลา
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- _____. (2552). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร. (2532). *รายงานการวิจัยเรื่องปริศนาคำทาย : การวิเคราะห์กลวิธีในการใช้
ภาษา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วรรณ นะมิ. (2527). การศึกษาปริศนาคำทายของไทย. ปริญญาโท กศ.ม. (ภาษาไทย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิเชียร เกษประทุม. (2545). อะไรเอ่ยปริศนาคำทายและผะหมี. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- วิภา ศิริสวัสดิ์. (2526). วิวัฒนาการของปริศนาคำทายของไทยและการนำมาใช้ในการเรียน
การสอนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์. ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. (2546). ปริศนาคำทาย : ภูมิปัญญาทางภาษาและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในยุค
โลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สนิท สัมครการ. (2535). พี่น้อง. ใน ชุดความคิดและภูมิปัญญาไทยเล่มที่ 2 คำ : ร่องรอยความคิด
ความเชื่อไทย. สุวรรณ สถาอานนท์และเนืองน้อยบุญเนตร. หน้า 164-71. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา รุ่งแจ้ง. (2548). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในสำนวนไทย. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- สุจิตรา แซ่ลิ้ม. (2551). ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย. กรุงเทพฯ:
วิทยานิพนธ์. อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- สุดา ธนะวงศ์. (2534). สำนวนเปรียบลำเนา : การศึกษาโครงสร้างและอรรถลักษณะ.
วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (ภาษาและวรรณกรรมลำเนา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สุภา อังกุระวานนท์. (2527). การศึกษาความหมายแฝงของคำว่าผู้หญิง จากความเปรียบในเพลง
ไทยสากล. วิทยานิพนธ์. อ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุรียา รัตนกุล. (2544). อรรถศาสตร์เบื้องต้น. นครปฐม. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ
พัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรียา ทับทัน. กลวิธีการสร้างความขบขันในปริศนาคำทายสมัยใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุราษฎร์ธานี 1; (2) : 83-95.
- สุโข ชัยเพชร. (2536). การศึกษาบทปริศนาคำทายจากอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา.
ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ งามเหลือ. (2552). ปริศนาคำทาย:การเล่นกับความหมายในภาษา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
www.department.utcc.ac.th/research/.../1365—qq-academic-week-.html

- อรรถพร ศรีฟู่ม. (2548). การวิเคราะห์ความหมายของคำในสำนวนที่มีความหมายเหมือนกันจากพจนานุกรมฉบับมติชน: การศึกษาเชิงอรรถศาสตร์. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (ภาษาไทย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ. (2552). การศึกษาความหมายของคำลักษณะนามที่ใช้กับ “มนุษย์” ในภาษาไทย. วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ๒๐๘. 2(4) : 207-232.
- อุษา พงษ์ชัยวิบูลย์. (2544). การศึกษาอุปสรรคณ์เรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. วิทยานิพนธ์. อ.ม. (ภาษาศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

Kövecses, Zoltán. (2002). *Metaphor : A Practical Introduction*. USA :
Oxford University Press.

Lakoff, George, and Johnson, Mark. (1980). *Metaphor We Live By*. Chicago and London :
The University of Chicago Press.

Nida, Eugene A. (1975). *Componential Analysis of Meaning*. Mouton: The Hague.

Taylor, Archer. (1951). *English Riddles form Oral Tradition*. University of California Press.

ภาคผนวก

ปริศนาคำทาย

1.1 สิ่งมีชีวิตเปรียบกับสิ่งมีชีวิต

1.1.1 ปริศนาคำทายเกี่ยวกับพืช

เปรียบกับ มนุษย์

1) อะไรเอ่ย กลมๆ เหมือนวงพระจันทร์ อยู่ในครรภ์ก็มีท้อง สงสารนวลน้อง
อยู่ในท้องยังมีครรภ์

ตอบ ฝักบัว

2) อะไรเอ่ย แก่เรียกห้าว สาวเรียกอ่อน

ตอบ มะพร้าว

3) อะไรเอ่ย เจ้าสาวอยู่ในเรือนหนาม ไม่งามก็หอม

ตอบ ทุเรียน

4) อะไรเอ่ย เมื่อเด็กนุ่งขาว เมื่อสาวนุ่งเขียว เมื่อแก่สิ้นแรง นุ่งแดงสีเดียว

คำตอบ พริก

5) อะไรเอ่ย เด็ก ๆ นุ่งผ้า โตขึ้นมาเอาผ้าโพกหัว

คำตอบ มะเขือ

6) อะไรเอ่ย เด็กนุ่งแพรสีขาว สาวนุ่งแพรสีเขียว แก่นุ่งแพรสีเหลือง

คำตอบ กล้วย

7) อะไรเอ่ย ตกตั้งป้อก หัวถลอกแดงแจ๋

คำตอบ ฝักมะขาม

9) อะไรเอ่ย ตั้งแต่เล็กนุ่งผ้า โตขึ้นมาเอาผ้าออก

คำตอบ ต้นไผ่

10) อะไรเอ่ย ต้นเท่าขา ไบวาเดียว

คำตอบ กล้วย

11) อะไรเอ่ย ต้นเท่าแขน ไบแล่นเสี้ยว

คำตอบ อ้อย

12) อะไรเอ่ย ต้นเท่าก้อย ไบย้อยถึงดิน เด็กเก็บไปกินร้องไห้รำไร

คำตอบ พริก

13) อะไรเอ่ย ต้นเท่านิ้วก้อย พระตั้งร้อยนั่งไม่หัก

คำตอบ พริก

14) อะไรเอ่ย นารีเล่นน้ำ

คำตอบ จอกแหน

15) อะไรเอ่ย ไบหยัก ๆ ลูกรักเต็มคอ

คำตอบ มะละกอ

16) อะไรเอ่ย พระนั่งร้อยองค์ก็ไม่หัก

คำตอบ โสน

17) อะไรเอ่ย พ่อสาวอยู่กับแม่ พ่อแก่ตามผัว

คำตอบ หญ้าเจ้าชู้

18) อะไรเอ่ย พ่อไม่ได้ดำ แม่ไม่ได้ตี ไปนั่งแหกหูอยู่บนยอดไม้

คำตอบ ลูกสำโรง

19) อะไรเอ่ย พ่อหัวล้าน แม่เอาขวานจะ พ่อมีงปะแม่มีงเบิงพอก็ยุ่ง แม่ก็เหยิง

คำตอบ ลูกตาล

20) อะไรเอ่ย มาจากเมืองลาว ผ้าขาวคาดพุง

คำตอบ ผักกะเจด

21) อะไรเอ่ย มาจากศรีราชา มีตารอบตัว

คำตอบ สับปะรด

22) อะไรเอ่ย มีจุกมีเกศ มาจากเมืองเทศ มีตารอบตัว

คำตอบ สับปะรด

23) อะไรเอ่ย มีตารอบตัว มีหัวหัวเดียว

คำตอบ สับปะรด

24) อะไรเอ่ย มีตารอบหัว เอาตัวไม่รอด

คำตอบ สับปะรด

25) อะไรเอ่ย แม่มันตายตั้งแต่ยายยังไม่เกิด ไปถามพ่อตู่เกิดว่าน้องเกิดก่อนพี่

คำตอบ ต้นเต้าร้อง

26) อะไรเอ่ย ยายจ๋าแม่ฉันตายตั้งแต่ยายยังไม่เกิด

ลองคิดดูเกิดว่าฉันเกิดก่อนยาย

คำตอบ ผ้าย

27) อะไรเอ่ย ลูกแก่ แม่ตาย

คำตอบ กล้วย

28) อะไรเอ่ย ลูกโตเท่าขามีตารอบตัว

คำตอบ ขนุน

29) อะไรเอ่ย สูงเทียมเมฆ โดกเดกตุ๊กตุ๊ก หนวดเครารุกริก ตุ๊กตุ๊กโดกเดก

คำตอบ สน

30) อะไรเอ่ย หล่นดั่งโฝง หัวโหม่งซีโครงถึ

คำตอบ ทางมะพร้าว

31) อะไรเอ่ย หล่นต๋ับใส่หมวกแต่ วังแรไปหาอีโต้

คำตอบ มะพร้าว

32) อะไรเอ่ย หล่นต๋ับใส่หมวกแต่ นุงแพรสี่เลือดหมู

คำตอบ ลูกตาล

33) อะไรเอ่ย อยู่กลางป่า ใส่ชฎาแหลมเปี้ยบ

คำตอบ หน่อไม้

34) อะไรเอ่ย อยู่กลางป่า ใส่ชฎาแหลมเปี้ยบ

คำตอบ หน่อไม้

35) อะไรเอ่ย ใส้แดงไปเที่ยว ใส้เขียวอยู่บ้าน

คำตอบ พริก

36) อะไรเอ่ย เมื่อแก่เป็นเพื่อนนอน เมื่ออ่อนเป็นเพื่อนกิน

คำตอบ ไม้ไผ่

เปรียบกับ สัตว์

37) อะไรเอ่ย กาก็ไม่ใช่กาแท้ การ่อแร่ เกะกิงไม้ตาย

คำตอบ กาฝาก

38) อะไรเอ่ย กาดำกระโดดลงน้ำกลายเป็นกาขาว

คำตอบ แมงลัก

39) อะไรเอ่ย ครั้นยกขึ้นดู ฟูไม่มีก้าม

คำตอบ ฝักก้ามปู

40) อะไรเอ่ย ไบ๋มบู๊ หางหนูนิดเดียว

คำตอบ มะพร้าว

41) อะไรเอ่ย ลิงก็ไม่ใช่ลิง ค่างก็ไม่ใช่ค่าง นั่งห้อยหาง กางร่มเล่นลม

คำตอบ ลูกลำพู

42) อะไรเอ่ย ลิงไม่ใช่ลิง ช้างไม่ใช่ช้าง มีหางตรงหัว

คำตอบ มะพร้าว

43) อะไรเอ่ย สูงเท่าช้าง ออกลูกทางหัว สูงเท่างัวออกลูกทางข้าง

คำตอบ กล้วย ข้าวโพด

44) อะไรเอ่ย หล่นตังผาง ออกต่างหางแดง

คำตอบ กาบหมาก

45) อะไรเอ่ย หัวอยู่ที่ใต้ดิน ตัวบินบนฟ้า

คำตอบ มันนง

- 46) ะไรเอ่ย นกกะปูดตูดตัน ผลัดปีกทุกวัน แต่บินไม่ได้
คำตอบ ปลีกกล้วย
- 47) ะไรเอ่ย นกกะปูดตูดตัน ออกลูกทัน ออกทางปีก
คำตอบ ปลีกกล้วย
- 48) ะไรเอ่ย ชื่อตุ๋ราย คล้ายกริยาของสัตว์ มีอยู่ตามวัด ตามสวน
คำตอบ มะขวิด

เปรียบกับวัตถุ

- 49) ะไรเอ่ย กำแพงสามชั้น กั้นน้ำไม่อยู่
คำตอบ มะพร้าว
- 50) ะไรเอ่ย ต้นเท่ากระป๋อง ใบห่อหุ้มแข็ง
คำตอบ ต้นไผ่
- 51) ะไรเอ่ย ต้นเท่าเข็ม ทั้งเก็บทั้งเล็ม ไม่เต็มกำมือ
คำตอบ หญ้าเจ้าชู้
- 52) ะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ใบดกลูกดำ
คำตอบ ต้นตาล
- 53) ะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ลูกดกเต็มคอ
คำตอบ มะพร้าว
- 54) ะไรเอ่ย ต้นเท่าครก ลูกดกหมื่นแสน
คำตอบ ต้นลาน
- 55) ะไรเอ่ย ต้นเท่าเทียนใบเท่าถาด
คำตอบ บัว
- 56) ะไรเอ่ย ต้นเท่าลำเรือ ใบห่อเกลือไม่มีด
คำตอบ มะขาม
- 57) ะไรเอ่ย ต้นเท่าลำหอก เก็บดอกไปขาย
คำตอบ โสน
- 58) ะไรเอ่ย ต้นเท่าสาก ใบลากดิน
คำตอบ กล้วย
- 59) ะไรเอ่ย ผ้าเขียวห่อผ้าขาว ผ้าขาวห่อข้าวสาร
คำตอบ ส้มโอ
- 60) ะไรเอ่ย ฝนตกสลับ หลังคาไม่เปียก
คำตอบ ใบบัว ใบบวบ

61) อะไรเอ่ย เรือนปั้นหย่า ทาสีเขียว นอนคนเดียว กางมุงขาว
คำตอบ น้อยหน้า

1.1.2 ปริศนาคำทายเกี่ยวกับสัตว์

เปรียบเทียบกับ มนุษย์

1) อะไรเอ่ย สี่คนหาม สามคนแห่ สองคนพัด หนึ่งคนปิดแส้
คำตอบ ช้าง

2) อะไรเอ่ยสามแสนห้ามแก่นไม้ประตู่ คนสามหมูหามตุ๋นรถไฟ
คำตอบ กิ้งกือ

3) อะไรเอ่ย ชื่อเหมือนคนตายใส่เสื้อลายสีสวย
คำตอบ ผีเสื้อ

4) อะไรเอ่ย ก้นชี้ฟ้า หน้าไถดิน
คำตอบ หอย

5) อะไรเอ่ย ตาฤๅษีมีหนวด สวดมนต์อยู่ปากถ้ำ
คำตอบ จิ้งหรีด

6) อะไรเอ่ย แปรตื่นเดินจง พระสงฆ์ร้องไห้
คำตอบ ควายลากเกวียน

7) อะไรเอ่ย ตาเถนกับยายชี จู๋จิบนยอดยาง
คำตอบ นกกระยาง

8) อะไรเอ่ย นางอยู่ในห้อง ใครเข้าไปต้อง ขนพองวาว
คำตอบ แม่ไก่ฟ้าไข

9) อะไรเอ่ย สาวน้อยนุ่งผ้าลาย ผูกคอตาย ใต้ต้นไม้เอน
คำตอบ ดักแด้

10) อะไรเอ่ย เดินโหยงๆ ยกธงข้างหลัง สาวน้อยร้อยช่าง นั้งสูงกว่ายื่น
คำตอบ สุนัข

11) อะไรเอ่ย กลางวันพักผ่อน ตื่นนอนในราตรี ตามท้องทุ่ง มีอัคคีติดกัน
คำตอบ หิ่งห้อย

12) อะไรเอ่ย กายาอยู่ในสระ อุจจาระอยู่ในคน
คำตอบ เต่า

13) อะไรเอ่ย ขงเบ้งอยู่กลางเวหา วางแผนได้แปดทิศ
คำตอบ แมงมุม

14) อะไร จักษุชู ศีรษะเร้น คงคงเป็นที่เล่น ธรณีเป็นที่นอน
คำตอบ ปู

15) เฒ่าหนึ่งมาจากฟ้า ขาแข็งเป็นหนาม

คำตอบ แมลง

16) อะไรเอ่ย ดึก ๆ ตื่นขึ้นมา ดึกลองร้องฎีกา บอกเวลาให้ใคร ๆ รู้

คำตอบ ไก่

17) อะไรเอ่ย น้ำขุ่นอยู่ได้ น้ำใสไหลจร กล้าผมเหมือนมอญนามกรว่าอะไร

คำตอบ หอยโข่ง

18) ไม้อันน้อย คนตั้งร้อย เกาะไม้หัก

คำตอบ รังผึ้ง

19) เอวบาง ๆ ขึ้นต้นยางสูงลิบ

คำตอบ มดตานอย

เปรียบเทียบกับ สิ่งของ

20) อะไรเอ่ย ข้างหัวเหน็บกริช ข้างท้ายติดหางเสือ

คำตอบ กุ้ง

21) อะไรเอ่ย คอเท่าครก ลูกกะโปกไม่มี

คำตอบ ช้าง

22) อะไรเอ่ย ปากแดงคมเหมือนเคียว ตัวเขียวเหมือนพระอินทร์

คำตอบ นกแก้ว

23) อะไรเอ่ยสี่ตีนเดินมาหลังคามุงกระเบื้อง

คำตอบ เต่า

24) อะไรเอ่ย สิบตีนเดินมา หลังคามุงสังกะสี

คำตอบ ปู

25) อะไรเอ่ย สี่ตีนเดินเขื่อง ๆ ไม่มุงกระเบื้องแต่มุงเข็ม

คำตอบ เม่น

26) อะไรเอ่ย สี่ตีนเดินมา หลังคามุงแฝก

คำตอบ สุนัข แมว

27) อะไรเอ่ย สี่ตีนเดินมา หลังคาแหลมเปี้ยบ

คำตอบ เม่น

28) อะไรเอ่ย สี่เสาธง สองเสาเหล็ก มือหนึ่งเก็บผัก มือหนึ่งกวักเด็ก

คำตอบ ควาย

29) อะไรเอ่ย สองตีนเดินมา หลังคามุงจาก

คำตอบ ไก่

30) อะไรเอ่ย หกขาเดินมา หลังคามีดนตรี

คำตอบ จิ้งหรีด

31) อะไรเอ่ย หีบน้อยใส่ผ้าเหลือง กุญแจทั้งเมืองไขไม่ออก

คำตอบ ไข

33) อะไรเอ่ย เหล็กแดงแทงดิน บางคนกิน บางคนไม่กิน

คำตอบ ปลาไหล

34) แหวนกับแหวนชนกันที่หน้าอากาศ เกิดเป็นสัตว์ประหลาดชอบกินหญ้า

คำตอบ วัว

1.1.3 ปริศนาคำทายเกี่ยวกับมนุษย์

เปรียบกับพืช

1) อะไรเอ่ย กอไม้ทั้งกอ หาช้อไม่พบ

คำตอบ ผม

2) อะไรเอ่ย ต้นเท่าเข็ม ยิ่งเล็ดยิ่งขึ้น

คำตอบ ผม

3) อะไรเอ่ย ทางโน้นก็ห้วย ทางนี้ก็ห้วยมีต้นกล้วยอยู่ตรงกลาง

คำตอบ จมูก

4) อะไรเอ่ย ไบอะไรไม่มีต้น คนชอบคลำ

คำตอบ ไบหู

5) อะไรเอ่ย ผลไม้สุกคาต้นไม่รู้หล่น คนกินได้

คำตอบ นมแม่

6) อะไรเอ่ย สุกไม่รู้จักหอม งอมไม่รู้จักหล่น สุกคาต้นคนกินได้

คำตอบ นมแม่ลูกอ่อน

7) อะไรเอ่ย สูงเอวยสูงสุด สูงเทียมต้นละมุด สูงสุดลูกตา

คำตอบ คิ้ว

เปรียบเทียบกับวัตถุสิ่งของ

1) อะไรเอ่ย กระจะน้อยแขวนอยู่ มองดูไม่เห็น

คำตอบ ไบหู

2) อะไรเอ่ย กะโล่เล็กกะโล่น้อย ห้อยข้างฝาหาไม่พบ

คำตอบ ไบหู

3) อะไรเอ่ย ข้างนอกประตูไม้ ข้างในประตูเหล็ก ฝ่าฝืนเล็กตากไม้แห้ง

คำตอบ ปาก ฟัน ลิ้น

- 4) อะไรเอ๋อ๋ บ้านน้อยสีแดง แข็งแรงร้วขาว
คำตอบ ปาก ฟัน
- 5) อะไรเอ๋อ๋ แบน ๆ เท้าห่อเกลือไปเมืองเหนือก็ถึง
คำตอบ เท้า
- 6) อะไรเอ๋อ๋ ผ้าฝืนน้อย คนตั้งร้อย ตากไม้แห้ง
คำตอบ ลิ่น

เปรียบเทียบกับสัตว์

- 1) อะไรเอ๋อ๋ ไก่ขาวจับราวเป็นแถว
คำตอบ ฟัน
- 2) อะไรเอ๋อ๋ ลิงไม้ไช่ลิง ค่างก็ไม้ไช่ค่าง มีหางบนหัว
คำตอบ หางเป็ย

เปรียบเทียบกับมนุษย์

- 1) อะไรเอ๋อ๋ เฒ่าสองเฒ่า นั่งคนละฟากเขา ไม่เคยเห็นกันสักที
คำตอบ ไบหู
- 2) อะไรเอ๋อ๋ พี่น้องท้องเดียวกัน แลเหลียวไม่เห็นกัน
คำตอบ หู
- 3) มาจากเมืองล่อง สองพี่น้องสูงต่ำเท่ากัน
คำตอบ หัวเข่า
- 4) อะไรเอ๋อ๋ แม่ชีขาววัง ไม่รับสั่งไม่ออก
คำตอบ น้ำมูก
- 5) สองพี่น้องอยู่คนละด้านของคันทนา
คำตอบ ตา
- 6) อะไรเอ๋อ๋ หัวพี่น้อง ท้องไม่มีขน
คำตอบ นิ้วมือ

1.3 สิ่งไม่มีชีวิตเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต

1.3.1 เปรียบเทียบกับมนุษย์

- 1) อะไรเอ๋อ๋ กลม ๆ เหมือนวงพระจันทร์ ชอบตันพุงสาว ๆ แก่ ๆ เฒ่า ๆ
ตันมั่งห่าง ๆ
คำตอบ กระจดงฝัดข้าว

- 2) อะไรเอ่ย กลางวันอุ้มลูกยืน กลางคืนอุ้มลูกนอน
คำตอบ บันได
- 3) อะไรเอ่ย กินทางกัน ฟันออกทางปาก
คำตอบ ปืน
- 4) อะไรเอ่ยกินทางกันออกทางปาก กินมาก ๆ ออกข้าง ๆ
คำตอบ ระหัดวิดน้ำ
- 5) อะไรเอ่ย กินทางใส่ไฟลูกแดง
คำตอบ ตะเกียง
- 6) อะไรเอ่ย กระโดดโลดหลม ฎุกระดมกัมไส
คำตอบ กบไสไม้
- 7) อะไรเอ่ย กินอะไรสักครั้งต้องถ่างขาอัปาก
คำตอบ กรรไกร
- 8) อะไรเอ่ย กินเอา ๆ ยังผอมกะหรง
คำตอบ เครื่องตัดฝ้าย
- 9) อะไรเอ่ย ขาเรียวเล็ก เจ๊กชอบใช้
คำตอบ ตะเกียบ
- 10) อะไรเอ่ย มาจากเมืองเจ๊ก ตัวเล็กเสียงดัง
ตอบ ประทัด
- 11) อะไรเอ่ย มาจากเมืองเจ๊ก ตัวเล็ก ๆ มีฟันซี่เดียว
คำตอบ จอบ
- 12) กินทางใส่ไฟลูกแดง
คำตอบ ตะเกียง
- 13) กระโดดโลดหลม ฎุกระดมกัมไส
คำตอบ กบไสไม้
- 14) กินอะไรสักครั้ง ต้องถ่างขาอัปาก
คำตอบ กรรไกร
- 15) กินเอา ๆ ยังผอมกะหรง
คำตอบ เครื่องตัดฝ้าย
- 16) อะไรเอ่ย ข้างนอกสดใส ข้างในเป็นฝอย น้ำตาไหลย่อยย ตรงปลายแดงแจ้
คำตอบ เทียนไข
- 17) อะไรเอ่ย ขุนแผนนอนตาย เอาไม้พาดอก
คำตอบ ไม้เซ็ดกัน
- 18) อะไรเอ่ย คนแก่หลังค่อน เดินอ้อมหัวปลอก
คำตอบ มือถือโม้

- 19) อะไรเอ่ย คำมือถือ มีสะดืออยู่ตรงกลาง
คำตอบ กระทะ
- 20) อะไรเอ่ย ตัวน้อยนิด ตดตั้งปืด ผมเปียบาน
คำตอบ แห
- 21) อะไรเอ่ย ตัวน้อยๆมีแต่ไส้ ตับไตไม่มี
คำตอบ ตะเกียง
- 22) อะไรเอ่ย ตาแก่หลังโกง เดินโงงๆกินข้าวหมดทุ่ง
คำตอบ เคียว
- 23) อะไรเอ่ย ตาแก่หลังโกง ลงน้ำไม่ซุน
คำตอบ เบ็ด
- 24) อะไรเอ่ย ตื่นเห็นหลับหาย นอนหงายจึงรู้
คำตอบ มุ้ง
- 25) อะไรเอ่ย โตงเตงโตงไขว้ ผู้หญิงทำให้ผู้ชายโตงเตง
คำตอบ ยาม
- 26) อะไรเอ่ย ถูกแทงแผลมี ถูกตีหัวบาน ไม่ต้องขึ้นศาลทำงานรวมกัน
คำตอบ ค้อนกับสิ่ว
- 27) อะไรเอ่ย ทำวพันตา พระยาพันวัง พ่อมันตาย ลูกชายมันยัง
คำตอบ แห
- 28) อะไรเอ่ย ที่ปากไม่มีฟัน กินข้าวทุกวัน ได้มากกว่าคน
คำตอบ หม้อข้าว
- 29) อะไรเอ่ย นั่งขัดสมาธิ ขี้ราดเต็มตัว
คำตอบ โม่
- 30) อะไรเอ่ย นั่งขัดสมาธิ ขี้ราดเต็มตุต
คำตอบ สีข้าว
- 31) อะไรเอ่ย นั่งจุ่มปุ๊ก กระจุกอยู่กลาง
คำตอบ กองฟาง
- 32) อะไรเอ่ย นั่งนี้ ซีนโนน
คำตอบ คันเบ็ด
- 33) อะไรเอ่ย นั่งท้าวแขนอ่อน กินก่อนพระ
คำตอบ ทัพพี
- 34) อะไรเอ่ย นั่งลุกไต่เดินไม่เป็น ตัวเป็นเอ็นหัวเหมือน ขี้ไก่ ผมประโหล่มี่ไซ
ไต้ห้อง ตัวสองปล้อง หัวแตกนิดหนึ่ง
คำตอบ กระจ่ายฆูดมะพร้าว

- 35) อะไรเอ๋อ๋อ๋ นางคนหนึ่งโสภา มีลูกไม่เจรจา ฝากตัวอยู่กับพระยา
สีสาสองขา ไม่มีเข้าไม่มีตา
คำตอบ เลื่อย
- 36) อะไรเอ๋อ๋อ๋ น้ำขึ้นตาแดง น้ำแห้งตาดำ
คำตอบ ตะเกียง
- 37) อะไรเอ๋อ๋อ๋ นายห้างนั่งในห้อง ตีจ้องหนองดั่งโหน่งเหนง
คำตอบ นาฬิกา
- 38) อะไรเอ๋อ๋อ๋ ปากกว้างอ้าซ่า กายาเป็นเหล็ก สองหูแข็งเป๊ก
เป็นห่วงเหล็กติดที่ปาก
คำตอบ กระทะ
- 39) อะไรเอ๋อ๋อ๋ เป่าหุบิบท่อง ร้องเป็นเพลง
คำตอบ ขลุ่ย
- 40) อะไรเอ๋อ๋อ๋ ไปไหนไปด้วยกัน พอสิ้นแสงตะวันก็ทิ้งเพื่อน
คำตอบ สมอเรือ
- 41) ผิวกายผุดผ่อง ในท้องไส้ขาว ชี้มุกเป็นระนาวปลายแดง
คำตอบ เทียนไข
- 42) อะไรเอ๋อ๋อ๋ เผ้าไร่เผ้านา ข้าวปลาไม่ยอมกิน
คำตอบ เสาคิน
- 43) อะไรเอ๋อ๋อ๋ พ่อแม่เอ๋อ๋ปาก ลูกก็จากแม่ไป
คำตอบ ลูกปิ่น
- 44) อะไรเอ๋อ๋อ๋ พี่น้องท่องเดี่ยว ไปเที่ยวรอบโลก บางคราวมีโชค เดินมาพบกัน
คำตอบ เข็มนาฬิกา
- 45) อะไรเอ๋อ๋อ๋ พันธุ์เดียว เคี้ยวไม้ทั้งแผ่น
คำตอบ กบไสไม้
- 46) อะไรเอ๋อ๋อ๋ พันแหลมเหมือนผี ยิงสี่ยิงขาด
คำตอบ เลื่อย
- 47) อะไรเอ๋อ๋อ๋ มาจากเมืองจีน ตัดตีนสองข้าง ตัดกลางครึ่งตัวตัดหัวตัดมือ
คำตอบ กางเกงขาก๊วย เสื้อกั๊ก
- 48) อะไรเอ๋อ๋อ๋ มาจากเมืองจีน ถือศีลเมืองไทย
คำตอบ เทียน
- 49) อะไรเอ๋อ๋อ๋ มีขาสองขา มีตาสองตา กายาไม่มี
คำตอบ แวนตา
- 50) อะไรเอ๋อ๋อ๋ มีดารอบตัว มีหัวจุกอยู่กลาง
คำตอบ แห

- 51) อะไรเอ่ย มีปากไม่มีฟัน กินข้าวทุกวัน ได้มากกว่าคน
คำตอบ หม้อข้าว
- 52) อะไรเอ่ย มีฟันซี่เดียว เคี้ยวไม้ทั้งแผ่น
คำตอบ กบไสไม้
- 53) อะไรเอ่ย มีฟันมากมาย แต่กินอะไรไม่ได้
คำตอบ หวี
- 54) อะไรเอ่ย มีลูกเอาไว้หว่านขา มีตาเอาไว้ข้างตัว มีหูเอาไว้บนหัว
คำตอบ ปืนโต
- 55) อะไรเอ่ย มีหัวสองหัว มีนมสองข้าง มีตัวอยู่ตรงกลาง
คำตอบ ไม้คาน
- 56) อะไรเอ่ย มีสองขา สิบหู
คำตอบ ปืนโต
- 57) อะไรเอ่ย แม่ให้น้อยลูกมาก พาลูกตกยาก ลูยน้ำลูยโคลน
คำตอบ คราด
- 58) อะไรเอ่ย ยายแก่หลังขด กินหญ้าหมดทุ่ง
คำตอบ เคียว
- 59) อะไรเอ่ย ลูกสัปดน เล่นกันแม่
คำตอบ ลูกกัญแจ
- 60) อะไรเอ่ย ลูกหัวดำ ตำข้างแม่
คำตอบ ไม้ขีดไฟ
- 61) อะไรเอ่ย หน้างอคออ่อน กินก่อนทุกวัน
คำตอบ ทัฟพี
- 62) อะไรเอ่ย หลังตากฟ้า หนำรอบตัว
คำตอบ บ้าน
- 63) อะไรเอ่ย เหยียบลูก จับแม่
คำตอบ บันได
- 64) อะไรเอ่ย อีปู่อีป้าหนึ่งเฝ้าอยู่กับเรื่อน ถึงบีถึงเดือนทามันสักที
คำตอบ พ้อม
- 65) อะไรเอ่ย ลูกกับแม่ร้องแห้วควาย
คำตอบ กระดิ่ง
- 66) อะไรเอ่ย ลูกตีแม่ ร้องแซ่กลางดง
คำตอบ กระดิ่งผูกคอวัว
- 67) อะไรเอ่ย สหายสองเรา ปูปลาเอาหมด ปรีอปรนแต่คน แต่ตัวตนอด
คำตอบ ตะเกียบ

- 68) อะไรเอ่ย อยู่ในร่มเท่าแข่ง อยู่กลางแจ้งเท่ากระดิ่ง
คำตอบ ร่ม
- 69) อะไรเอ่ย ออกจากบ้านตื่นตะกริ่งๆ กลับมาน้ำตาหยดตึง ๆ
คำตอบ แห
- 70) อะไรเอ่ย ออกจากบ้านเฮฮา กลับมาน้ำตาย้อยแค้น
คำตอบ ถังน้ำ
- 71) อะไรเอ่ย ออดแอด ออดแอด แม่ประหลาดเข่ากร
คำตอบ เกวียน
- 72) อะไรเอ่ย ตอนเกิดตัวดำ ตอนทำงานตัวแดง ตอนแก่ตัวขาว
คำตอบ ถ่าน
- 73) อะไรเอ่ย ให้แม่อยู่บ้านลูกกลับหนีเที่ยวทายกันคิดว่าฉันคืออะไร
คำตอบ แม่กุญแจกับลูกกุญแจ
- 74) อะไรเอ่ย ข้างนอกเป็นซี ข้างในเป็นพระ
คำตอบ ไช้
- 75) อะไรเอ่ย นารีจำศีล
คำตอบ กล้วยบวชชี
- 76) อะไรเอ่ย พระรามลงสร
คำตอบ ลอดช่องน้ำกะทิ
- 77) อะไรเอ่ย สองพี่น้อง ประคองกอดกัน กระจอนลงน้ำ
คำตอบ ข้าวต้มมัด
- 78) อะไรเอ่ย มะลิลอยฟ้า จรกาลงสร
คำตอบ ข้าวเหนียวถั่วดำ
- 79) อะไรเอ่ย ลงน้ำนุ่งผ้า ขึ้นมาล่อนจ้อน
คำตอบ ข้าวต้มมัด
- 80) อะไรเอ่ย หัวร่อคลิ๊ก ๆ ในคอ อยู่บนตอไฟ
คำตอบ หม้อข้าวบนเตาไฟ
- 81) อะไรเอ่ย ไข่แดงแทงไข่ดำ ไข่ขาวร้องไห้ น้ำลายเป็นฟอง
คำตอบ หม้อข้าวบนเตาไฟ
- 82) อะไรเอ่ย เปิดกระโปรงเห็นขน ดึงขนเห็นเม็ด บีบเม็ดเห็นรู ดูดูเค็ม ๆ
คำตอบ ข้าวโพดต้ม

1.3.2 เปรียบเทียบกับสัตว์

1) ะไรเอ๋อ่ย ชาวเหมือนนกยาง มีแต่รังไม่มีไข่

คำตอบ งอบ

2) ะไรเอ๋อ่ย ควายก็ไม่ใช่ควาย แต่สนตะพายทางตุต

คำตอบ เข็มเย็บผ้า

3) ะไรเอ๋อ่ย งูอยู่ในหนอง คาบทองถวายพระ

คำตอบ ตะเกียง

4) ะไรเอ๋อ่ย จับหางกระโดดโครม

คำตอบ กระบวยตักน้ำ

5) ะไรเอ๋อ่ย จับหางชี้ไหล

คำตอบ หางไถ

6) ะไรเอ๋อ่ย ช้างน้อยลอยน้ำมา มีงาในท้อง

คำตอบ ลอบ ไซ

7) ะไรเอ๋อ่ย ช้างसानลอยน้ำมา มีแต่ไม่มีวง

คำตอบ ลอบ

8) ะไรเอ๋อ่ย ดำมะละกา มีตาข้างเดียว

คำตอบ ทะนาน

9) ะไรเอ๋อ่ย ดำมิดหมี่ ยิงตียิงกัด ดำเหมือนหมัด ยิงกัดยิงตี

คำตอบ ลีว ค้อน

10) ะไรเอ๋อ่ย ดำเหมือนขนกา ทั่วทุกเคหาใช้เข้าใช้เย็น

คำตอบ ถ่าน

11) ะไรเอ๋อ่ย ดำจรกา มีตารอบตัว มีหางทางหัว มีลูกทางตีน

คำตอบ แห

12) ะไรเอ๋อ่ย ดั่งงอเหมือนกึ่ง ผุ่นฟุ้งน้ำตาไหล

คำตอบ หลอดยานัตถุ์

13) ะไรเอ๋อ่ย ตัวเดียวสองหน้าหกหู

คำตอบ หมอนขวาน

14) ะไรเอ๋อ่ย ตัวยาวเกือบวา กินพสุธาเป็นอาจิณ

คำตอบ จอบ

15) ะไรเอ๋อ่ย นกกระยางคอยาวกินข้าวในทุ่ง

คำตอบ เคียว

16) ะไรเอ๋อ่ย นกกะปูดตาแดง น้ำแห้งก็ตาย

คำตอบ ตะเกียง

17) อะไรเอ่ย นกเขาปากเหล็ก ตัวเล็กเสียงดัง

คำตอบ ปีน

18) อะไรเอ่ย นกตะกรมตั้งร้อย ไปลงหนองน้อย มีรอยตีนเดียว

คำตอบ ครกตำข้าว

19) อะไรเอ่ย ปลาตุ๊กไซ ปลาไหลซอน ปลาตุ๊กไปก่อน ปลาไหลตามหลัง

คำตอบ เข็มกับด้าย

20) อะไรเอ่ย มีหางอยู่บนหัว มีตารอบตัว มีลูกโตงเตง

คำตอบ แห

21) อะไรเอ่ย มีหู มีงา มีตารอบตัว

คำตอบ งอบ

22) อะไรเอ่ย วัวหลังตะแคง กินหญ้าทั้งแปลง อยู่กลางทุ่งนา

คำตอบ เคียว

23) อะไรเอ่ย สองปีกฉีกอก จะว่านกก็ไม่ใช่

คำตอบ เสือ

24) อะไรเอ่ย สีสันซีฟ้า อ้าปากกินคน

คำตอบ มุ้ง

25) อะไรเอ่ย หางพันริ้ว หัวไปหากิน

คำตอบ เข็มเย็บผ้า

26) อะไรเอ่ย หางมุดหัว ตัวมุดหาง กลางมุดหู

คำตอบ เข็มขัด

27) อะไรเอ่ย หางยาวเกือบวา กายานิดเดียว เลี้ยวลดคดเคี้ยว ชักใยด้วยหาง

คำตอบ เข็มเย็บผ้า

28) กินทางปากแต่ละที มีชี้ออกปีก

คำตอบ หัวหมูไถ่นา

29) อะไรเอ่ย นั่งบนปาง หางแยงรุ

คำตอบ กะจำ

30) อะไรเอ่ย ปากกัดตุต นิ้วโป้งกุดท้อง ส่งเสียงร้องจะแลนจะแลน

คำตอบ ปี่

31) อะไรเอ่ย ปากปากเดียว มีตารอบตัว

คำตอบ ตะกร้า

32) อะไรเอ่ย ไปไหนไปด้วยกัน ไม่มีปากไม่มีฟัน กัดได้กัดดี

คำตอบ รongเท้า

- 33) อะไรเอ่ย มีลูกรอบขา มีตารอบตัว มีหูอยู่บนหัว
คำตอบ แห
- 34) อะไรเอ่ย มีหางอยู่บนหัว มีตารอบตัว มีลูกโตงเตง
คำตอบ แห
- 35) อะไรเอ่ย หลายลึ้นกินจุ ไม่ดูดัน
คำตอบ ฟูก
- 36) อะไรเอ่ย จับหางอัปาก
คำตอบ ช้อน
- 37) อะไรเอ่ย เจ้าขานอนในปลัก คนไม่ผลักไม่ลูกขึ้น
คำตอบ ครกตำข้าว
- 38) อะไรเอ่ย น้ำท่วมไส้ ไฟติดหัว
คำตอบ ตะเกียง
- 39) อะไรเอ่ย วัวไม่ใช่วัว ควายไม่ใช่ควาย สนสะพายข้างหลัง
คำตอบ เข็มเย็บผ้า
- 40) อะไรเอ่ย สัตว์ป่ามาอยู่บ้าน กินอาหารอย่างเดียว เคี้ยวแล้วก็คาย
คำตอบ กระจ่างขูดมะพร้าว
- 41) อะไรเอ่ย สีขากินตามหนอง
คำตอบ ยอ
- 42) อะไรเอ่ย สัตว์มีเขี้ยว เทียวกินในคลอง กินแล้วไม่เข้าห้อง
ไปเข้าห้องคนอื่น
คำตอบ เลื่อย
- 43) อะไรเอ่ย หน้าสองหน้า มีตารอบตัว
คำตอบ ผ้าลาย
- 44) อะไรเอ่ย หน้าสั้นฟันขาว หางยาวเหมือนมังกร หากินตามดอน
อาบน้ำท่าหิน
คำตอบ ขวาน
- 45) อะไรเอ่ย เอาหูชูข้าง เสียงครางดังฟู
คำตอบ ไม้ขีดไฟ
- 46) อะไรเอ่ย ใสนิลกินหญ้าจอมปลวก
คำตอบ กรรไกรตัดผม
- 47) ใสนิลกินหญ้าปากถ้ำ
คำตอบ มีโกนโกนหนวด

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อสกุล นางสาวนพรัตน์ น้อยเจริญ
 วันเดือนปีเกิด 1 กันยายน 2529
 สถานที่เกิด อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 90/81 ตึก RA รัชดาซีทีคอนโด เขตห้วยขวาง
 แขวงห้วยขวาง กรุงเทพฯ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2547 มัธยมศึกษาตอนปลาย
 จากโรงเรียนโคกสำโรงวิทยา จ.ลพบุรี
 พ.ศ. 2552 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ1)
 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 พ.ศ. 2557 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

